

possibile, quod iudex malè declarauit: & ideo à declaratoria permittitur appellari: licet non appellaretur à sententia: secundum Abb. in c. si. col. v. de iura. cal. Item, potest innouare iudex absoluendo à excommunicatione, non obstante appellatione: secundum Abb. & Phil. in c. qua fronte. & c. quaestio. de ap. etia si appellas non renouat appellatio: rationi: vbi habetur. * Ite, prædicta intellige, quando quis appellata à sententia excommunicationis iam lata. Secus, quando appellatur à futuro graamine, & sic à censura futura: quia tunc excommunicatio postea lata, est ipso iure nulla. text. est & ibi Abb. & Philipp. in j. no. in c. dilecti. el. ij. de app. & in c. solet de sen. excō. lib. vj. & Ang. in consi. clxxxvij. quod procedit etiam in appellatione extra iudiciali: vti in 71 cap. dilecti. * Sexto limita non procedere, quando appellatio esset manifestè friuola & frustratoria: interposita contra leges quia tunc ea non obstante potest iudex procedere ad executionem & innouare: dāmodo non deferat appellatio, ex quo sustituta non defert tali appellationi: vnde habet effectū suspensiuum text. est in cap. cum appellationibus. de appell. lib. vj. & ibi Gemi. & Ab in c. cosuluit. el. iij. de appell. & Spect. in tit. de app. §. nunc dicamus. versic. item, appellatione pendente &c. & Soc. in consi. xxxij. col. vj. in iij. vol.

ad quod facit text. in l. tutor. ff. de vsur. & quod not. gloss. Bart. & doct. in l. ij. C. de vsur. rei iud. & Soc. in con. lxxvi. co. ij. in j. vo. in quibus locis habetur, quod quando appellatio est frustratoria non impedit cursum vsurarum & tempora currēt à prima sententia perinde, ac si appellatum non esset. * Septimo limita non procedere in omnibus casibus in quibus de iure appellati non licet: quia tunc appellatio non suspendit effectum sententiae: & potest iudex à quo innouare secundū in. in c. pastoralis. de offi. deleg. & est gloss. in versic. casibus in canon solum. de app. lib. vj. & toto tit. C. quo app. non recip. & Baldus, in c. sancimus. col. j. quo temp. mil. quod tamen limita nisi in talibus casibus, prohibitis appellans allegaret aliquam iustā causam, ex qua debet admitti eius appellatio: quia tunc iudex tenetur eius appellatio de ferre: & non debet interim innouare. glo. est in cap. Romana. §. si autem. & ibi Gemi. in fin. de appell. lib. vj. & Lud. Rom. in cōs. cccxxij. & Abb. in c. cosuluit. el. 173 iij. in j. no. de appell. * Et sub ista fallētia potest inquiri appellatio à possessore: quæ non retardat executionem, per ea, quæ plenè non Bal. in l. j. C. si de momē. post. sue. app. & Angel. in consi. cvij. 174 * & similiter appellatio à decreto affirmatiuo, prout est, quādo iudex concedit absintentiā vigore instrumenti: quia à tali dectē

decreto nō appellatur in regno: sicut ad effectum retardandæ executionis: per ritū magnæ curiæ vicarij: sed de nullitate dici potest: & talis nullitas opposita, retardat executionem. vt est regula prag. quæ incipit, magnæ curiæ. & vide decis. clxj. consil. 175 Neapol. * Octauo limita non procedere in factis notorios: nam in illis appellatio non suspendit executionem secundum Old. in consil. xvij. colum. ij. & Lud. Ro. in cons. cccxxij. & per doc. in c. cum sit Romana. §. prater eā. de appe. & gl. in c. Romana. §. si autē in versic. casibus. de appli. vj. 176 * Hinc dicimus quod notoriè criminiosus nō auditur appellā: & eius appellatio non suspendit: vt habetur in c. propositū. de appellatione & in d. si autē. & Spe in titu. de noto. crimine. §. j. versic. 177 quid hi auditis. &c. * Nonō limita non procedere, quando ritetur de dilapidatione fructū quia potest iudex etiam pendente appellatione, fructus sequestrare l. imperatores. §. si. fi. de de appellat. &c. fin. de seq. pos. & fruc. & no. Spe. in tit. de app. §. & nouissimè. in prin. & habetur in l. ab exco. reo. C. quo app. non recip. & per Philip. in c. cum teneamur col. iij. de appell. Sed per quem iudicē fiat hæc sequestratio: quicquid dicat Barro. in d. l. imperatores, dic quod communis conclusio est, quod si petitur ante, quā appellatio sit presentata iudici ad quē, & per eum

recepta. debet fieri per iudicem à quo. sed si postea, debet fieri per iudicem ad quem. ita tenent Io. An. & Abb. in d. c. fina. in fine. & Phil. in c. cum teneamur col. iij. de appell. & Alex. in addit. ad Barto. in d. l. imperatores. §. fina. 188 * Decimō limita non procedere in eo, qui detinetur in carcere pro crimine, pro quo fuit cōdemnatus, quia licet appellet à sententia: tamen adhuc potest detineri: & sic iudex à quo innouat detinendo in futurum: & non liberat ipsum: not. Baldus in l. ij. versic. sed incidit. reo. C. de epis. audi. & Spe. in tit. de appell. §. nouissimè colum. j. versic. tertius &c. & Alex. in addit. ad Barto. in l. j. si de cust. reo. & Bart. in l. ab executione. C. quo. app. non recip. & vide in l. eos. §. super his. C. de app. & in l. minimè. eo. 179 ritu. * & si iste carceratus esset remittendus ad iudicem appellationis, debet mitti cum custodiibus ad expensas ipsius carcerati. secundū Bal. in l. generali. ter. §. his de presentibus. C. de reb. cred. * Vndecimō limita nō procedere, quod ad impediendā absoluionem ab excommunicatione, non obstante appellatione. text. est & ibi Abb. in tertia colum. & Phil. & Card. in 181 c. qua frōie de app. * Duodecimō limita, vt non possit iudex appellatione pendente innouare contra appellāntem: sed pro eo potest innouare: secundum Inn. in c. quia propter de elec. & Soc. cip.

cin. in conf. xlv. colum. iij. in fi. j.
 182 vo. ¶ Decimo tertio limita non
 procedere, quando sententia fuit
 lata contra possessorem beneficii
 in curia Romana, quia tunc inter-
 rim si fuerit appellatum, benefi-
 cium sequestratur per ordinari-
 um loci. iuxta ele. j. de seq. pos.
 & fruct. nam tunc etiam si ab or-
 nario appelletur, potest interim
 procedere ad sequestrum, non
 obstante appellatione: secundum
 183 Car. in d. cle. j. in ix. not. ¶ De-
 cimo quarto limita, quando ap-
 pellatus attentaret aliquid in
 prauidicium appellationis. nam
 potest iudex à quo, se intromitte-
 re & reparare, non obstante ap-
 pellatione pura, si appellans tur-
 baretur in possessione per ad-
 uersarium appellatione pendente
 tunc potest iudex à quo, reformare
 sibi possessionem. casus est
 in eum teneamur, & ibi Abba,
 in fin. colum. & per alios docto.
 184 ibi de app. ¶ Decimo quinto
 limita non procedere in eo, cui
 factum est mandatum, vt veniat
 ad residendum in loco beneficii,
 quia si interim appellat, potest iudex
 à quo, pendente appellatione,
 ponere vnum substitutum in
 dicto beneficio: qui interim nutri-
 etur de fructibus illius benefi-
 cii, tex. est in c. peruenit. el. ij. de
 185 app. ¶ Decimo sexto limita ge-
 neraliter: quia iudex à quo, potest
 pendente appellatione attingere
 omnia illa, quae tendunt ad facili-
 orem exitum causae appella-
 tionis: dummodo se non impe-

diat de ipsa appellatione. ita tenet
 Abb. per illum tex. in c. ex li-
 teris de matru. contracto c. in-
 terdi. ecclesie. & in c. cum teneamur.
 186 mur. in f. nota. de app. ¶ Decimo
 septimo limita non procedere,
 quoad taxationem expensarum:
 quia iudex à quo potest pedere
 appellatorem expensas, ad quas
 condemnatur: quia non dicitur inno-
 tuare: sed potius declarare pronun-
 tiata. ita tenet Lopus in allega-
 tionibus suis, in alleg. lx. iij. iudici.
 187 in c. matrimonialia & c. ¶ Decimo
 octavo limita non procedere
 contra administratorem aliquis
 loci pii: qui si fuit condemnatus
 ad reddendum rationes, & ap-
 pellauit: potest interim iudex à
 quo, ipsum costringere ad reddendum
 rationes, non obstante appellatione
 pulchre tenet Ang. in §. economos.
 in fin. in auth. de san. episc.
 188 ¶ Decimo nono limita, nisi ap-
 pellationis sit defersa: quia tunc non
 obstante appellatione iudex à quo,
 potest procedere ad executionem: quia
 habetur ac si appellatum non esset.
 vt est decisum hodie in regno per
 189 cōstiti. appellationum tempora. ¶ Ve-
 rum super illo dubio, an iudex à
 quo, pronuntiet defersa: vel iudex
 ad quem: scias, qd si appellatio de-
 ferta efficitur ex nõ sequutione,
 siquidem nunq sit aditus iudex
 ad quem, & nullus actus est factus
 coram eo: & tunc non est opus alia
 pronuntiatione: quia pars appellata
 potest adire iudicem à quo, vt senten-
 tia exequatur: & si ille videt lationem
 terminum iuris vel hominis
 ad

ad prosequendum, pronuntiat
 illi defersa, & cõdenabit appel-
 lantem ad expensas: & ob hoc est
 vile, vt pronuntietur, propter
 condonationem expensarum: secundum
 Abb. in c. sepe. col. iij. de app.
 Verũ potest si vult, exequi sine
 alia pronuntia: & hoc etiam est
 vile, vt causa citius expediat,
 ne detur materia vterius appel-
 landi. Si verò fuit aditus iudex
 ad quem, & appellatio fuit cor-
 ram eo introducta, & tunc ipse
 debet pronuntiare super delatione:
 & non iudex à quo. ita di-
 stinguunt notabiliter Philipp. in
 c. ex ratione. col. xix. in fi. vtrius.
 circa septimum, & de appell. &
 Fely. in c. ex parte. el. ij. col. vij. in
 fi. & seq. col. penulti. de refcri.
 Adde tex. & ibi Bal. in l. si con-
 tra. & in l. precipimus. §. officium
 C. de app. & ibi per Barto. ad de-
 etiam Alexan. in l. praes. ff. de
 190 re iudi. ¶ Et quod possit appel-
 latus à sententia, per qua pronun-
 tiatur, appellatione esse defersam:
 tenet Philipp. in d. cap. ex ratione.
 col. xij. ver. circa nonũ, & c. vnde
 causa vitandi appellatione, cauti
 est, vt iudex à quo, exequatur sine
 alia pronuntia in diebus ad quem:
 vt declarat plene Philipp. in d. ca. ex ratione. col.
 antep. in fi. & colum. penult. &
 Ange. in cõst. cxl. & Bal. in cõst. in
 191 cccxc. in iij. volumi. ¶ ho die tamẽ
 communiter seruat in regno,
 qd quãdo est defersa appellatio,
 quae erat introducta coram
 iudice ad quem, solet pars

appellata adire iudicem ad quem,
 & instare, vt rescribat iudici à
 quo, vt exequatur sententia, ex
 quo appellatio est defersa: qui
 iudex ad quem, reuiso calendario,
 processus, si liquet sibi ex eo,
 quod appellatio est defersa, nõ
 facit aliam pronuntiam, nisi quia
 rescribit per literas iudici à quo
 vt sententiam exequatur, ex quo
 liquet sibi appellationem esse de-
 fertam. & sic iudex à quo, ad li-
 teras iudicis ad quem, exequitur
 sententiam. & ista est cõmunis
 practica: quã vidi seruari in hoc
 regno: & tenet Andr. de Yser. in
 cõstit. appellationum tempora.
 col. iij. in prin. & ibi etiã Matth.
 192 in v. col. in prin. ¶ Imò quãdo
 iudex ad quem, pronuntiat appella-
 tionem esse defertam, nõ requiritur
 citatio partis: secundum
 Philipp. in cap. sepe. col. vij. de ap-
 pel. & est hodie cautum in regno,
 quod sit decretũ qualiter
 est defersa: sed nõ legitur: vt est
 ritus magna curiæ, in num. 229.
 incip. item seruat ipsa curia, & c.
 sub rubrica, de appellationibus,
 193 ¶ Vicesimo limita non proce-
 dere in sententia lata contra officialem
 in syndicatu: quia nõ suspenditur
 per appellationem vt est regia
 pragmat. quae incipit, regia
 dignitati. quod intellige de
 diffinitiuas: sed ab interlocutoria
 & grauiamine incidit potest
 appellari: secundum Paris. in tracta.
 synd. in vers. appellatio. colum.
 vij. Item, à sententia ferenda potest
 appellari: secundum Paris.
 p. ibid.

394 ibidem. col. vij. in fi. ¶ Vicesimo primo limita nō procedere quādo iudex a quo, vult statuerē terminū appellanti ad nō sequendum, vel ad se repræsentandum coram iudice ad quē: nam licet pendente appellatione censentur ligatæ manus iudicis: non tamē censentur ligatæ quō ad hoc. quia potest iudex a quo, statuerē terminum competerem: & breuiare tempus iuris: infra quem terminū si appellans non se præsentat iudici ad quē, vel non prosequitur appellationē, remanet appellatio deserta: & potest sententiam exequi. text. in ca. personas. & ibi Abbas, & Phil. & in c. cum sit Romana, & in c. oblatæ, & in ca. reprehensibilis. & in cap. sapie. de appel. & Spec. in tit. de appella. §. nouissimē. vers. xv. & versu. xvj. & Card. in cle. j. in xxij. q. de appel. & Barto. in l. præf. c. de appell. In hoc tamen v. vis ferre- qualem terminum potest iudex adsignare appellati: vide notabiliter Philip. in d. ca. personas. colum. ij. de appell. vbi declarat nouem modos dandi terminū in hac materia. Et primus est, ad iter triplicium ad iudicē appellatiōis: quē termin. in dat. iudex a quo. c. peruenit. el. ij. de appella. Secundus est, ad se præsentandū coram iudice ad quē: est iste similiter dari potest: vti de e. personas. Tertius est terminus ad se præsentandum cum apostolis. de hoc habetur in d. l. præ-

ses. & ibi per Bal. & hic similiter dari potest, vt ibi. Quartus est terminus ad recipiendum Apostolos pectos: nā potest iudex a quo, statuerē certum terminū appellati, infra quem debeatur capere Apostolos: quo elapso si non recipit, appellatio est deserta: vt in cle. ij. de appel. Quintus, est terminus ad prosequendam appellationem: & iste etiam dari potest. c. cum causa. de re iud. & cap. ad hæc. el. ij. de appella. quicquid tulerit Barto. in d. l. præf. cuius opin. in hoc reprobat. Sextus, est terminus ad se præsentandū & redeundū cum literis imperatris. & hoc fieri nō potest per iudicem a quo: quia esset imponere legem superiori. capitu. ex insinuatione. & ibi Abb. de appel. Septimus, est terminus ad presentandū vel prosequendum, & faciendū fidem de ipsa prosecutione. & hoc minime fieri potest ad faciendum desertam: appellationē elapso termino: alius terminus est ad finiendum appellationem coram iudice ad quem, & hoc minime fieri potest: quia imponeret legem superiori: vt d. c. ex insinuatione, quæ omnia prosequere, vt per Philip. in d. ca. personas. 195 de Rot. xciiij. in nouis. ¶ Vicesimo secundo limita: quia iudex a quo, potest pendente appellatione examinare testes senes, vel validudinarios ad perpetuū rei memoriam: & non dicitur innouare, ita per plura tenet Matth.

de

de afflict. in const. probationum in cursibus. col. ij. in fi. ¶ Secundam regulam principalem, scilicet de appellatione ab interlocutoria, limita primō non procedere, quando fuit iudici a quo, inhibitum per superiorem: quia tūc nō potest ulterius procedere in illa causa: vt est text. in d. cap. non solum. de appel. lib. vj. & not. Ange. in consil. ccxvij. Quod tamen intellige, quando inhibitio fuit legitime interposita, & cum causæ cognitione, & parte citata. nam quādo est appellatum in casu, in quo nō debuit appellari: vel quia causa est iniusta, vel appellatio est frivola, & frustratoria: tunc nunquā debet iudex ad quē, inhibere, nisi prius adhibeat causæ cognitionē super iustitia appellationis: aliās inhibitio non valet: vt not. Spec. in titu. de appel. §. de offic. vers. sed queritur. & Fel. in c. dilectus. el. ij. col. penult. de rescri. Pro hoc tenet in c. Romana. §. si verō. & §. si autem. & ibi Gemi. de appella. li. vj. Item, qd debeat fieri parte citata inhibitio, aliās non valet: tenet Alex. in consil. xj. col. penult. in ij. volum. & Franc. de Aret. in consil. xx. colū. penult. vers. circa secundum. & c. cōsil. xxiiij. colū. iij. & Alexā in l. Titia. in fi. ff. soluto matrim. Vbi dicit hanc esse communem opin. & idem Alex. in l. iij. §. condemnatum. colum. iij. in fi. ff. de re iudica. & Alexan. in consil. x. in iij. vol.

& las. in l. si opus. colum. ij. in fi. ff. de operis no. nunt. vnde dicit notabiliter Abb. in c. cum venisset. col. ij. in iij. no. de resti. in integ. ¶ quōd inhibitio iudicis contra ius facta, nō inducit nullitatem actus postea gesti. ¶ Secundō limita, nisi iudex a quo, detulit appellationi corā eo interposita ab interlocutoria: quæ deserta seu admittēdo ipsam ligat manus fidei ipsi: & ipse tunc sibi inhibet. vnde non potest vteri in causa procedere. text. est in c. eum appellationibus. & ibi Gemi. de appell. li. vj. & Bart. in l. eius. qui. colum. ij. de appel. recip. & Bar. in l. intra vile. col. ij. ff. de mino. & Soc. in consilio 199 xxxvij. col. vij. in fi. vol. ¶ Autē teneatur deferre iudex appellatiōis: Die, quōd si est interposita ex iusta causa: aliās puniatur. text. est in ca. de priore. de appel. & in l. quoniam iudices. C. de app. & quia istam penam est varietas inter ius canonicū & ciuile: quia de iure canonico si causa est criminalis, iudex nō admittit deponendum est: si vero est ciuilis, puniatur pena arbitraria, sed de iure ciuili: si causa est criminalis, puniatur pena arbitraria: si ciuilis, puniatur ad xxx. libr. auri. vt d. l. quoniam iudices. ita declarat Philip. in d. ca. de priore. col. fin. & Ludo. Ro. in consil. ccccij. colum. j. Verum aduerte, quia Philip. in d. ca. de priore. in fi. dicit, quōd ista pena cessat, vbi cunctæ appella-

p 2 tur

tur à mera interlocutoria, ex quo iudex potest procedere antequam sit ei inhibitiu. Ex hoc sequitur, quod non tenetur deferre. in hoc ego puto, quod non bene loquitur Phil. quia, si appellas ab interlocutoria mera, assignat aliquam rationabilem causam, ex qua si vera esset, apparet grauamen, tenetur iudex appellationemmittere: quia ad hunc effectum uoluerunt iura, quod causa grauaminis exprimitur: ut si uideantur iuste, debeat iudex admittere appellationem: aut specificare causam rationabilem, quare non admittit: ut dicitur in c. cordi. de app. lib. vi. unde si iudex repellit appellationem ab interlocutoria ex rationabili causa interposita, puto quod ita punitur, ac si repulisset appellationem à diffinitua. & ita in effectu cōcludit Card. in d. c. de prior. in si. qui melius loqui uideatur, & Lu. Roma. in cōs. ccccj. col. j. & ij.

209 * * Quid autem, si iudex non admittit simpliciter appellationem: sed cum illa clausula, si & in quantum: prout communiter scribi solet admissio per actorum magistrōs: an per illa uerba habeatur pro admissa, vel pro non admissa: Ludo. Rom. tangit hanc quæst. in d. cōs. ccccj. col. ij. & concludit, quod si appellatio erat iusta, & ex rationabili causa interposita, quæ de iure admittenda erat, habetur pro admissa: alias si admittenda non erat, habetur

pro non admissa: & sic illa clausula refertur ad iuris dispositionem. Idem tenet Fel. in c. cum contingat. col. pen. de offic. deleg. & Phil. & Card. in c. sepe. in ij. no. de app. & Bal. in l. edita. in rep. Paduana. col. xij. versu. ite dubitatur, si iudex, & c. de eden. & Bar. in l. ambitiosa. col. pen. in f. ff. de decre. ab or. faci. & Ang. in cōs. cxvij. in v. col. & ista esse ueritas. * * Tertio limitatur, nisi appellaretur à tali interlocutoria, quæ continet grauamen irreparabile, & executione irretractabile: ut si iudex interloqueretur aliquem esse torquendum, quia tunc pendente appellatione statim ligatur manus iudicis ante aliam inhibitionem, sicut quando appellatur à diffinitua: secundum Bald. in l. generaliter. §. sed iuramento. col. ij. ver. sed quid si est talis, & c. de reb. cre. facit quod not. Bart. in l. ij. col. iij. ff. de app. recip. & Bal. in l. ij. col. ij. C. de episc. aud. & in l. si quis in prouocatione. C. de app. & in l. ante sententię. col. j. C. quo. appel. non recip. & Paris in tract. iud. in versu. torтура. in ultima charta. ver. an ab interlocutoria, & c. & Andr. de Yser. in cōs. intentionis. & hoc hodie est prouisum in regno per capitulum regni, quod incipit si iuste, quod cauetur recipienda esse appellatione à tortura: & si iudex noluerit admittere, sed processit ad torturam post appellationem: si quidem tortura fuit mor-

TUM,

tus, vel in tormētis, vel per cōdemnationem ad mortē, tunc iudex debet ultimo supplicio dānari: si uero nō fuit mortuus in tormētis, nec aliter cōdenatus ad huc, tunc iudex debet dānari ad pōnā carceris biennialis, & ad publicationē tertię partis suorum bonorū. Si uero tortus fuit cōdenatus ad aliā pōnā p iudicē pręter mortē, tunc iudex eadem pōnā subire debet. ita hec omnia deciduntur in d. c. si iuste. est in nu. capitulorū regni, 143.

TERTIO, principaliter sequēdo ordinē præpositū, quæ 202 ro * quādo fiat appellatio, die, quod debet fieri infra decē dies, à die latę sententię: ut est tex. sapi. alle. in auth. hodie. C. de app. & in c. cum dilecti. in fi. de elect. & in c. significauerūt. de testi. & in c. quoad cōsultationē. dere iud. quod ampla procedere nō solem, quando appellatur à diffinitua: sed etiam ab interlocutoria debet appellari infra decem dies. tex. est & ibi gl. in ver. dies, in d. c. significauerunt. & in d. c. dilecti. in fi. gl. in c. cum celsante. de app. & Bal. & las. in l. si ab arbitro. ff. q. fatid. cog. imō etiam à quocūq; grauamine, & actu etiam extra iudiciali debet appellari infra decē dies à die illati grauaminis: ut no. Soci. in cōs. xlv. col. iij. in fi. in j. volu. 203 * sed de iure Digestorū & C. erat minus tempus, scilicet quia in causa propria poterat quis appellare solū infra biduum: in

causa aliena, infra triduum: & nō ultra: ut est tex. in l. eos. §. si nau tem. C. de app. & in l. j. §. biduū. & §. dies. & §. in propria. ff. quādo appell. sit. Hodie uero p ius Authenticorū, est actum tempus ut ius ad decem dies: ut supra: quo termino elapso si non appelleretur, sententia transit in rem iudicatā, & executioni mādatur: ut d. c. quod ad cōsultationē, & currit istud tempus de momēto ad momēto à die late sententię: ut est gl. & ibi etiā 204 Bar. in d. §. dies. * * Limita tamen hoc, dummodo appellans sciuerit latam esse sententiā cōtra se: quia tunc currit decem dies à tempore late sententię. Secus si ignorauit: quia etiam si stetit per mentem, vel annū & ultra, semper potest appellare, postquā scire incepit, à die scientię currit sibi decem dies. c. cōcertationi de app. lib. vi. & glo. & Bart. in d. auth. hodie. C. de app. & gl. in cap. ab eo. de app. li. vi. & tex. in l. j. §. ff. quādo app. sit. Ex hoc ergo sequitur, quod istud tempus est uile in principio: quia nunquam incipit currere impedito, sed post eā efficitur continuū: ut est tex. & ibi Bar. in d. l. j. §. dies. quibus adde Spe. in ti. de app. §. restat. ver. sed nūquid tam bonū est, ut protestetur appellās, quādo uidet se impeditū: maximē, quādo sit per iudicem: secundum 205 Bar. in d. §. dies. * * Secundo limitatur, nisi grauamē illatū haberet

P 3 tract

tractum successuum: quia tunc
semper potest appellari, quâ diu
durat grauum, etiam post de-
cem dies. ita tenet Ioan. And. in
c. dilectus. el. ij. de referri. & Bal.
in l. ij. col. ij. in fi. vers. secundo
quero. C. de episc. auct. & Spe. in
titu. de appel. §. restat. ver. & no-
ta secundum Vincen. idem tenet
Ang. in d. authent. hodie. & Paris
in tract. synod. vers. appellatio.
col. ij. in quibus locis ponitur
exemplum de eo, qui detinetur
in carcere. nâ semper potest ap-
pellare: quia semper grauitur.
ita etiam tenet Philip. in c. fisper
eo. el. ij. col. j. de appel. & in c. ex
parte. el. j. col. ij. eod. tit. vbi no-
tante limitat hoc de merte Bal.
in d. e. de testib. extrâ de testib.
non procedere, quando iudex
expressè fuisse interlocutus il-
lum fuisse iubeat carerari: quia
tunc debet appellari infra decem
dies à die prolatis interlocu-
toria: aliâs transiret in rem iudi-
catam, & vltius appellare nō
posset. quib. adde Alex. in l. in-
ficiendo. §. infans. in addi. ad Bar.
to. ff. de fur. & Alex. in l. j. §. ff.
de fer. & in l. eui. qui. §. in popu-
laribus. ff. de iureiu. ¶ Et post
ista appellatio presentari etiam
in die feriatâ ad honorem Dei.
secundum Bart. in l. j. §. dies. ff.
quâdo appel. sit. & Card. in cle.
ij. §. similiter. in ij. questione. in
fin. de appel. & est gloss. in cap.
appellatio. in versu. lectâ. de
appel. lib. sexto. & Bald. in l. pri-
ma per illum text. C. de feriis. &

Felyn. in cap. fin. col. quinta. de
207 feriis. ¶ Ex predictis inferitur
quod si aliquis sine mandato,
alieno nomine appellauit ali-
qua sententia, debet illam ap-
pellationem ratificari facere à
domino litis intra decem dies.
computandos à die, quo sciuit
latam esse sententiam contra se,
aliâs elapsis decem diebus non
posset ratificare, & sententia trã-
siret in rem iudicatam: quia rati-
ficatio debet fieri infra tempus
habile. l. honoru. ff. rem ra. hãb.
ita tenet Spec. in ti. de appel. §.
j. ver. porrò. & Pet. Philip. Corn.
in consil. cclxxxij. col. ij. in li-
tera a. in ij. vol. nam actus iudi-
ciarij debet fieri per legitimam
personam habentem speciale
mandatum. l. licet. C. de procu.
& si fuerint facti sine mandato,
debent ratificari infra tẽpus ha-
bile, aliâs non valet: vt dicit ibi
Pet. Phi. Corn. Et pōdera, quod
verba Specul. vbi supra, dicunt
quod debet appellationem rati-
ficare infra decem dies à tempo-
re, quo sciuit appellatum, & nō
dicit à tempore scientiã latæ
sententię. ego puto quod debet
ratificari infra decem dies à tẽ-
pore, quo sciuit sententiam esse
latam, per ea, quæ habentur in
d. authent. hodie. quia ex illo
tempore currunt sibi x. dies ad
appellandum: ergo illimet dies
currūt sibi ad ratificandum: quia
illud censetur tẽpus habile, per
d. l. honorum. & ista est pura ve-
208 ritas. ¶ Vltimo primo tempore
appell

appellandi, videamus, nũc de se-
cundo tempore, scilicet petendi
a postolos. & scias, quod de iure
communij Apostoli debent peti
infra xxx. dies, & etiam recipi vs
est tex. in l. iudicibus. C. de ap-
pella. & in cap. ab. eo. de appel.
lib. vj. adeo quod si appellans
infra dictum tempus non petat
vel rec. piat Apostolos, censetur
appellationi renuntiasse. & est
cõitus appellatio deserta: vt d. ca.
ab. eo. & elem. quãuis. de appel.
& quando staretur per iudicem
qui requisitus non dat Aposto-
los, debet appellans protestari:
vt habetur in d. elem. quãuis. &
per gloss. in l. j. ff. de libel. dimis.

209 ¶ Sed dubitatur, quando inci-
pant currere isti xxx. dies: vt rã
à die sententię latæ, vel à die ap-
pelliõis: in hoc magna fuit va-
rietas doct. quos refert de castro
Rotæ xxx. in nouis. & Card. in
ca. vt debitus. col. xxij. de appel.
nam aliqui tenent, quod currūt
à die sententię latæ, per tex. qui
hoc dicit expressè in d. l. iudici-
bus. Alij tenent, quod currūt à
die appellationis interpositæ: &
hãc opin. tenet Hosti. in c. j. de ap-
pel. lib. vj. sed Card. in d. cle. quã-
uis. in prin. in iij. quest. tenet sim-
plicitè primam opin. per d. l. iu-
dicibus. sed quicquid teneat alij
magis cõmunis & æqua opin.
est, vt dicamus, qd si appellas ha-
buit noticiam sententię latæ, cur-
rat sibi tempus à die sententię
latæ, & ita pcedit d. l. iudicibus.
Si verò non habuit noticiam,

quando fuit lata sententia, &
tunc triginta dies currant sibi à
die scientiã, à quo die habuit
facultatem appellandi: quia si ali-
ter diceremus, sequeretur vnum
inconueniens, quod posset ap-
pellans ignorare p xxx. dies. &
sic esset sibi ignorantia lapsum
tempus petendi Apostolos: cui
non esset lapsum tempus appel-
landi, per ea, quæ not. gl. & Bar.
in d. authent. hodie. & tex. in d. cõ-
concertationi. de appel. lib. vj. &
istam opin. tanquam æquiorẽ
& iuri consonam teneo: quã te-
net glo. in d. e. ab. eo. & ibi etiã
Gemi. & est de mente Iõã. And.
ibi, & dicta decisio. Rotæ. xxix.
210 mnouis. ¶ Sed istud tẽpus pe-
tendi Apostolos infra xxx. dies
est de iure cõmunij, vt dixi: pos-
set tamen dubitari in hoc: in
regno ferueturicum constit. ap-
pellationem tempora. statuẽt
simplicitè terminum quinquaginta
dierum ad prosecuẽdum
coram iudice ad quẽ, post inter-
positam appellationem. Dic qd
in regno non feruetur, sed istud
tempus. xxx. dierũ, includitur in
tempore quinquaginta dierum.
vnde sufficit, qd appellas petierit
Apostolos infra quinquaginta
dies, & illos presentauerit iudi-
ci ad quem, vñ cõ processu, &
sic quo ad hoc est correctâ d. l.
iudicibus. ita tenet An. d. de yfer.
in c. si autẽ. co. ij. in fi. & seq. quo
tempore mil. & idem And. in d.
cõli. appellationum tempora.
in princ. & ibi etiam est gloss. &

hoc est confirmatum per ritum magna curia. in num. 189. inc. ite seruat ipsa curia, quod quando, &c. & magis clare firmatur per regiam prag. que incipit, appellationum tempora. & est in numero prag. 23. que expressè confirmat tempus inductum per consil. regni. in proseguenda appellatione. Sic ergo in re in curia seculari seruat dispositio consil. regni. & regis pragmatice, sed in curia ecclesiastica seruatur dispositio iuris canonici. scilicet disti. c. ab eo. & d. cle. g. uis. vt recipiatur Ap. stol. infra xxx. dies: quia in hoc non reperitur correctum ius canonicum.

211 ¶ Ex hoc inferitur, quod in re in curia seculari superuacua est illa questio. superius facta, scilicet, ex quo tempore incipiant currere triginta dies ad petendum Ap. stolos: quia habemus consil. expressè loquerè quod quinquaginta dies currunt à die interpositæ appellacionis: vnde ab illo die habet idem tempus ad petendum Ap. stolos, secundum Andream de Yser. vbi supra. Bene verum est, quod preedicta illa questio est de iure canonico.

212 & sic in curia ecclesiastica. ¶ Preedicta limita scilicet de iure canonico, nisi iudex statuerit certum terminum appellanti ad recipiendum Ap. stolos. quia si infra illum terminum statutum non recipit vel petit illos, & non protestat, appellatio remanet de facta: non expectato aliter lapsu

xxx. dierum: quia iudex à quo, potest speciale & breuiorem terminum ad hoc statueri: vt est tex. in d. cle. quauis. de appel. & 213 ibi p. Cardi. & doct. ¶ Sed cuius expensis debeat mitti seu prestari ap. stoli: vtrum expensis appellantis & petitis, vel iudicis? Communis conclusio est & vera quod dentur expensis appellantis. glo. est in vers. oblat. in d. cle. quauis. de appel. & ibi Car. in §. verum. iij. no. & in §. simili ter. in v. questio. & Bal. in l. eos. §. Ap. stolos. col. iij. vers. queri consuevit, & C. de appella. & Alex. in addi. ad Bar. in l. si postea lauerit. ff. de adul. ¶ Tunc autem Ap. stolorum plures sunt species: quas omnes, enumerat Spec. in tertia parte Spec. in tit. de appel. §. sequitur. per totum. Sed quantum ad materiam nostram tres tantum species sunt in frequentiori vsu. videlicet, Ap. stoli dimissorii: & isti dicuntur quando iudex admittit appellacionem, & scribit literas dimissorias: cum quibus dimittit appellatem iudici ad quem. ille literas significantes, quod admittit appellacionem, dicuntur Ap. stoli dimissorii. de quibus loquitur l. j. ff. de libel. dim. & ca. ab eo. de app. lib. vj. & ca. ab eo. ij. q. vj. Alii dicuntur Ap. stoli refulatorii: vt quando iudex à quo, non vult admittere appellacionem, tunc scribit literas significantes qualiter refulauit & non admittit appellacionem, & de istis loquitur

text.

tex. in l. §. in refulatorii. C. de app. Alii dicuntur Ap. stoli reuercionales: vt quando appellatio non erat admittenda, sed iudex eam admittit ob reuercenciam sui prioris. de quibus habetur in l. eos. §. sup. his. C. de app. & in c. cordi. de appel. lib. vj. & de istis tribus speciebus Ap. stolorum, vide Cardi. Alex. in c. vt debet. col. xj. in fin. & seq. de appel. & Spec. plenè in d. §. sequitur. vbi ponit formam omnium istorum Ap. stolorum. & vide Abba. in c. bonæ. col. ij. vers. quinta differeucia, & de appella. ¶ Vnde autem dicatur Ap. stoli? dic ab act, quod est supra, & talis id est missio: quasi literæ missæ ad superiorem. ita declarat Cardi. in d. elem. quauis. in princ. in ij. questio. de appel. & vide glo. in 216 vers. petat. in d. c. cordi. ¶ An autem in appellacione extraiudiciali debeant peti Ap. stoli? glo. in d. c. cordi. in versic. vel extraiudicetur tenere quod no, sed glo. in ca. vt super. in versic. ille iudex. de app. lib. vj. tenet, quod debent peti sub conditione, scilicet, si est quibus illos dare possit. Super hoc concludo, quod quando appellatur à iudice extraiudicialiter procedente, semper debent peti Ap. stoli: quia est, qui illos dare possit, scilicet iudex. sed quando appellatur à parte, non puto quod sit necessarium illos petere: quia non est quibus illos det. Tamen tutius est, quod tunc petantur sub illa conditione: vt

dicat glo. in d. c. vt super. & ita tenet Philip. in c. bonæ. co. vj. in fi. vers. vj. requiritur, & de appel. & ibi etiam sentit Abb. in secunda col. in quarta & quinta differeucia. ¶ Sequitur modo vide re de tertio tempore: scilicet procedendi appellacionem. super quo scias, q. est varietas inter ius commune & ius constitutum: numquam de iure communi appellans post interpositam appellacionem, habet nunc annum ad proseguendum coram iudice ad quem: & istud appellatur primum fatale, & si est impeditus, habet ex causa secundum fatale: vt est tex. in auth. ei, qui appellat. C. de temp. appel. & habetur in c. ex ratione. de appel. & est tex. in clem. sicut. de appel. vbi dicitur hoc procedere tam in appellacione iudiciali, quam extraiudiciali. Si vero etiam in secundo fatali fuit impeditus, solet ei dari etiam tertia annus: ex iustissima tamè causa & iudo impeditum: vt probatur in d. c. ex ratione, & ibi Cardi. & no. Spec. in tit. de appel. §. nunc breuiter. ver. præmissa. Quod tamè intellige quæ de toto secundo anno fuisse impeditus, aliàs restituitur sibi non annus integer, sed tantum tempus, infra quatuor durauit impeditum. ita declarat Abb. in d. c. ex ratione. in quarta colum. & istud rēpus quod datur post secundum fatale, datur solum per viam restitutionis in integrum, & non ipso iure, sed primus &

secundus annus datur ipso iure
a lege secundum Innoc. Abb. &
docto. in dicto capi. ex ratione.
& glo. & Bart. & docto. in dicta
authenti. ei, qui appellat. sed de
iure constituto. Regni est additum
istud plus: quia post interposi-
tam appellationem dantur quin-
quaginta dies appellanti, infra
quos debet recipere Apostolos
& presentare processum coram
iudice ad quem, & facere re-
partem, & licentias recere. re-
aliis appellatio esset deserta.
hac omnia probantur in cõiti.
appellationum tempora. & ibi
Andr. de yser. Deinde in antea
presentato processu & facta ci-
tatione partis, infra quinquagin-
ta dies, habet appellans primũ
fatale, & sic primum annum, ser-
uata forma iuris communis: quæ
constit. regni nõ corrigi fatalia,
sed solum interponit illud tem-
pus quinquaginta dierum. Ver-
um est sciendum, quod fatalia
incipiunt currere a die interpo-
sitæ appellatiõis: vt est text. in di-
cta clem. sicut. de appel. & not.
Abb. in dicto c. ex ratione. in pri-
mo nota. vnde per hoc dico, quod
illi quinquaginta dies interpo-
siti per constit. includuntur, & sic
a die interpositæ appellatiõis,
etiam hodie in regno currit an-
nus ad prosequendum: cum in
hoc iura communia non reper-
iatur correctio arg. l. fancimus.
18 C. de test. ¶ Ista autem obser-
uantia de quinquaginta diebus
procederet solum in Regno in

curia seculari: quia Rex qui fuit
author illius constit. non potuit
imponere legem ecclesiæ & ec-
clesiasticis personis: per ea, quæ
plenè habentur per Abb. & Fel.
in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de
cõiti. vnde in curia ecclesiastica
seruaretur mera dispositio ele-
sicut. & cle. quanuis. de appel. sci-
licet. vt Apostoli infra xx. dies,
& prosecutio fiat infra annum
die appellatiõis, & sate impe-
dimeto, datur secundus annus.
219 ¶ Sed iuxta hoc queritur, an
sit necesse, quod appellans prote-
stetur de impedimento, ad hoc
vt restituat sibi tempus, in hoc
vera conclusio est, quod si stat
per iudicem, debet prestari, &
non sufficit vna protestatio: sed
debet pluries prestari. ita dicit
Alexand. in consi. xix. columna
secunda in primo volumine, &
ponunt docto. in l. prope ad iudi.
§. si autem vtraque. C. de iudi.
& Baldus in dicto ca. ex ratioe.
in fi. Si verò impeditur alio im-
pedimento, quam facto iudicis,
non requiritur de necessitate
prestatio, sed sufficit quod post
ea impedimentum probetur.
Cautius tamè est, quod semper
protestetur de impedimento: ita
pulchre distinguit Philip. in di-
cto c. ex ratione. col. iij. in fi. &
seq. vers. sed dubitatur ad hoc,
& c. & ita intelligitur glo. in ca-
pucientes. §. quod si p. viginti.
& ibi Gemi. & Pet. de Ancha. de
elect. libr. vj. & Bartol. in l. j. §.
dies. ff. quando appel. sit. & vide
omnino

omnino Card. in dicto c. ex ra-
tione. in iij. colum. ¶ Vlti-
mus super ista queritio. dubita-
tur, vtrum elapso primo anno
possit iudex indistincte senten-
tia exequi tanquã appellatiõem
deserta, si non cõstat aliter sibi
de impedimento. Doct. comu-
niter tenent quod nõ, quia non sit
lapsus biennium, iudex nõ po-
test exequi: quia sententia non
cõfirmatur ex solo lapsu primi
anni, nisi etiam labatur secundus
annus, dicit text. in d. authen. ei,
qui appel. & ita expresse tenet
ibi Bart. in fin. & idem Bart. in
l. j. in fi. ff. nil. no. app. ped. & Bal.
in l. eos. in prin. col. ij. vers. scias
tamen, & c. C. de app. & Phil. in
d. c. ex ratione. col. xxij. vers.
secundo queritur & c. nam secu-
dum Baldum in d. l. eos. elapso
primo anno, est dubium pro-
pter impedimenta, quæ potue-
runt interuenire, & sic solus la-
psum primi anni nõ clarificat iu-
dicem de desertione, nisi labat-
tur etiam secundus, ¶ Et licet ista
opin. videatur esse magis com-
munis: tamen mihi videtur, quod
ita simpliciter intellecta nõ pro-
cedat: & primò pondero, quod
lex non dat secundũ annum ap-
pellanti simpliciter: sed condi-
tionatiuè, scilicet existere iusta
causa impedimenti. ita dicit text.
in dicta authen. ei, qui appellat.
Ergo intentio legislatoris fuit,
quod in primo anno appella-
tio sit deserta, si non probatur de
iusta causa habendi secundũ an-

num, scilicet de impedimento.
Cum ergo impedimentum con-
sistat in facto, oportet probari
per eũ qui se fundat in illo, per
ea, quæ habentur in l. ij. ff. si quis
cau. & per Bart. in l. hoc iure. ff.
de verbo. obli. Si ergo non ap-
paret de impedimento, iudex ha-
bet suam intentionẽ fundatam
ex lapsu primi anni: vnde poterit
sententiam exequi non expe-
ctato lapsu secundũ anni. Et per
hoc non videtur obstat illud,
quod dicit Bal. in dicta l. eos. sci-
licet, quod in primo anno est du-
bium propter impedimeta, quæ
poterunt accedere: quia hoc esset
presumere impedimentum, vbi
non probatur, quod est contra
omnia iura: cum impedimẽtum
sit facti, & facta non presuma-
tur, nisi probentur. l. in bello. §.
facta. ff. de capti. & c. j. de cõsti.
lib. vj. & not. Pet. Phil. Corne. in
consilio clxxij. col. viij. in lite-
ra r. in secundo volumine. ¶ Se-
cundo pondero ordinem legis
quæ primò dat primũ annum,
& postea ex causa dat secundũ:
nam si opinio illorũ, qui tenent
esse necesse labi biennium, esset
vera, iste ordo fuisset frustra-
torius: quia debuisset dicere lex,
quod appellati datur biennium
ad prosequendum: quo elapso
appellatio efficiatur deserta, &
non oportebat dari primũ an-
num, & postea secundum: & lex
nihil operatur frustra. §. quib.
221 in prima cõiti. ¶ Tertio pon-
dero, quia lex appellat primũ
annum.

annum, primum fatale, & secundum annum, secundum fatale: ut est text. & ibi glo. in l. ij. in princ. C. de temp. appel. & dicitur ista fatalia, à fato, id est morte: quia sicut mors extinguit hominē, ita lapsus fatalium vniuersi- uis que fatalis extinguit appella- tionem: ita declarat Abb. in d. c. ex ratione, col. ij. & sent. gl. is d. l. ij. in prin. & Bald. in l. fin. in princ. in ij. eolum. vers. mo- do restat, & C. de tēpo. appel. Si enim primus annus non ex- tingeret appellationē, non di- cretur fatale: sed quia lex ita ap- pellat fatale, primum annū, si- cut secundū: quod patet ex text. in dicta l. secunda. in princ. que dicit tempora fataliū, & sic loquitur in numero plurali de pluribus fatalibus. Ergo ita ex- tinguit appellationē lapsus pri- mi anni, non dato impedimen- to: sicut lapsus secundi anni. ad- de Philip. in dicto cap. ex ratio- ne. eolum. ij. ¶ Quarto pro hoc do. text. formalem in dicta cle. sicut. de app. cui nō puto posse dari rectum respōsum. nam ibi elare dicitur, quod per lapsum anni appellatio debet cēseri de- ferta cessante isto impedimen- to: ergo nō est opus expectare biennium, quādo nō liquet de impedimento. ¶ Quinto pōte- ro text. in l. fin. §. illud. C. de tem- po. appellatio, qui expressē sen- tit, quod elapso anno, & sic pri- mo fatali, mandatur sententia executioni, nisi appellans do-

ceat de impedimento. ¶ Sexto ad hoc pondero dictum Bal. in dicto cap. ex ratione. col. ij. in fin. vbi dicit, quod appellas de- bet esse diligēs in primo anno, diligentior in secundo, & dili- gētissimus in tertio. Si ergo te- quitur diligerētia in primo an- no, sequitur quod si fuit negli- gens sine aliquo impedimēto, appellatio remanet deserta. & hanc opi. tenent Innocen. An- ton. de Bu. & Imo. in dicto cap. ex ratioe. & Ang. in cōsil. cccix. vbi dicit, q̄ ista opinio est vera sicut euangelium. ¶ Septimō, ad idē adduco text. in c. eum sit Romana. de appel. vbi est text. clarus, quod appellati datur an- nus ad prosequēdum, & ex ius- ta & necessaria causa, scilicet impedimenti, datur biennium. Ergo sequitur, quod vbi nō ap- paret iusta & necessaria causa, non datur biennium. vnde sequi- tur, quod iudex potest sententiā exequi elapso anno, si non cō- stat de impedimento. & hoc vi- detur sentire Barto. in authent. si appellatio. C. de appel- la. vbi ponderat impedimētum primi anni: vt datur secundus. ¶ 22. ¶ 8. O statū pondero, quia om- nes do. dēt. communiter in di- cto c. ex ratioe. & in dicta au- thenti. ei qui appellat. conclu- dunt, quod quādo stat per iudi- cem, debet appellans in primo anno protestari. ad quid ergo requiritur ista protestatio, si nō diceremus, q̄ elapso anno ap- pellat

pellatio sit deserta: certē frust- rariet, si in omnem euentum da- retur biennū. Et sic per istas ra- tionēs & iura cōcludo, quod si elapso primo anno non cōstat de aliquo impedimēto: nec ap- pareat aliqua prelatio, in intēto iudicis est fundata ipso iure in exequendo. vnde poterit sentē- tiam exequi: per d. cle. sicut. tan- 23. quā appellatio deserta. ¶ Fa- teor tamē, quod antē quā exe- quatur, debet citare appellatē ad dicendū quare sententia exe- cutio nī mādāri nō debeat, quia pōtset pars citata docere de im- pedimento, & sic daretur sibi se- cundus annus, aliās si non do- cet, poterit exequi. Et q̄ debeat pars citari super executione faci- enda, tenet Barto. in l. j. in fin. ff. nil no. appel. pend. & Alex. in l. preses. col. si. ff. de re iudica. & Abb. in c. ex ratioe. col. si. vbi tenet in effectu istam opin. quā modō tenui, scilicet quod elap- so primo anno iudex potest exequi, parte tamen citata. Idē, scilicet q̄ debeat pars citari, te- net Bald. in l. si contra. C. de ap- pel. & Bal. in l. j. in fi. C. de tem- po. app. vbi dicit esse ibi text. ad hoc meliorem de iure. & Phil. in d. ca. ex ratione. eolum. xxiiij. in d. ca. ex ratione, quiritur, & C. ¶ Ex prædictis ergo habes declara- tos tres terminos, qui cōsidera- tur in appellatione, & remanet conclusio, q̄ vltimus terminus, scilicet prosequendū, est vnus annū, vel duorum annorū, stāte

24. impedimēto. ¶ Limita tamē hoc, nisi iudex à quo, statuerit breuiorem terminum ad prose- quendum: quia eo elapso rema- net appellatio deserta, & potest sententiam exequi. vt c. cum sit Romana. & c. personas. & ibi Phi. & doc. de appel. & dixi ple- nē suprà in precedenti quæst. principali. in xxj. fallentia. & sic non est necesse nunc expectare 25. lapsum anni vel biennij. ¶ Se- cundō limita, nisi de voluntate partium fuisset prorogatio ter- minus prosequendi appellatio- nem: quia tunc potest durare vl- tra biennium prout partibus pla- cuerit: quia iste terminus prose- quendi appellationē, potest cō- sensu partium prorogari: & etiā breuiari, secundum Baldum in l. si. §. si. col. j. C. de tēpo. appel. & ibi etiam Bartol. idem vide- tur tenere Alex. in l. propter. dum. in princ. C. de iudic. & Ale- xand. in addi. & Bar. in authen- ti. qui appellat. C. de tempo. appel. & ibi etiam Bal. in fin. co- lum. & Philip. in ca. ex ratione. eolum. v. in fin. versicu. sed dubi- tatio est, & c. de appel. & ibi etiam Fely. in §. colū. pro hoc est tex. quem ponderat Bald. ad hoc in l. q̄ si nolit. §. si quid ita. ff. de ædil. edit. vbi de consensu par- tium potest prorogari tempus rehdibitorie: quod est legale. Sed contrarium tenet Barto. in auth. si tamen. C. de temp. ap- pel. vbi dicit, q̄ tacite per viam cōpromissi potest elongari tē-

pus: sed expresse prorogari nō potest: sicut nō potest prorogari tempus instantiæ primæ causæ: vt est glo. Barr. & communiter docto. in l. proferendum. in prin. C. de iudi. & Ludo. Ro. in consi. clxxxiii. in fin. & hanc contrariam partem tenet Ioā. And. in addi. Spec. in rit. de appell. s. riuñe breuiter. ver. licet autem. in addi. magna. circa fi. & Abb. in d. c. ex ratione. col. iiij. & Ludo. Roma. in l. ij. ff. de re iudi. & Cārd. Alex. in d. c. ex ratioe. col. xv. vers. quarta decima est quaestio, &c. vbi fe innouit, & nescit decidere. ¶ In ista tamē varietate mihi plus placet prima opinio, scilicet, quod possit tempus exercetē appellatiōis prorogari per expressum consensum partium: quam opin. tenet etiam Cyn. in d. auth. ci. qui appellat. & istā partem firmo per tex. in l. fi. s. fi. C. de temp. app. vbi dicit text. quod possunt partes pacisci, quod nullum fatale seruetur in appellatione: ergo clare patet, quod per pactū partium possunt alterari, & tolli fatalia iuris. Si ergo possunt partes prosequi appellationem sine fatalibus, sequitur quod possunt ipsa elongare, vel breuiare ad earū libitū. hoc enim patet ad sensum: quod si in appellatione non seruantur fatalia, potest durate vteriori tempore de consensu partium, & ita tenet ibi Bartol. ¶ Secundo, moueor per tex. in d. l. quandiu. de appel. vbi

dicitur, quod nō currit tempus appellanti, quando de consensu expresso ipsarum partium profectio appellatiōis differitur: ergo possunt facere partes per earum pactum, quod fatalia nō currant. Et licet tenentes contrarium, respondeant ad illum text. quod loquitur de suspēsiōe & non de prorogatione: prout dicit Abb. in d. c. ex ratione. col. iiij. ego nō video in effectu, quē differentia resultat inter suspendere & prorogare, cum vtrōq; casu habeatur idē effectus: put inferius dicā. ¶ Tertio, moueor per tex. in d. l. quod si noluit. s. si quid ita. ff. de edil. edi. vbi partes per pactū possunt prorogare tempus legale, vt duret in perpetuū. ¶ Quarto, adduco tex. in c. in causis. de offi. deleg. vbi tenet min⁹ datus in rescripto delegatio, infra quē causa debebat finiri, potest de consensu partium prorogari, & sic possunt partes prorogare iurisdictionem, quæ certo tempore finiri debebat. ¶ Quinto considero, quod oēs doct. tenentes contrariam partē, fundāt se super duobus fundamentis. Primum est, arguēdo à simili, de instantia primæ causæ, vt sicut illa nō potest prorogari, vt not. in d. l. proferendum. in prin. C. de iudi. ita etiam nō potest prorogari instantia appellatiōis. Secundo est, quia ista tempora respiciunt publicā utilitatem, vt citius lites finiantur, vnde nō possunt prorogari per partes

partes in præiudicium reipublicæ: vt dicit Abb. in d. c. ex ratioe. col. ij. ¶ Ego autē volēs sustinere opin. quam tenui, tollo de facili ista duo fundamenta: quibus sublati corruit opinio contraria: & tātō magis clucescit illa, quam teneo. Et primum fundamentum: quod fit à simili tollit per non instantiam: iuxta nō. per glo. in c. sic ut vigeri. j. q. j. nā instantia causæ principalis nō est aliquo modo prorogabilis: nec tacite nec expresse per partes: adeo q; etiā per compromissum non suspenditur. Item dicit Abb. in c. p. col. vj. & ibi etiā Felyn. in v. col. vers. tertia declaratio, &c. de iudi. & plenius per Maria. Soc. in d. c. p. in xvj. argumēto. & per Soc. in consi. xxxj. col. iij. in j. vol. & Petr. de anch. in consi. cclxxxij. & Philipp. in d. c. ex ratioe. col. i. vj. ver. secundū quaeritur. & tamen instantia causæ appellatiōis, prorogatur & suspenditur per compromissum: vt d. clem. quan diu. & d. authent. si tamen. C. de temp. appell. ergo nō est bonum arguere ab vna instantia, ad aliā. ¶ Ad secundū fundamentum in quantum consideratur publicā utilitas, dico q; si hoc esset in consideratione, minimē deberet per compromissum suspendi: quia possent partes millies compromittere de facere quod nunquā habēt fatalia: & sic lites essent immortales, & offerretur publicā utilitas: sed quia lex hoc

non considerauit in instantia appellatiōis: ex quo permittit illam suspendi per compromissum: vt d. clem. quā diu. ergo istud præiudicium publicæ utilitatis, non fuit in consideratione in tempore appellatiōis: sicut in tempore principalis causæ. Et ratio diuersitatis est, quā ponit Abb. in d. c. p. col. vj. de iudi. vbi dicit, quod maius præiudicium partium vertitur in causa appellatiōis, quā in causa principali: quia perempta instantia principalis causæ, periret solum acta: & nō perimitur ius partis. Sed perempta instantia appellatiōis, periret tota causa: vt in de. si appellatiōnem. de app. & not. Bar. in l. pendente. C. de temp. in integ. resti. & Barro. in authent. item, si appellatiōnem. in fi. C. de temp. appell. Et ideo, quā agitur de maioris præiudicio, iura tolerant, quod illa instantia possit per partes suspendi & prorogari. Et ex his remanent etiam fundamenta tenentium contrariam partem. ¶ Superest modo respondere ad duo iura, quæ pōderant tenētes dictam partem: vi delicta, ad ca. oblatæ. de app. ibi sed ne valeat prorogari &c. & ad l. nemo. C. de tempo. ap. Et primō ad c. oblatæ. dico, quod si rectē pondere tur, intētiō summi Pontificis ibi fuit, habendū respectum ad iudicem: nā cōcessit iudici, quod possit breuiare terminum appellatiōis: vt ibi & capitū. cum sit Romana. & cap. personas. de dem. ti.

dem titulo. sed non concessit, quod possit ipsum elogare sine partium consensu. & ita illum text. declarat ibi glo. in versicu. *prograri*. quae dicit, nisi ex iusta causa, ut in c. ex ratione & c. vnde sentit, quod text. ille loquitur de iudice, qui ex iusta causa, scilicet et impedimenti, prorogat tempus appellationis: & ita loquitur d. c. ex ratione. allegatum ibi per glo. quae debet intelligi secundum text. quem allegat: secundum Bartolum in l. non solum. §. si liberationis verbo. ff. de liber. lega. Nos autem loquimur, quando ambo litigantes de communi consensu volunt prorogare. quod facere possunt: per d. 8. d. clem. quandiu. ¶ Ad l. nemo. respondeo, quod non loquitur de prorogatione: sed de reparatione, quae fit finitotempore: vnde vult illa lex, quod transactis fatalibus non potest impetrare reparationem temporis, postquam appellatio remansit deserta. Nos autem loquimur de prorogatione, quae fit durante tempore. sed si maneat. ff. de preta. & ita expressè colligitur ex text. in d. nemo. qui facit expressam mentionem de repetitione. & ita ibi illum text. intelligit Paulus de castro, & est de merte

229 Bart. ibi in primo not. ¶ Ex praedictis ergo remanet defensura ista conclusio, quod partes possunt prorogare de communi consensu tempora appellationis prosequenda: & hanc opi. tenet

Archid. in c. anterioru. ij. q. vj. & Frac. de arc. in c. p. de iudi. & licet Fel. in d. c. p. in vj. col. tenue rit cotrariu. per d. nemo. cui di cit non posse responderi: tamen satis patet illud responsum expressè dictis: & cotrariu. & melius tenuit idē Fel. in d. c. ex ratioe. vbi ponderat rationē, quam superius attigi succinctē, scilicet, quod non possit dari recta differentia inter suspendere & prorogare: quia ita potest effici immortalis lis, suspendendo sicut prorogando: & miror quare doctores ita elaborarunt in faciendo huiusmodi differentia, cum nullius sit effectus: imò rectè considerando facilius admitti deberet prorogatio, quam suspensio per ea, quae dicit gl. in auth. si tamen. C. de tem. ap. quae dicit, quod non currit tempus ei, qui semper litigat. Sic ergo prorogantes semper litigant: vnde facilius debent sibi tempora indulgeri: sed suspendentes videtur in lite supersedere: vnde videntur negligere: & tatio min⁹ deberet eis concedi terminus, per d. l. nemo. quae vult quod appellantes debent vigilare. vnde illud quod ponderat Abb. in d. c. ex ratioe. col. iij. ego retorqueo contra ipsum. & si aliter diceremus, quod esset permissa suspensio & non prorogatio. lex esset imposita verbis, & non reb⁹. contra l. ij. in fi. C. commu. de leg. quia de facili inueniretur via, quae idē induceret, quod prorogatio. ¶ Et praedicta

dicta procedant in temporibus prosequendi appellationem, secus est in tempore appellandi, scilicet decē dieb⁹: quia tale tempus non potest vllō modo nec per iudicē nec per partes prorogari tacite nec expressè: nec etiā per viam cōpromissi, vt est glo. in auth. offeratur. C. de litis conte. & Phil. in d. c. ex ratione. col. vj. ver. textu. queritur & c. & Bal. in auth. hodie. col. ij. ver. quaro, quid si est appellari & c. C. de appel. vbi plus dicit Bal. quod etiā si lata esset sententia in causa appellationis interposita, post decē dies de consensu partiu⁹, non valet. Idem tenet Bald. in d. auth. ei qui appellat. col. fin. versu. quaro nunquid & c. & ibi etiam Alex. in addi. ad Bar. & Abb. in consi. lxxvij. col. ij. in ij. vol. & Car. in cle. quandiu. in v. q. de app. & Fel. in d. c. pen. col. v. in fin. ver. secunda

231 declaratio. & c. de iud. ¶ Tertiō principaliter limita, nisi partes durante appellatione cōpromississent causam penes arbitros: quia durante compromisso non currunt fatalia: & sic tempora appellationis possunt durare vltra biennium. text. est in d. clem. quandiu. & in auth. si tamen. C. de tempo. appel. & patet ex his, quae proxime dixi in praecedenti limitatione. Quod tamen intellige, quando est factum compromissum in arbitros. Secus si in arbitratores: quia tunc non suspenditur instantia appellationis, secundum Petr. de Anch. in

consil. clxxxiiiij. & ibi adhaerens rationē. ¶ Vltimò, quia superius dixi, quod in Regno primum tempus prosequendi, est quinquaginta dierum, per consi. appellationu⁹ tempora. quaro an istud tempus quinquaginta dierum, seruetur etiam quando appellatur ab interlocutoria: Dic quod non: quia dicta consi. regni, loquitur praecise de appellatione: & diffinitiuā, dum dicit appellationum tempora: per quas diffinitiuae sententiae suspenduntur & c. & sic intentio legislatoris est ibi limitare tempora appellationum: & diffinitiuas sententias: vnde non extenditur ad interlocutorias: & nulla fuit alia ratio, nisi quia interlocutoriae non suspenduntur per appellationem: vt in c. non solum. de appel. lib. vj. & per Bartol. in l. iij. ff. de appel. recip. Et intentio illius consistit, fuit limitare tempora illarum appellationum, quae suspendunt sententias: ad hoc vt magis vigilet appellans in expediendo causa sem cicius: ne ita diutius in suspensione remaneat: iuxta l. nemo. C. de tēp. app. sed quando appellatur ab interlocutoria: quia iudex potest procedere, non obstante appellatione: ideo non fuit opus limitare ista tempora: vnde tunc staretur dispositioni iuris communis, scilicet, vt peti debeant apostoli intra triginta dies: & prosequutio fiat per annum vel biennium: iuxta dispositionem eam sit Romana. de app. & au-

then

then. ei qui appellat. C. de tēpo. appell. in casu tamen, in quo per mittitur de iure ciuili appellari ab interlocutoria, vt quando habet vim diffinitiuā, quo casu appellatio suspendit sententiam: vt fuit dictum supra in q. præcedenti principaliter: tunc haberet locum dicta constit. ex identitate rationis. & ita etiā tenet Matth. de Affil. in d. constit. appellationū tempora. col. viij. in fi. ver. sed hic
 33 quæro &c. ¶ Scias etiam in hac materia, vnam correctionē seu limitationem iuris communis in Regno: nam de iure communi si appellās non profequitur causam, nō potest appellatus statim illam profequi: nisi in fine anni vel biennij, scilicet cū vnus tantum mēsis superest de anno vel biennio: quia antē posset dicere appellans: ego volo gaudere de tempore nubi à iure concesso. & de hoc est tex. in d. authen. ei qui appellat. & ibi Barto. Ang. & doct. & Abb. Phil. & Card. plenē in c. oblat. de appell. sed hodie in Regno est prouisum per ritum magnæ curiæ in nu. 9. & incipit, item, si appellans. quod si appellans nō profequitur causam infra mensem post præsentatum processum, potest appellatus cōparere, & profequi elapsō mense: & sic nō est opus expectare finem anni vel biennij.
 34 ¶ Plus etiam est cautū in Regno, quod in causa appellationis nō requirit libellus nec litis con testatio, sed incipit ipsa causa

ab apertura processus. ita de hoc est ritus magnæ curiæ in nu. 52. incipiens, itē, in curiæ curiis, &c. & alius ritus, in nume. 127. incipiens, item, in curia ipsa &c. & alius in nume. 141. incipiens, itē, quod causa &c. & alius in nume. 155. incipiens, item, in appellationum causis &c.

QUARTO, principaliter sequendo ordinem præpositum,
 235 * quæro, à quibus iudicibus, & à quibus actibus appellari possit: ista q. habet duo membra. Primum est à quibus iudicibus potest appellari. Secundū est, à quibus causis & actibus appelletur. super primo faciās regulā affirmatiuā: scilicet, quod regulariter ab omnibus iudicibus tā delegatis, quā ordinariis potest appellari. c. omnis. & c. ad Romanam. ij. q. vj. & not. Spec. in tit. de appell. §. videndum. in prin. Non enim facit iudici iniuriam is, qui ab eius sententia appellat. l. in
 236 maioribus. C. de app. * Cū enim appellatio sit quedam defensio, quæ datur oppressis contra iniuriam iudicis. l. j. ff. de appell. & d. c. ad Romanā. debet regulariter omnibus censeri permissa. Et q̄ sit defensio, est text. in c. cū speciali. §. porro. de appell. & tenet Soci. in consil. cxxv. col. iij. in ij. vol. ¶ Istā regulam limita primō, quando est lata sententia à principe non recognoscēte superiori: quia ab eius sententia nō appellatur. tex. est in l. j. ff. à qui. app. non li. & in c. cū
 per

per mundū. ix. q. iij. vbi loquitur de sententiā Papæ. hinc dicit And. de Yter. in c. imperialem. §. præterea si inter duos. col. vj. in fin. 242 potest comprobati: * quia isti domini in consil. equiparantur senatoribus, à quorum sententia non appellatur, secundū Spe. in titu. de appell. §. videndum. & est tex. in l. j. ff. à qui. app. non
 238 cognoscētis superiore * prout est Rex Siciliæ, qui dicitur mo. 243 licet. ¶ Quarto limita nō procedere in sententia lata à Duce Venetiarum: quia ab ea non appellatur, secundum Cyn. in l. fin. C. de peti. hered. & in l. fin. C. de don. inter. vr. & vxo. & ratio potest esse: quia non recognoscit
 244 superiorem. ¶ Quinto limita nō procedere in sententiā lata à episcopo: cuius iurisdicō fuit prorogata: quia ab ea nō appellatur. Casus est singul. in l. episcopale. C. de episc. audi. & in hoc episcopo æquiparatur præfecto pratoris, secundum Bal. ibi, & est speciale in episcopo: * quæ
 245 secus est in alio iudice prorogato, vel dato de communi consensu partium: quia potest ab eius sententia appellari. l. ex consensu. in prin. & ibi Bar. ff. de appell. & Spec. in tit. de compe. iud. ade. §. j. versic. sed an à sententia. & versic. sed ad quē. & gl. in c. super quæstionē. §. verum. in versic. assensu. de offic. deleg. vbi dicit, q̄ talis iudex nō potest reculari vt suspensus, sed bene potest ab eius sententia appellari. & Ludo. Ro. in cōs. cccxviij. col. pe. in fin.
 246 ¶ Sexto limita nō procedere in sententiā sortis seu fortunæ,

vt quādo fit aliqua diuifio iudicio fortis: quia a tali fentētia nō appellatur, fecundū Bald. in l. fin. in prin. C. commu. de leg. & Philip. in rub. de app. col. iij. & Pet. Phi. Cor. in conſ. cxliij. in fin. in 47 iij. volu. *Item, non poteſt peti reſtitutio in integrum aduerſus iudicium fortis: quod vulgō dicitur, per loſcaſ: ita tenet Bald. in l. ait prator. ſ. in. ff. de mino. 48 ¶ Septimo limita non procedere, quando iudex eſt merus executor: quia ab executione facti non appellatur. l. ab executeore. & ibi Barro. ff. de appell. l. ab executione. C. quo. app. non recip. Quod tamen intellige, niſi modum excedat: quia tunc poteſt appellari, & debet exprimi cauſa in appellatione, ſecundum Bart. in d. l. ab executeore. & vide multas alias fallentias, in quibus poteſt appellari ab executeore, quas cumulat Spec. in tit. de app. 49 pel. §. in quibus. ver. v. *Autem appellari poſſit a pronuntia de exequēdo: Bar. in d. l. ab executione. tenet q. ſic. ſed in d. l. ab executeore. ſentit contrarium. & hanc contrariam partē, ſcilicet, q. etiam a pronuntia de exequēdo, nō appellatur tenet Pet. Phi. Cor. in conſ. lxxj. col. iij. in litera v. in 1. volu. vbi dicit hanc eſſe communē opin. & plures allegat pro iſta parte: pro qua etiam adducit rationem: quia prohibito vno, cenſetur prohibito omne id, per quod peruenitur ad illud. 50 ¶ Octauo limita nō procedere

re in ſententia arbitri: quia ab arbitrio non appellatur: ſed eius ſentētia pateri debet metu penna. l. diem proferre. §. ſtari. ff. de arbi. & l. j. C. de arbi. & hoc quādo penna fuit adiecta cōpromiſſo. Si autē nō fuisset adiecta penna, tunc agitur ad intereſſe, vt d. l. diē proferre. §. ſi. & not. Abb. in c. per tuas. col. ij. ver. nota, q. arbitriū §. de arbi. & vide Bald. in l. iij. ff. de arb. & ratio adſignatur 251 per doct. in locis præall. quia ex ſententia arbitri non oritur actio neq; exceptio, vt d. l. ij. & ibi Bal. & doct. ſed ſolū illi paretur metu penna. vnde cum nō producat actionē, nō eſt neceſſe ab ea appellare, illud autē quod dixi, q. quando non eſt adiecta penna, agitur ad intereſſe, habet locum, quādo cōpromiſſum eſt ſtipulatione vallatū: & non aliter: quia ſecus ſi pacto nudo, ſecundum Bar. Bal. & doct. in d. l. diem proferre. §. ſi. & hoc de iure ciuili, ſed de iure canonico agitur ad intereſſe, etiā ex pacto nudo, ſecundum Abb. in d. c. per tuas. col. ij. in fin. ſed hodie eſt inductum, q. ſi cōpromiſſum fuit factum pacto nudo ſine ſtipulatione & ſine penna, ſi ſententia arbitri emologata expreſſe vel tacite, pro ducit actionem poſt emologationē: & cenſetur tacite approbata ſeu emologata, quando partes tacet per decem dies, & non improbant ſententiam, nec de ea conqueſtatur, etiam extraiudicialiter: tunc

tunc enim ſententia arbitri mandatur executioni poſt decē dies: & non poteſt vterius per partē improbari. tex. eſt & ibi Bald. & doct. in l. cum antea. C. de arbit. & illa eſt lex noua. & not. Abb. in d. c. per tuas. col. ij. Nota ergo, q. ad hoc vt habeat locū d. l. cum antea. eſt neceſſe, q. cōpromiſſum ſit factum ſine ſtipulatione & ſine penna: & ratio eſt: quia vbi eſt ſtipulatio & penna, nō eſt opus emologatione: quia ſi altera pars contrahentis, agitur ad penna. l. j. C. de arbit. vbi eſt ſtipulatio ſine penna, mini- me eſt opus emologatione, quia agitur ad intereſſe, quod ſuccedit in locum penna, per text. & ibi Bal. in d. l. diem proferre. §. ſi. 252 quod dic, vt §. dicā. ¶ Quod tamen limita, niſi in cōpromiſſo pœnali eſſet appoſita clauſula, rato manente pacto: quia tūc iſta cenſetur duo cōpromiſſa, vnū cum penna, & aliud ſine penna. quo caſu habet locū emologatio in cōpromiſſo, & oritur actio, per d. l. cum antea. ita tenent glo. & Bald. in d. l. ij. ff. de 253 arbi. ¶ Et per hoc infero, quod vbi eſſet adpoſitum iuramentum in cōpromiſſo, eſſiceretur emologabile per iuramentum: & iudicet actio nem, ex quo iuramentum habet vim illius clauſulae, rato manente pacto, ſecundum Barro. & communiter doct. in l. ſi quis maior. C. de tranſ. actio. & Anto. Corſe in repeti. rub. de iure iur. in vj. priuilegio.

quod eſt valde notandum: quia communiter hodie in cōpromiſſis adponitur iuramentum. ¶ Sed poſſet in hoc aliquis dubitare: quia de iure noſtriſſimo prohibetur adponi iuramentum in cōpromiſſis, per authenti. decernimus. C. de arbit. ergo iuramentum tale non debet ali- quōd operari. Sed dic, quod de iure canonico eſt prouiſum, q. tale iuramentum valeat & ſeruetur: quia ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ, quando cōpromiſſum eſt ſuper re licita: vt eſt text. & ibi Abb. in ca. ij. col. iij. & in c. cū tēpore de arbi. Verū aduerte, quōd Bal. in d. authenti. decernimus tenet expreſſe, quod ex cōpromiſſo iurato non detur actio: quia dicit quōd quo ad priuilegium actionis remanet diſpoſitio iuris ciuiliſ, ex quo actio fuit inducta de iure ciuili, ſcilicet, per dictam l. cum antea. ſed quo ad cenſuram eccleſiaſticam, vt iuramentum ſeruetur, itam iuri canonico. & illud dictum Bald. reſert ſimpliciter Abb. in d. cap. ij. columna iij. Verū poſtea concludit, quōd de iure canonico producit actio vigore iuramenti. vnde iſta præcedens iuratio, quam feci, ſine dubio pro- cederet in foro eccleſiaſtico: vbi ſeruatur ius canonicum: ſed in foro ſeculari, ſaris dubito, & potius putarem tenendum con- trarium, per illud dictum Bald. in dicta authenti. decernimus.

nam ex quo iuramentum est reprobatur a iure civili: non videtur quod in foro seculari, ubi servatur ius civile, possit iuramentum reprobatur importare clausulam, rato manente pacto. & sic producere actionem: quia quod nullum est, non potest aliquem effectum producere. Nec obstat, si diceretur, quod ubi tractatur de iuramento, statim iuri canonico in vitroque foro: per ea quae no. Abb. in d. e. j. de ope. no. nun. & in e. cum contingat. de iuricr. quia fateor, quod ad observantiam ipsius iuramenti. & ita statim huic iuramento in vitroque foro: ne iurans incidat in periculum: quia quo ad hoc, tantum concernit periculum animarum, sed ad inducendum alium effectum, scilicet, actionis, quae ad hoc prodita fuit de iure civili: non est absolutum dicere, quod ad hoc, vnde quodque ius servetur in foro suo: cum non vertatur aliquod peccatum: vt dicit Abbas in d. e. j. de oper. no. nun. hoc tamen intelligi & declaro, quando quis velle agere de iure civili, vigore l. ne in arbitris. C. de arbit. quae induxit actionem de iure civili in compromisso iurato: & postea fuit correctata per d. anten. decernimus. sed vigore iuramenti dico, quod etiam in foro seculari posset adire iudicem, & facere compelli partem ad observantiam iuramenti. & sic habebit intentum. ita dicit Abb. in d. e. per tuas. col. ij. di. ubi ita limitat Bald. in d. authe. &

ita cum hac declaratione pertranseo. ¶ Illud autem, quod dicitur, requiritur emologatio tacita vel expressa, ad hoc vt sententia arbitri mandetur executioni per d. l. cum antea. limita non procedere in compromisso Iudiciorum: quia illud executioni mandatur sine alia emologatione, etiam ante decem dies elapsos. tex. est, & ibi hoc tenet Guido de Susa, in l. Iudic. la. j. C. de Iudic. & Alex. in addi. ad Barto. in d. l. cum antea. ¶ Item illud, quod dixi supra, quod quando est apposita stipulatio, agit ad interesse vel ad poenam, & quod quando est emologata per lapsum decem dierum, potest executioni mandari: per d. l. cum antea. limita. mandari potest, nisi laudum contineret rem illicitam & peccatam: quia tunc est ipso iure nullum, & ex eo non agit, nec ad poenam nec ad interesse. Idem quando contineret manifestam iniquitatem: quia tunc contra ipsum datur exceptio doli: quae habetur in litar cuiusdam appellationis. l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbi. & talis exceptio doli, orietur ex manifesta iniquitate, impedit laudum executioni mandari, etiam post decem dies. Itē, impedit exigi poenam & interesse. Ita pulchre declarat Abb. in cap. ij. col. ii. de arbit. & in c. per tuas. col. ij. co. tit. & Ludo. Ro. in consil. xc. & sic tunc per viam iustitiae exceptionis potest haberi recursus ad iudicem: qui iudex cognita iniquitate

tate manifesta, poterit laudum retractare. Secus, quando non contineret iniquitatem manifestam: quia tunc non obstat aliqua exceptio, nec appellari potest. vnde debet stare sententia arbitri, & imputatur ei, qui commisit. ita procedit tex. in d. l. die proferre. §. stari. licet aliter dicatur in arbitramento. quia in eo semper habet locum reductio ad arbitrium boni viri, vsq; ad xxx. annos, vt plenē dixi supra in praerambulis huius tract. de app. ver. reductio est nonus & c. quae reductio non habet locum in sententia arbitri, vt declarat Abbas in d. ca. ij. in finalibus verbis. Et hoc est vna de differentiis inter arbitrum & arbitratores. quod nota: quia multi decipiuntur: putantes in omni sententia tam arbitri, quam arbitratoris habere locum reductionem ad arbitrium boni viri: quod non est verum: secundum Abb. in d. c. ij. col. ii. in 257 princi. & in fi. ¶ Ex praedictis ergo, quia materia arbitratoris est quotidiana, elicio vna practicum sub compendio. Aut enim sumus in arbitrio: aut in arbitratores. Primo casu, si quidem compromissum est factum pacto nudo sine iuramento & poena, & tunc quia nullum aliud remedium potest habere locum, recurrimus ad emologationem. nam si fuit laudum approbatum expressē per partes, mandatur executioni statim, non expectato lapsu decem dierum. Si verō expressē non fuit

emologatum, & tunc si partes non conquerrunt infra decem dies, mandatur executioni post decem dies: quia censetur tacite emologatum: per d. l. cum antea. & ibi Bar. Bal. & docto. C. de arbit. Si verō aliqua partium contraxerit infra decem dies, & tunc non emologatur, nec producitur aliam actionem, nec mandatur executioni: quia pactum nudum non potuit aliquem effectum operari, non accedente consensu partium expresso vel tacito. Ita expressē deciditur in d. l. cum antea. & hoc procedit de iure civili, & in foro seculari. Secus est de iure canonico, quia ex quo secundum illud ius pactum nudum producit actionem, vt habetur in ca. j. de pact. tunc ex tali compromisso ageretur ad interesse sine alia emologatione, secundum Abb. in d. c. per tuas. col. ij. in fi. Si verō compromissum sit factum pacto nudo cum poena, & tunc ex talis laudo non oritur actio: quia non habet locum emologatio, ubi est poena: ex quo proutiō homini facit cessare prouisionem illius l. cum antea. & quia pactum remanet nudum, & nulla lege fomentatum, non datur actio, nec ad poenam nec ad contenta in laudo vnde erit inutile, nisi esset ad posita clausula, rato manente pacto. ita dicit Barto. in d. l. cum antea. Si verō si factum compromissum cum stipulatione & poena, & tunc cessat distincta l. cum antea. & habet locum lex j. C. de arbi. & dista

diem proferre. §. stari. quia si pars contrahentis, incidit in peccatum, fallit, ubi est iniquitas manifesta, per ea, quae supra dixi, & hanc fallentiam etiam poteris dare ad casus praecedentes: vt superius declaravi. Si vero sit factum cum stipulatione sine poena, & tunc minimè habet locum d. l. cum antea. & sic non fit emolgiatio, ex quo agitur ad interesse, per d. l. diem proferre. §. si. ita dicit Bar. in d. l. cum antea. Fallit similiter, vbi esset iniquitas manifesta: per supra dicta. sed Abb. in d. c. per tuas. col. iij. tenet contra Bart. scilicet, quod etiam quando compromissum fuit factum cum stipulatione sine poena, habet locum emolgiatio: & ita extendit dictam l. cum antea. quae in rei veritate non loquitur de pacto nudo: sed solum prouidit in illis compromissis in quibus non est adposita poena: neque sunt facta ex decreto iudicis, vt adparet ex principio illius leg. vnde non videtur excludere compromissum facta per stipulationem. & ita videtur, quod opi. Ab. sit magis vera. Si vero sit factum cum iuramento, stipulatione, & poena, prout communiter fieri solet, maximè in Regno, quando ista compromissa sunt per notarios: nam communiter in eis adponunt stipulationem, poenam & iuramentum, & clausulam, rato manente pacto: & alias quamplures clausulas, & tunc propter illam clausulam, rato manente pacto: di-

co, quod habet locum emolgiatio: per ea, quae dicit Bar. de ista clausula in d. l. cum antea. iuncta illa opi. Abb. quam modò approbaui in d. c. per tuas. col. iij. dum tenuit, quod d. l. cum antea. habet locum etiam in stipulatione. Itè dico, quod propter iuramentum potest adiri iudex, vt cõpellar partem ad obseruationem iuramenti, secundum Abb. in d. c. per tuas. col. iij. vbi limitat Bald. in d. a. the. decernimus. vnde concludo, quod hodie in istis compromissis ita vallaris & clausulatis habet locum d. l. cum antea. licet Bart. dicat ibi, quod raro hodie habebit locum. Ego dico totum contrarium, quod hodie semper habebit locum: maximè, propter dictam clausulam, quae communiter adponitur in compromissis, & sic habemus bonam extensionem ad d. l. cum antea. per ea, quae no. Bal. de illa clausula in l. ij. ff. de arbitrio & superius dixi. ¶ Hoc tamen limita, nisi laudum contineret manifestam iniquitatem: quia tunc petita absolutione ad iuramento, quae de facili concedi debet in tali casu, posset opponi exceptio doli: de qua in d. l. non distinguemus. §. cum quidam & sic reduceretur reuisio laudi per viam illius exceptionis, coram iudice: per ea, quae superius dicta sunt. 259 ¶ Et in isto casu, quando sumus in arbitrio, non potest appellari ad sententiam arbitri: nec reduci ad arbitrium boni viri: nec reclamari: per d. l. j. c. de arbitrio. d. §.

d. §. stari. nisi ubi est iniquitas manifesta, tunc opponitur exceptio, vt supra. & tenet Iudo. Ro. in cõs. xxvij. co. ij. Et licet hodie per d. l. cum antea, oriatur actio ex compromisso: tamen vera & communis conclusio Doc. est, quod etiam hodie nõ appellatur ad sententiam arbitri. ita tenet Bal. in d. l. j. C. de arbitrio. & Alex. & communiter post in arbitrio. ff. qui factus. cog. & in l. nemo potest. ff. de leg. j. licet Barto. in istis locis teneat contrarium: scilicet, quod hodie possit appellari: tamen conuincit muniter reprobat. ¶ Secundo casu principali, scilicet quando sumus in arbitratore, & tunc in eius sententia nõ habet locum emolgiatio tacita: nisi per lapsum xxx. annorum, vt dixi supra in praëmbulis huius tractatus. de app. vers. venio ad nonum, & ante verò dictum tempus semper potest peti reductio ad arbitrium boni viri. ita loquitur l. si societatem. §. arbitrorum. & ibi Barto. ff. pro socio. & c. quinta uallis. cum sua materia. de iureiur. & petitur dicta reductio quomodo cunq; & per quæcunq; verba sit factum compromissum, secundum Abb. & docto. in dicto c. quinta uallis. 261 ¶ Illud autem, quod dixi, quod ad sententiam arbitri non appellatur, limita non procedere in sententia arbitri iuris: qui eligitur ex necessitate legis vel statuti: de quo tractatur in c. suspiciōis. & ibi per Abb. & docto. de offi. delega. & in l. fin. C. de iudi. nam ad

sententia talis arbitri potest appellari, vt est text. in c. ab arbitris. de officio dele. lib. vj. & no. docto. in l. arbitro. ff. qui factus. cog. Et ratio est, quia isti arbitri æquiparantur iudicibus: de qua materia vide, quae plene dixi supra in vj. dist. in quarta parte principali. ver. ij. quæro, an coram arbitro & c. vbi declarauit, quam iurisdictionem habent huiusmodi arbitri. ¶ Ex hoc sequitur, quod cum hodie per regiam prag. quæ incipit, odia. sit prouisum, quod causet inter coniunctos compromittuntur, ad sententiam talium arbitratorum bene posset appellari, ex quo dicuntur arbitri iuris. & in Regno est prouisum in specie super ista appellatione seu reclamazione per aliam regiam prag. quæ incipit, & si aliqua partium. quia cauetur, quod is qui sentit se grauatum per sententiam arbitri iuris, potest adire iudicem illius loci: & si quidem dicit se læsum ex dolo ipsius arbitri, vt prouisum sit, vel re ipsa, causa reuidetur per iudicem ex eisdem actis. Si vero allegat aliunde læsionem, & tunc iudex potest admittere nouas probationes, & iustificare sententiam: ita tamen, quod causam expediat infra mensem: vel ad plus infra duos menses, & nõ ultra. Et si post sententiam laram per iudicem altera partium voluerit se grauare, non auditur ulterius ad impediendam executionem: sed fit executio realis, & cum effectu: prælitata tamen si-

deiusoria cautione per vincen-
tam de restituendo in casu re-
tractationis, & tunc causa reui-
detur solum in sacro regio consi-
lio, vel in magna curia vicariæ,
vel coram deputando ab eis, ter-
tio loco, & non in alia curia. Et
hæc omnia deciduntur in dicta
regia prag. ex qua habes limita-
tionem in Regno ad d.c. ab ar-
bitris. quo cauetur, qd ab arbi-
tris iuris, appellatur ad princi-
pem: non autem ad inferiorem:
ex quo habet iurisdictione à le-
ge. ideo ab eis appellatur ad le-
gem animatam, vt dixi in dicta
secta dist. Nam in Regno hoc
est correctum in arbitris inter
coniunctos electis: quia ab eis
reclamatur ad iudicem loci: & sic
263 ad inferiorem à principe. ¶ Sec-
cundo limita non procedere ho-
die in Regno generaliter in om-
nibus arbitris, etiam inter ex-
traneos electis: quia ab eis po-
test reclamari hodie ad iudicem
loci: & causa debet expediri in-
fra duos menses: post quam ex-
punctionem non admittitur alia
reclamatio, nisi eo modo, quo
suprà: scilicet, quia sit executio
prestita satisfactione. ita decidi-
tur in d. pragm. quæ incipit, & si
aliqua &c. in finalibus verbis. vñ
de per hoc habes nouam corre-
ctionem in Regno ad l. j. C. de
arbi. & ad l. die proferre, §. stari.
ff. de arbi. & ista omnia dicta in
hac octaua limitatione poteris
addere ad ea, quæ dixi suprà in
xiii. dist. in quarta parte: vbi est

principalis materia arbitrorum.
264 ¶ Nonò principaliter limita
non procedere in iudice, qui re-
uocauit grauamen, quod fuerat
comminatus: quia ab eius graua-
mine, quod reuocauit, nõ potest
appellari: nisi alio modo esset
suspensus. c. cum cessante. de ap.

265 ¶ Vnum tamen adde pro com-
plemento huius materiæ, quod in
omnibus casibus, in quibus su-
prà dixi non posse appellari à
sententia maiorum iudicum pro-
pter autoritatem personæ, que
est à sententia principis & alio-
rum non recognoscitur superiorum;
semper potest ab eorum
sententia appellari ad Papam,
quando contineret manifestam
iniquitatem: nam Papa est iudex
competens contra omnes non
recognoscentes superiorem, ratio
ne iniustitiæ manifestæ & pec-
cati. glo. est in c. ex transmissa. de
foro. compe. & And. de Yser. in
c. Imperial. §. præterea si inter.
column. vij. de prohib. feud. alie.
per Fede. & no. Host. & Io. An. in
c. nouit. de iudic. & Philip. in
rub. de ap. in iiii. colum. & in c. si
266 duobus. col. fin. eo. ti. ¶ Item, li-
cet non possit ab eis appellari:
potest tamen appellari ab eorum
vicariis, secundum Bar. & Bal. in
l.ã. proconsulibus. C. de app. &
Philip. in c. dilecti. el. iij. in sexta
quæst. de appel.

VENIO ad secundum mem-
brum huius quartæ q. principa-
lis: super quo facio aliam regu-
lam affirmatiuam: scilicet, qd
267 lam affirmatiuam: scilicet, qd

regulariter in omni causa ap-
pellatur, & ab omnibus graua-
minibus tam iudicialibus, quàm
extraiudicialibus, vt est glo. l. qui
restituere. ff. de rei vendi. & not.
Philip. in rub. de ap. col. iiii. in fi-
cùm appellatio, sit quædam de-
fensio, quæ nemini debet denega-
ri, vt not. Soci. in consil. excv.
col. iij. in. iij. vol. & est text. in l. j.
in prin. ff. de ap. & in c. cum spe-
ciali. §. porrò. eo. ti. Et qd ab acti-
bus etiã extraiudicialibus appella-
ri possit, est text. & ibi plenè
per Philip. in c. bonæ memoriæ.
de ap. vbi plenissimè attingit natu-
ram appellationis extraiudicialis.
& ibi per Abb. & in c. cum
sit Romana. eo. ti. Et ista appella-
tio extraiudicialis non solum fit
ad iudice extraiudicialiter proce-
dente: sed etiam à parte faciente
aliquid grauamen alteri parti;
secundò Philip. in d. c. bonæ me-
268 moriæ. col. vj. in prin. ¶ Et in-
ter alios effectus huius appella-
tionis extraiudicialis, quando fit
à parte, nota magnum effectum:
quia quando fit in causa benefi-
ciali, habet vim citationis, & te-
netur pars appellata comparere
coram iudice ad quem, sine alia
citatione: aliàs proceditur in illa
causa in eius contumaciã. Et dan-
tur in hoc duo termini. Primus,
est terminus vnius mēsis ad iter
atipiendū à die interpositæ ap-
pellationis: Deinde post aduentum
appellantis expectatur appel-
latus per viginti dies alios:
infra quos si non comparuerit,

proceditur in eius contumaciã.
text. est & ibi glo. in vers. absen-
tia. in c. j. de electio. lib. vj. in aliis
autem causis non beneficialibus
non operatur hūc effectum sine
citatione, vt no. Abb. in d. c. cum
sit Romana. co. pe. Et nota hunc
mirabilem effectum: quia de faci-
li potes decipere aduersarium,
quæ te molestat super aliquo be-
neficio, appellando ab eius bene-
ficia, ad sedem Apostolicam, &
deinde producere omnia acta
tua, quæ faciūt pro victoria tua
causæ: nam pars appellata non
aduertet in comparèdo, quia ex-
pectat se citari. & sic poteris fa-
bricare processum, & de facili
obtinere: cū non habes contra-
dictorẽ. & ita vidi pluries obser-
uari, & plures processus huiusmo-
di venire de Romana curia in
partibus nostris. De aliis autè ef-
fectibus huius appellationis ex-
traudicialis, & in quib⁹ differat
ad iudiciali, remitto me ad plenè
dicta per Abb. Philip. & commu-
niter scribentes in d. c. bonæ me-
269 moriæ. ¶ Itam regulam asser-
tuam quæ se habet, qd ab om-
ni causa & actu grauatorio po-
test appellari: limita printò non
procedere, quando quis bis ap-
pellasset in vna & eadem causa:
quia non potest vterius ab eadẽ
sententia tertio appellare. l. j. C.
ne lites. prouoc. & Spec. in titu.
de appel. §. quories in princip. &
per glo. & docto. in c. dire. & c.
& c. sua nobis. de app. quod proce-
dit tam in diffinitiuam, quàm in
inter

interlocutoria. Itē procedit, super vno & eodem articulo non licet tertio prouocare: nā si aliquis millies grauaretur in vna causa super diuersis capitulis, semper potest bis appellare super vnoquoque capitulo. ita hæc omnia tenet Phil. in dicto cap. directē. columna tertia. in princ. Itē procedit, quādo vnus & idē vult tertio prouocare: secus, si altera pars, quæ bis obtinuit, postea tertio loco succubuit: quia ipsa etiam poterit bis appellare: & sic possunt concurrere quatuor appellaciones in eadē causa: duæ scilicet, pro quælibet parte. ita dicit Philip. in d. c. directē. colum. iij. versic. secunda conclusio &c. & Abb. in d. c. 70 sua nobis. *Itē, procedit quando per tertiam sententiam non insertur nouum grauamen, secus si insertur: vt quia iudex tertiæ causæ condemnat ad expensas, ad quas alij iudices non condemnantur: nam ab isto capitulo expensarum potest tertio prouocari, ex quo est nouū grauamen: secundum Angel. in dicta lege j. C. ne l. iter. prouoc. & Philip. in d. cap. directē. colum. iij. versic.

71 tertia conclusio &c. ¶ Item intellige & declara, quod licet quis non possit tertio prouocare: tamen si aduersarius appellat, potest inhære appellacioni aduersarij: & producere iura sua, perinde ac si ipsemet appellasset: quia quælibet appellatio est communis vtriusque partis: secundum

Phil. in d. c. directē. colū. pe. ver. 272 quinta conclusio. &c. ¶ Item, intellige & declara, quod licet quis non possit tertio prouocare, potest tamen dicere de nullitate tertiæ sententiæ. & si succumbit super ista nullitate, potest iterū appellare, tanquam à nouo grauamine: secundum Ioā. de Imo, in d. c. sua nobis. de app. & Phil. in d. c. directē. circa fi. versic. noua conclusio. &c. & ibi vide plenē per eum de reliquis spectantibus 273 ad hanc materiam. ¶ *Secundū limita non procedere in causa, in qua aliquis fuit verus contumax: quia non auditur appellatis. l. j. C. quo. appe. non recip. & l. ex consensu. §. si. ff. de app. & ibi 274 Bar. Imo. & docto. ¶ Quis autē dicatur verus contumax: tradit plenē Barto. in l. fin. ff. de in ier. resti. & Bart. & Alexan. in d. l. ex consensu. §. fina. & Alexand. in l. proferendum. §. fin. autem reus. C. de iudic. tamen vera conclusio, quantum ad propositum nostrū, est quod ille dicitur verus contumax, qui fuit citatus personaliter, & potuit venire in termino, & non venit: vel si fuit citatus in domo, & postea citatio peruenit ad eius noticiam: & potuit comparere in termino, & non venit. Quod intellige, quando legitime venit ad sui noticiā: puta per scripturam citationis visam postea per eum: vel per relationem nuntij, secus si per relationem vxoris, vel aliorum de domo: quia tunc non est verus contumax:

tumax: quia potest dicere: ego nolui habere fidem vxorii vel alij domestico. ita hæc omnia concludit Alex. in dicto §. fin. autem reus. col. ij. & iij. & sunt de mente Bart. in d. §. fina. item requiritur copulatiuē, vt dixi, quod citatus potuerit comparere: quia si fuit impeditus, non dicitur verus contumax, ex quo per eum non iterat: secundum Alexand. in l. j. §. si quis. ff. si quis cautio. & habetur in dec. xxx. consil. Neap. 275 ¶ Et adde hic, quod ad effectum, vt verus contumax non audiat appellari, sufficit quod fuerit contumax ad sententiam adiectam tātūm: licet in toto processu non fuerit contumax: ita tenet Alex. in l. sepe. colū. xxiii. ff. de re iud. & idem Alex. in d. §. fin. autē reus. col. iij. in fi. versio. ¶ Ita conclusio, &c. Et pro ista opi. pondero text. formalē in l. & post editū. §. fina. ff. de iudi. ibi: absentem ex peremptorio cōdemnatum &c. quod tamen intellige & declara, dummodo sit citatus peremptorie: alias potest appellare: vt probatur in d. l. & post editum. §. si. & tenet expressē Alexan. in d. §. fin. autem reus. versic. tertia conclusio &c. Vnde quo ad hunc effectum, semper est inspicienda citatio: videlicet an in ea sit positum verbum, peremptorie 276 &c. ¶ Itē adde, quod sicut verus contumax non potest appellare, ita minimē potest allegare litis pendentiā: secundum Alex. in l. ij. col. iij. ff. de re iudi. nec pot

supplicare: secundum Philip. De nolui habere fidem vxorii vel alij domestico. ita hæc omnia concludit Alex. in dicto §. fin. autem reus. col. ij. & iij. & sunt de mente Bart. in d. §. fina. item requiritur copulatiuē, vt dixi, quod citatus potuerit comparere: quia si fuit impeditus, non dicitur verus contumax, ex quo per eum non iterat: secundum Alexand. in l. j. §. si quis. ff. si quis cautio. & habetur in dec. xxx. consil. Neap. 275 ¶ Et adde hic, quod ad effectum, vt verus contumax non audiat appellari, sufficit quod fuerit contumax ad sententiam adiectam tātūm: licet in toto processu non fuerit contumax: ita tenet Alex. in l. sepe. colū. xxiii. ff. de re iud. & idem Alex. in d. §. fin. autē reus. col. iij. in fi. versio. ¶ Ita conclusio, &c. Et pro ista opi. pondero text. formalē in l. & post editū. §. fina. ff. de iudi. ibi: absentem ex peremptorio cōdemnatum &c. quod tamen intellige & declara, dummodo sit citatus peremptorie: alias potest appellare: vt probatur in d. l. & post editum. §. si. & tenet expressē Alexan. in d. §. fin. autem reus. versic. tertia conclusio &c. Vnde quo ad hunc effectum, semper est inspicienda citatio: videlicet an in ea sit positum verbum, peremptorie 276 &c. ¶ Itē adde, quod sicut verus contumax non potest appellare, ita minimē potest allegare litis pendentiā: secundum Alex. in l. ij. col. iij. ff. de re iudi. nec pot

supplicare: secundum Philip. De nolui habere fidem vxorii vel alij domestico. ita hæc omnia concludit Alex. in dicto §. fin. autem reus. col. ij. & iij. & sunt de mente Bart. in d. §. fina. item requiritur copulatiuē, vt dixi, quod citatus potuerit comparere: quia si fuit impeditus, non dicitur verus contumax, ex quo per eum non iterat: secundum Alexand. in l. j. §. si quis. ff. si quis cautio. & habetur in dec. xxx. consil. Neap. 275 ¶ Et adde hic, quod ad effectum, vt verus contumax non audiat appellari, sufficit quod fuerit contumax ad sententiam adiectam tātūm: licet in toto processu non fuerit contumax: ita tenet Alex. in l. sepe. colū. xxiii. ff. de re iud. & idem Alex. in d. §. fin. autē reus. col. iij. in fi. versio. ¶ Ita conclusio, &c. Et pro ista opi. pondero text. formalē in l. & post editū. §. fina. ff. de iudi. ibi: absentem ex peremptorio cōdemnatum &c. quod tamen intellige & declara, dummodo sit citatus peremptorie: alias potest appellare: vt probatur in d. l. & post editum. §. si. & tenet expressē Alexan. in d. §. fin. autem reus. versic. tertia conclusio &c. Vnde quo ad hunc effectum, semper est inspicienda citatio: videlicet an in ea sit positum verbum, peremptorie 276 &c. ¶ Itē adde, quod sicut verus contumax non potest appellare, ita minimē potest allegare litis pendentiā: secundum Alex. in l. ij. col. iij. ff. de re iudi. nec pot

supplicare: secundum Philip. De nolui habere fidem vxorii vel alij domestico. ita hæc omnia concludit Alex. in dicto §. fin. autem reus. col. ij. & iij. & sunt de mente Bart. in d. §. fina. item requiritur copulatiuē, vt dixi, quod citatus potuerit comparere: quia si fuit impeditus, non dicitur verus contumax, ex quo per eum non iterat: secundum Alexand. in l. j. §. si quis. ff. si quis cautio. & habetur in dec. xxx. consil. Neap. 275 ¶ Et adde hic, quod ad effectum, vt verus contumax non audiat appellari, sufficit quod fuerit contumax ad sententiam adiectam tātūm: licet in toto processu non fuerit contumax: ita tenet Alex. in l. sepe. colū. xxiii. ff. de re iud. & idem Alex. in d. §. fin. autē reus. col. iij. in fi. versio. ¶ Ita conclusio, &c. Et pro ista opi. pondero text. formalē in l. & post editū. §. fina. ff. de iudi. ibi: absentem ex peremptorio cōdemnatum &c. quod tamen intellige & declara, dummodo sit citatus peremptorie: alias potest appellare: vt probatur in d. l. & post editum. §. si. & tenet expressē Alexan. in d. §. fin. autem reus. versic. tertia conclusio &c. Vnde quo ad hunc effectum, semper est inspicienda citatio: videlicet an in ea sit positum verbum, peremptorie 276 &c. ¶ Itē adde, quod sicut verus contumax non potest appellare, ita minimē potest allegare litis pendentiā: secundum Alex. in l. ij. col. iij. ff. de re iudi. nec pot

§. finatrem reus. versicu. quinta conclusio &c. per ea, quæ habentur in clem. j. vt lit. pen. ¶ Vltimo sup hac materia scias, quod verus cõtumax nõ appellat, scilicet, à causa principali. Secus est, si condemnatur in expensis ratione cõtumaciæ: quia si in ista condemnatione comparet, potest ab ea appellare: secundum Bald. in l. sancimus. col. fin. C. de iudic. & in l. terminato. col. pen. C. de fruct. & lit. exp. & in auth. generaliter. C. de epis. & cleri. & Philip. in c. sape. col. xv. in xj. & xij. quæstio. de appella. vbi etiam ponit, an verus contumax possit appellare à taxatione expensarum. ¶ Tertio principaliter limita non procedere in causa, in qua aliquis est confessus & conuictus: quia appellare nõ potest. l. ij. C. quo. appel. nõ recip. & habetur plene per Philip. in c. cum speciali. §. porrò. col. ij. de app. vbi limitat, quãdo quis est sponte cõfessus. Secus, si per tormenta: quia tunc appellat. Item limita, quando probatio per quam est conuictus, est clara: Secus, si dubia. Idem etiam tenet plene Ioan. de Imo. in l. fin. §. iustus. ff. de app. & Bald. in d. l. ij. col. ij. & ibi etiam gl. si autem esset solum confessus, & non conuictus: vel solum conuictus, & non confessus, potest appellare: quia ista duo requiruntur copulatiue: vt not. glo. & Imo. in antepen. col. in d. §. iustus. & Bal. in d. l. ij. col. ij. licet contra hoc videatur face-

re tex. & ibi not. in c. Romana. §. si autem. de app. lib. vj. vbi innuitur, quòd confessus non auditur appellans: licet non sit etiã conuictus, & ratio est, quia confessio in iudicio, inducit notorium: & in notorijs non appellatur: vt dicam in sequenti limitatione. Alii qui faciunt differentia interius canonicũ & ciuile: scilicet, vt de iure ciuili requirantur illa duo copulatiue: sed de iure canonico sufficit, quòd sit solum confessus: per d. §. si autem. tamen veritas est ista, quòd de vtroq; iure nulla sit differentia: & requiruntur copulatiue tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, quòd sit confessus & cõuictus, vt non appelleret: ad hunc effectum scilicet, vt eius appellatio non admittatur, nec per iudicem à quo, nec per iudicem ad quem: sed indistincte fiat executio. sed quãdo aliquis est confessus tantum, potest appellare ad hunc effectum, vt eius appellatio recipiatur per iudicem ad quem: & inhibeat iudici à quo: quia iudex à quo, non tenetur deferre tali appellationi, quæ induxit notorium contra se per confessionem: & potest ante inhibitionem exequi sententiam, & ita loquitur d. §. si autem. sed iudex ad quem, admittit illam: & potest discedere de errore confessionis, & interim inhibere: quia istud operatur appellatio in confesso: quia potest coram iudice ad quẽ, reuocare confessionem, docens

de

de errore, secundum Bart. in d. l. ij. in fin. C. quo. app. non recip. & hoc procedit, quando quis appellat nulla expressa causa. sed quando inserit causam in appellatione, vt quia allegat errorem confessionis, tunc etiam iudex à quo, tenetur illi deferre: & non potest exequi etiam ante inhibitionem. ita hæc omnia concludit in effectu Abb. in d. e. cũ speciali. §. porrò. col. iij. & ibi etiam Philip. vbi ita concordant opin. & vtunque vs. & est de mente Bart. in d. l. ij. versicu. tu dic verius &c. vbi dicit, quòd si non concurrunt illa duo, tenet appellatio, potest tamen iudex à quo, nõ deferre, & exequi sententiam &c. & sic sub breuius verbis Bald. cõcludit opi. prædictã, quã tenet doc. in d. §. porrò. & hoc proprie innuitur in d. §. si autem. vbi dicitur, quòd iudex ad quem debet inhibere, ne sententia executioni mandetur &c. & est de mente doc. maxime Imo. in d. l. fin. §. 282. iustus. ff. de appel. ¶ Quarto, principaliter limita non procedere in factis notorijs: quia in illis non admittitur appellatio. text. est in c. cum sit. in fi. & c. peruenit. & c. consuluit. el. j. de app. & not. Phil. & Abb. in c. cum speciali. §. porrò. col. ij. de appel. & est tex. cum glo. in c. Romana. §. si autem. de app. lib. vj. Quòd tamen intellige, nisi in appellatione inseratur causa rationabilis: quia tunc etiam in notorijs admittitur appellatio: vt est glo.

in versicu. mandetur. in d. §. si autem. & Phi. in d. §. porrò. col. ij. & in d. c. consuluit. alijs regulariter non admittitur: vt supra, & tenet Lud. Ro. in consil. cccxxiij. & de hac materia vide, quæ dixi supra in ij. q. principalis. versicu. 283. viij. limita &c. ¶ Quinto limita non procedere, quando quis fuit cõdemnatus de crimine falsæ monete: quia non potest appellare: sed damnatur vltimo supplicio, sine appellandi remedio. text. est in l. j. C. de fals. 284. mone. ¶ Sexto limita non procedere in eo, qui est condemnatus de raptu virginis: quia damnatur vltimo supplicio, & non potest appellare, propter immanitatem criminis. text. est in l. j. §. si autem. C. de rapt. virg. & Andr. de Yser. in titu. quæ sint rega. versicu. & bona. col. xij. ¶ Septimo limita non procedere in latrone insigni, & famoso. Item in seditioso & autore alicuius factionis: quia quicunque damnatur de huiusmodi criminibus, vel altero isoforum, non appellat: nec superfedetur executio. text. est in l. constitutiones. ff. de appel. & in l. si filio exheredato. §. hi autem. ff. de iniur. rup. test. & Andr. de Yser. vbi supra. 286. col. x. ¶ Octauo limita non procedere in crimine læsæ maiestatis, quia in eo condemnatus non appellat. text. est in l. constitutiones. secundum intellectũ Bart. ibi, dũ loquitur intelligendo illã l. de prodiore, qui dicit

dicitur dux factionū: per l. quifquis. C. ad l. lul. maie. & itam limitationem tenet in Specie Fel. in c. ficut. el. j. de simonia. & vide And. de Yser. in c. j. versic. & bono 187 na. col. ix. que sint rega. ¶ No-
 287 no limita non procedere in crimine simoniae. nam condemnatus de eo, non appellat: ex quo æquiparatur crimini læsæ majestatis & hæresis: vt non glo. in c. de test. li. vj. in gl. fi. ita tenet Fel. in d. c. ficut. el. j. de simo. per illū text. qui dicit, quod mox debet sententia executioni mandari in
 288 crimine simoniae. ¶ Decimo limita non procedere in crimine hæresis: quia cōdemnatus in tali crimine non appellat. c. vt inquisitionis. de here. li. vj. & Fel. in d. c. ficut. vbi limitat in omnibus prædictis criminibus, nisi quis appellaret ante sententiam: quia tunc potest, secundum eum. & vide ad hoc pulchrè Angel. in consil. clxxxvij. vbi multum singulariter loquitur. item omnes prædicti casus intelliguntur etiā, si fuit quis conuictus tatum, vel confessus tatum. & sic nõ vt vtrumque concurrat copulatiuè: secundum Bart. in d. l. constitutiones.
 289 ¶ Vnde decimo limita non procedere in eo, qui fuit condemnatus pro debito publico seu fiscali: quia non potest appellare: text. est. & ibi per docto. in l. abstinendum. & l. fi. C. quo. app. nõ recip. & in c. ei, qui appellat. §. quotiens. ij. q. vj. & Spec. in tit. de app. §. in quibus. versic. iij. quod

intellige, quando fiscus tractat de dano vitando: Secus si de lucro: vt in pœnis pecuniariis: quia tunc potest appellari: secundum Andr. de Yser. in constitut. intentionis. colum. fi. ¶ Duo-
 290 decimo limita nõ procedere in officiali alicuius iudicis: qui si pro gelis in officio fuit cōdemnatus, à suo iudice non appellat: præsumitur enim ex quo status erat iudex: quod eum iuste condemnauerit. Exemplum ponitur in nuntio suo famulo alicuius officialis: vel in actorū magistro seu assessore condemnato à suo officiali pro gelis in officio. l. nulli. & ibi Barto. C. quo. appel. non recip. & in c. ci, qui. §. nulli. ij. q. vj. & Spec. in tit. de appell. 291 ij. in quibus. versic. iij. ¶ De-
 cimotertio, limita nõ procedere in quolibet officiali condemnato in syndicatu: quia non appellat ad effectum retardandæ executionis. vt dicitur in hoc regno regia prag. que incipit, regia dignitati. quod declara, vt dixi supra in ij. quæst. principali. 292 ver. xx. limita & c. ¶ Decimo-
 quarto, limita non procedere in sententia interlocutoria: quia ab ea non appellatur regulariter de iure ciuili. l. pen. C. quo. app. non recip. quod dicit, vt ibi per Bart. & in l. ij. & iij. ff. de ap. recip. Secus de iure canonico: quia à quolibet grauamine appellari potest: vt habetur in c. vt debitus. de ap. de qua materia vide, quæ plene dixi supra in ij. q. principali. & per
 Ang.

Angel. in cons. cxv. & cons. cvij. 293 ¶ Decimoquinto limita non
 procedere in causa, vbi agitur de decima: quia non appellatur à sententiā lata in tali causa. text. est in c. tua nobis. & ibi glo. de decim. & Spec. in tit. de app. §. 294 in quibus. ver. iij. ¶ Decimo-
 sexto, limita non procedere in causa possessoriæ: quia à sententiā lata in possessorio, non appellatur. l. j. C. si de momen. poss. sue. app. & habet locū in omni possessorio siue adipiscendæ siue retinendæ, siue recuperandæ: secundum Bar. ibi & not. in l. quifquis. C. quo. appel. non recip. & plene per Bar. in l. ij. col. ij. versic. quæro, quæ est ratio, & c. ff. de app. recip. & Ange. in cons. cvij. quod tamen ideo est, quia sententia super possessorio, parit modicum præiudicium: ex quo grauamen potest reparari super petitorio: secundum Bar. ibi. Ve-
 rum istud declarat hoc modo scilicet, vt non possit appellari ad effectum retardandæ executionis: ita dicit text. in d. l. j. & ibi Bal. quia non obstantè appellatione, sit executio: tamen potest appellari: & valet appellatio in effectu, quoad deouoluendū negotium coram iudice, ad quem ita declarat Bar. in d. l. ij. col. ij. ff. de app. recip. & Bald. in d. l. j. & Abb. in c. cum ad sedem. colum. antepe. & pe. de re iud. spo. & tan-
 295 git plene Phil. Decius in cons. xxvij. licet ibi. in iij. col. dicat, quod indistinctè nõ appellatur

à possessorio: tamē magis communis conclusio est, quod intelligatur ad effectum retardandæ executionis: & ita seruatur in practica: maxime in hoc regno: vt habetur i decilio. lxxvij. in si. cons. Neapolit. & tenet Abb. in 295 cōf. lven. l. j. in ij. vol. ¶ Quod
 tamen limita primo procedere de iure ciuili: secus de iure canonico: quia potest appellari à possessorio. ita tenet Lud. Rom. in cōf. cccxiiij. in prin. & Spec. in tit. de app. §. in quibus. versic. vj. & Arch. in §. sunt, quoru. ij. q. vj. & Abb. in d. c. cum ad sedem. colum. penul. d. c. cum ad sedem. cle. j. in fi. de seq. pos. & fruct. & in c. ex conuersione. de restitut. spo. & in cap. significauerunt. de test. & Ab. in d. cons. lv. col. j. 296 ij. vol. ¶ Secundo, limita non
 procedere in sententiā sequestri faciendæ: quia licet sit super possessione: potest tamen ab ea appellari: secundum Ang. in cons. 297 cvij. col. ij. ¶ Tertio limita
 procedere in ipsa diffinitiuā lata in possessorio: secus in interlocutoria: quia ab omni interlocutoria lata in possessorio ante sententiam, potest appellari. & ratio est, quia grauamē tale nõ potest reparari per appellationem à diffinitiuā: ex quo ab ea nõ appellatur: vt supra. ita singulariter tenet Ang. in cōf. xlvi. col. fi. 298 & cōf. clxxxvij. ¶ Quarto nõ
 tabilitur limita pcedere respectu ipsius possessionis principalis, de qua litigatur: quia quoad
 R
 illam

illam, nō suspenditur executio: fecus autem, si vltra possessionē fuit quae cōdemnatus ad expensas, fructus, & interesse: quia quo ad ista accessoria, valet appellatio, etiam de iure ciuili: & suspēditur executio: ita tenet Bar. in l. si. i. iustus. in si. ff. de appell. & Bal. in d. l. iij. colum. ij. in si. versif. pone, & C. si. de momen. poss. fue. app. & est decifum expressē in d. lxxvij. cōsi. Neap. 299 in fi. ¶ *Quinto limita, nisi graua mē illatum per possessorem, esset tale, quod nō possit reparari in petitorio: vt si essemus in casu, in quo nō esset alicui consultū, nisi per retentionem rei. fecus, per exceptionē: tūc enim etiam de iure ciuili appellatur possessorio: & impeditur executio: ita tenet Bart. in l. iij. col. ij. ff. de appel. recip. & Abb. in d. c. cum ad sedem. col. pe. in princi. de rest. spo. & Ang. in l. j. c. si de momen. pos. fue. app. & Phil. Decius in conf. xxvij. colum. ij. per l. qui exceptionem. §. si pars. ff. 300 de condi. indeb. ¶ *Sexto limita, quando iniuste & sine causa auferatur alicui possessio: quia potest appellare: secundum Abb. in cōs. lx. col. j. in ij. vol. & Ange. 301 in cōs. cxij. in ij. colum. ¶ *Septimo per illationem ex praeiudicis ego nouiter limito, vltra prohibitiō appellatiōis in possessorio, procedat generaliter, vbi causa est modici praedictij: & tractatur de possessione momentanea: scilicet, quae momen-

to est duratura penes Vincentē: vt quia sunt in promptu probationes super petitorio. Secus autem, vbi probatio petitorij esset difficilis: & sententia super possessorio traheret secum effectū perpetuum: quia tunc tractatur de magno praedictio: & potest indistinctē appellari ad impedendam executionem. ita sentit Abb. in d. consi. lv. col. j. in ij. vol. & Philipp. Deci. in d. consi. xxvij. & Bar. in d. l. ij. colum. ij. & iij. ff. de app. recip. & Ab. in d. ca. cum ad sedem. col. penul. & Ange. & doct. in dist. l. j. C. si de momen. poss. fue. app. in quibus locis doct. communiter ponderant modicitatem praedictij in possessorio. Item, tota schola ciuilitarum se fundat super d. l. j. quae loquitur de possessione momentanea. vnde innuit, quod sit talis possessio, quae de facili possit reuocari per probationes in petitorio: & per hoc ego nouiter infero, & credo dicere verum in istis litibus, quae agitantur inter vniuersitates terrarū super possessoriis herbarum, nemorum, & aquarum, & aliarum rerū similium: quia vt plurimū propter temporis antiquitatem non solent haberi instrumenta distinctionis: et tioriorū: vt per illa possit probari petitorij: solo lūm fundant se super possessione: quia ita antiquitus fuit possessum: quo casu si succēdit vniuersitas in possessorio, est sibi impossibile habere, p. batio-

nes, in petitorio: & sic ista sententia habet effectū petitorij, & est maximi praedictij, p. hoc dico indubitanter, quod à tali sententia potest appellari: & impeditur executio: sequendo maximē aequitatem iuris canonici, quod permittit appellatiōem indistinctē in possessorio: nam per ius ciuile debet restringi in minus, quā potest: vt pulchre dicit Abb. in d. consi. lv. sed per ius ciuile nō reperitur restrictum, nisi in possessione momentanea: ergo non debet extēdi ad possessionem longiori tempore duraturā: & haec est noua & pulchra cōsideratio in terminis in casu, qui quotidie euenit: licet per inaduertentiā aliqui iudices in regno male id seruari faciāt: accipientes valde generaliter & extensiuē illud dictū, quod à possessorio non appellatur: & male & iniuste faciunt: per praedicta. 302 ¶ *Octauo, limita non procedere, quando missio in possessionem, est talis, quod missus interim lucratur fructus: quia potest appellari, sicut à sententia lata in petitorio secundum Ang. 303 in consi. c. l. ij. ¶ *Nono, limita non procedere in possessorio missio: secundū Bal. in consi. c. l. xvj. 304 in ij. vol. ¶ *Decimo limita, quādo sententia super possessorio esset lata ex dolo, vel lata culpa iudicis, vel propter inimicitias: quia tūc potest appellari: secundū Bal. in consi. c. xvj. in si. 305 in ij. vol. ¶ *Vndecimo limita,

quādo de possessorio tractaretur per viam contractus, & non per momentaneū iudicium: quia tunc potest appellari: secundum Bal. in consi. c. cx. in si. in v. vol. 306 ¶ *Decimo primō, principaliter limita regulā principalem non procedere in actu, quē quis approbavit: quia ab eo appellare nō potest: l. ab eo. C. quom. & quando iud. & l. si. C. de tempo. app. & no. Soci. in consi. xl. col. pe. in si. in j. vol. pro hoc est text. in l. ad solutionē. C. de re iudi. vt quando accipit terminum ad soluedum: secundum Lud. Rom. 307 in consi. ix. in si. ¶ *Decimo octauo limita non procedere, quando creditor agit hypothecaria ad auocandū pignus: quia si iudex pronuntiat pignus debere restitui, nō appellatur à tali pñucia: ex quo est modici praedictij: quia soluto pretio pignus reuocatur in pristinū statum: secundum Abb. in c. cum ad sedem. col. antep. in si. de restit. spo. ¶ *licet agēs hypothecaria, dicatur agere petitorio, & non possessorio: secundum Pet. Phil. Corne. in consi. c. x. col. ij. in pri. 309 mo vo. ¶ vbi idem dicit, quando agit Saluiano interdicator: quia non appellatur: & de huiusmodi veritate, vide l. al. in §. item Seruiana. col. xv. in l. de actio. & Barto. in l. j. ff. de Sal. interd. & Bal. in consi. c. cx. in si. in v. vol. 310 ¶ Adde tamē, quod hodie in regno hoc est expressē decifum, quādo agit in decreto adfistē-

tia vigore instrumenti: quia si cōceditur ad iusticiā nō appellatur: tali decreto affirmatio: vt est ritus magnæ curiæ, in nu. 64. incipiens. item, in causis duarum vnciarū, &c. & est cōfirmatū p̄ regiam pragmat. quæ incipit, magnæ curiæ, quæ declarat hoc p̄cedere ad effectum retardandæ executionis: quia non obstat re appellatio, sit executio: vt habetur plene in deci. 261. cōf. Neap. vbi extenditur dispositio dictæ pragmat. & ritus magnæ curiæ non solum in decreto adfitejste: verum etiam in omnibus aliis decretis affirmatiuis: quia ab illis nō appellatur: & que sint ista decreta, numeratur i. d. dec. 261. sed de nullitate potest dici ad effectū retardandæ executionis: vt dicitur in d. prag. adde tamen, quod à secūdo decreto appellatur: licet nō à primo: secundum Ang. in cons. x. lxxj. & cons. 311. c. vij. ¶ Decimo nonō limita nō procedere in pronitiā de apertendo testamentū: vel de mittendo scriptū heredē in possessionem: quia ab ea non appellatur. l. quisquis. C. quo. app. non recip. 312. * sicut dicitur in interdicto, quorū bonorū, in quo nō appellatur: secundū Bar. in l. j. in f. C. 313. quo. bono. ¶ Vicesimo, limita nō procedere in causa nominationis publici muneris, quod est utilitate priuatur: vt si quis nominatur ad aliquā tutelā suscipiendā, vel ad aliud publicū munus: quia non potest appellare à

tali nominatione: secundū Spe. in tit. de app. §. in quibus. versic. septimo. & est tex. in l. j. §. si qs. ff. quādo app. fit. potest tamē nominatus, si habet iustam excusationē, se excusare infra quinquaginta dies: & si non admittatur excusatio, tunc potest appellare: vt d. §. si quis. & ita intelligitur tex. i. l. cum in vna. §. tutor. ff. de app. v. no. gl. in d. §. si quis. & gl. in §. qui enim intli. de execut. quod tamen intelligitur in illis muneribus, quæ sunt autoritate publica, & utilitate priuatur: vt supra. Secus autē in muneribus publicis autoritate & utilitate: quia in his potest appellari. l. ij. C. de decur. li. x. & l. hi qui. C. de app. & l. j. C. de tēpo. app. & not. gl. in d. §. qui enim. & Spec. in d. §. in quibus. versic. septimo. ad eod. quod si non appellat infra decedies, nō potest vterius cōtradecere: secundū Ang. in d. §. si quis. 314. vbi pulchrē infert, * quod si aliquid habet immunitatē & exemptionē à collectis, eo ipso, quod describitur in lib. soluentiū, collectas, statim cum seit se describi: debet appellare infra decedies. aliās si seit, & non appellat, cōsetur cōsentire, & suo privilegio renuntiare. & nō potest vterius cōtradecere: & illud dictum refert & sequitur Alex. in cons. c. col. vj. circa fi. in primo vol. Quod nota: quia est singulariter dictum: vnde poteris extrahere bonam cautelam in fauorem vniuersitatis, ad operandum

dum quod ciuis exemptus perdat suam exemptionē: procuret vniuersitas, quod describitur in libro soluentiū, & notificet sibi, qualiter est descriptus: & si non appellat infra x. dies à die notitiae, perdit priuilegiū: & ipse forte non aduertet in appellando: quia confidit suo priuilegio, credens se posse illud quodcūq; producere: & sic remanebit deceptus. ¶ Vicesimo primo limita nō procedere in causis minimis & breuioribus: quia in illis nō appellatur de iure ciuili, secus de iure canonico: secundū Abb. Philip. & Card. in c. de appellationibus. extrā. de appell. & ibi tangunt rationem diuersitatis. & p̄ tex. in c. anteriorum. ij. quāstio. vj. & in authentica, nisi breuiores. C. de sentē. ex breui. reci. Et quoad hoc, quæ dicantur causæ breuiores: vide doctō, in locis prælegat. & adde, quod hodie est decilium in regno, quod in causis duarum vnciarum ciuiliiter petitarum, non appellatur: vt est ritus magnæ curiæ, in numero 164. incipiens, item, in causis, &c. licet nūquam viderim illum ritum esse in obseruantia: imō totum cōtrarium 316. seruari. * Nec obstat l. & in maioribus. C. de app. quia ibi exponitur, Maioribus, id est, criminalibus. Minoribus, id est, ciuilibus: 317. secundū glo. ibi. ¶ Vicesimo secundo, limita nō procedere in sententia absolutoria lata in causa criminali ex mero officio,

vel in processu factō ad denuntiam: quia non appellatur ab huiusmodi sententiā: vt dicit prælegatus ritus magnæ curiæ, 164. qui incipit, item, in causis, &c. ¶ Vicesimo tertio, limita nō procedere in sententia torturæ irrogandæ in crimine, de quo cōstat per vnū testē de visu, & per publicā famam: quia nō appellatur: ita habetur i. d. ritu magna curiæ, 164. qui incipit, itē in causis, &c. iuncto ritu antē præcedenti, 162. qui incipit, item, si 319. accusat, &c. ¶ Vicesimo quarto, limita nō procedere in omnibus causis requirentibus celeritatem: quæ sine dilatione expediuntur, quia in his non admittitur appellatio ad impediendam executionē: vt not. Spec. in tit. de app. §. in quib. ver. vij. & l. as. in l. 320. c. o. j. ff. de ferijs. ¶ Vicesimo quinto limita in eo, qui cōdemnatur super actione ad exhibendum: quia non potest appellare: secundū Spec. in d. §. in quibus. ver. sed nūquid in actione, quod intellige & declara, v. ribi p̄ eū. ¶ Vicesimo sexto limita, quando causa est decisa per iuramentum delatū vel relatū: quia non potest appellari. textus est & ibi Bar. & doctō. in l. generaliter. §. sed iuramento. C. de reb. cred. & l. as. in rep. l. ad monēdi. c. xxj. ff. 322. de iureiu. ¶ Vicesimo septimo limita, quando Abb. vel alius superior regularis vult corrigere subditum suum regulare de aliquo excessu: quia à tali corre-

sione non potest appellari: ex quo sic pro salute animæ ipsius correcti. c. licet. de offic. ordin. & c. ad nostram, & c. reprehensibilis. in fin. & c. cum speciali. in fin. de app. quod intelligi, nisi corrigens excedat modum in corrigendo: quia tunc appellari potest expressa causa gravaminis: secundum gl. & Phil. in d. c. ad nostram & est
 323 tex. in c. de priore. eoti. Item, prædicta procedit in clerico regulari. sed in clerico seculari est secus: quia ille potest appellare à correctione: vt no. Spe. in d. s. 324 in quibus. vt. v. decimo. nam maior dicitur potestas Abba. in monachū regularem. quàm episcopi in clericū secularē: vt not. Abb. & Phil. in d. c. ad nostram. & in d. c. reprehensibilis. & prædictis adde Fely. in c. super literis. col. xj. versic. decima regula, & c. de rescript. & c. ad in. confi.
 325 iij. in tit. de appe. ¶ Vice simo octavo, limita non procedere in causis, in quibus appellatio est prohibita per rescriptū principis: vt quādo princeps committit causam appellatiōe remota: quia tunc nō potest appellari. l. j. in fi. & ibi gl. & Bar. in quibus app. non licet. & c. pastoralis. de app. in tantum, quod licet appellatur à sententia diffinitiva: potest tamē interim appellatiōe remota vel pendente, executioni demandari. secundum Phil. in d. c. pastoralis. col. ij. versic. quarto operatur, & c. per. tex. in c. pastoralis. §. præterea. de offic.

delegat. * Nullus autē potest hanc clausulam in rescriptis ponere, nisi solus princeps: vt dicitur tex. in d. l. j. in fin. quod tamē intelligitur, quādo remouetur appellatio à diffinitiva. Secus, si ab interlocutoria: quia tunc etiam inferior à principe, potest vti dicta clausula, & potest tollere appellationem. secundum Bar. in l. fi. C. de sentent. & Bart. in d. l. j. fin. ff. à qui. app. nō licet. Verum dicit Bar. ibi, quod friuola tantum appellatio censetur remota: prout etiā tenet Ias. in l. iij. §. si is, pro quo. col. ij. ff. quod quisque iuris. & secundum hoc ista clausula videtur frustratoria: quia sine ea appellatio friuola remouetur à iure: per tex. in c. cum appellationibus. de appell. lib. vj. ¶ Qui autē sit effectus huius clausulæ, appellatiōe remota: & quid operatur: vide plenē per Philip. in d. c. pastoralis. de app. vbi plures effectus enumerat. & vide plenissimē per Ioā. de imo. in d. l. j. §. si ff. à qui. appella. non licet. vbi per xxiiij. col. v. tangit plenē hanc materiam melius, quàm alibi, & aliquid per Fely. in c. causam. quæ. col. penul. de rescript. & Specia. tit. de appell. §. in quibus. ver. v. 328 r̄um quia. * & inter alia est sc̄dum, quod ista clausula, appellatiōe remota, nihil operatur in præiudicium tertij: vt est tex. in c. super eo. & ibi Abb. de offi. dele. & Bar. in d. l. j. §. si. & Phil. in d. c. pastoralis. col. v. in vij. q. Et i

329 ¶ * Et si opponeretur contra prædicta, quod appellatio, est defensio. c. cū speciali. §. porr. de appel. & princeps nō potest tollere defensionē, per ea, quæ habentur in cle. pastoralis. de re iudi. poteris respondere, quod contrarium procedit in defensione inducta à iure naturali. prout est citatio. sed appellatio, est defensio iuris postiuus: vnde potest tolli per principē. ita declarat Phil. in d. ca. pastoralis. col. vij. in fin. versic. quarto queritur, & c. & Io. de Imol. in d. l. j. §. Fely. in rub. de app. col. iij. in fi. & in c. j. 330 de rescript. ¶ Vice simo nono, limita non procedere, quando quis renuntiauit appellatiōi, quæ renuntiatio potest fieri expressè & tacitè. Expressè fit. per verba expressa & specificata, declaratione ipsam renuntiatiōem appellatiōis, & non inducitur renuntiatio eo ipso, quod quis pro mittit stare sententiæ iudicis, secundum Philip. in c. ad hæc. el. ij. de app. & quod possit fieri renuntiatio appellatiōi, ex text. in l. fi. in fi. C. de tempo. app. & in l. si quis libellos. C. de appel. & in c. sollicitudinē. de app. & not. And. de yser. in c. j. §. item sacramenta. col. v. in fin. de pace in r. fir. & Socin. in confi. xl. v. col. v. & vj. in primo volum. renuntiatio verò tacita, potest pluribus modis induci. Primo enim per desertionem appellatiōis: & hic potest cumulare omnes modos, quos referam infra in vltima quæst.

331 principali. * Secūdo modo, inducitur renuntiatio eo ipso, quod appellans post interpositam appellatiōem litigat adhuc coram iudice: à quo: quia redeundo ad ipsum, censetur appellatiōi renuntiare. tex. est & ibi per Phil. in d. c. sollicitudinē. & in c. gra. tum. de offi. deleg. quod tamen limita sex notabilibus modis, quos ponit Phil. in d. c. sollicitudinē. & tangit idem Philip. in c. cum teneamur. in vltimo not. de app. Eodem modo inducitur renuntiatio eo ipso, quod appellans post appellatiōem adit alium iudicem superiorem, & nō iudicem ad quem: secundum Abba. in d. c. sollicitudinē. col. ij. versic. vltimo notam regulam, & c. 332 * Et ex prædictis apparet diffidentia inter reductionem ad arbitrium boni viri, & appellatiōem: ne quia ante sententiā non potest renūtiari reductioni: per ea, quæ plenē habentur in quin. tauallis. de iureiur. sed appellatiōi potest renūtiari ante sententiā, vt d. l. fi. in fi. C. de tempo. appel. vt refert Phil. in d. c. ad hæc. el. ij. circa fin. & habetur per Bal. & Ange. in l. tale pactū. §. qui prouocauit. ff. de pac. ple. ne per Ange. in cōsi. clxxxvij. vbi pulchre loquitur. & Pau. de cast. in cōsi. cclx. col. j. in primo volumi. & in tantum procedit dicta renuntiatio, quod etiam si renuntians adhuc est infra decem dies datos ad appellandum, nō potest vltius appellare: se-

cundum Card. in cle ij. §. in fi. de app. & Io. de ana. in confi. 70. col. j. * An autem possit renuntiare nolente appellato i vide Felv. tenentem, quod non in c. ex parte S. col. ij. de rescrip. 334 ¶ * Tricesimo limita non procedere in appellatione frivola: quia ab omni actu est prohibita: nō debet admitti per iudicē: neq; lex ipsam admittit. ca. cum appellationibus. de appel. li. vj. & not. Ang. in confi. cxl. imo de iure canonico ille, qui frivole appellat ab actu, potest per iudicē a quo, excommunicari, vt cōtumax: secūdm Abb. in c. sollicitudinē. in primo not. de appel. vbi plus dicit, quōd potest etiam multari. & licet contra hoc videatur gl. in l. §. fin. ff. de qui. appel. non li. quā facit differtentiam inter ius canonicum & civile. Dicit enim, quōd de iure canonico nō punitur temerē appellās, nisi in expensis: secus de iure civili, & illam gl. sequuntur Abb. & Philip. & communiter 335 ter docto. in c. ij. de appel. * tamen debet illa gl. limitari. s. vt non punitur pœna extrinseca: sed bene potest excommunicari ob cōtumaciam: quia temerē appellando, arguit se contumacem. Item debet limitari, vt nō punitur, nisi iudici videbitur ob eius calumniam, & manifestam temeritatē. ita pulchrē distinguit & declarat Abb. in d. c. ij. in primo not. de appella. & ita debet intelligi & limitari, quōd

not. Bald. in l. ij. colum. j. C. de epif. audi. vbi dicit, quōd de iure canonico temerē appellās, non punitur. quod debet intelligi. s. pœna a pposita in illa l. quā est quin quaginta librarum argenti: sed bene potest alia pœna mitiori puniri ad arbitrium iudicis: per ea quā dicit Ab. in d. c. ij. sed de iure civili appellans frivole, punitur pœna quin quaginta librarum argenti: vt est tex. & ibi Bald. in d. l. ij. C. de episcopa. audien. & text. in l. ab executione. in fin. C. quo. appel. non recipi. ¶ Super hoc est scīdum, quod reperio tres pœnas in hac materia proditas a iure civili: vna est quin quaginta librarum argenti: vt modo dixi. alia est pœna extraordinaria ad arbitrium iudicis. leos. §. ne temerē. C. de app. Alia est pœna amissionis causet & nota in famiā. l. a proconsulibus. C. app. quomodo autem debeāt irrogari dictā pœna, ne videatur ista: leges ad iniuicem contrariari: Bartol. in d. l. a proconsulibus. facit vnam distinctionem: videlicet, aut appellatio recipitur per iudicē a quo, & punitur extra ordinem: per d. §. ne temerē. Aut nō recipitur, & punitur nota in famiā, & amissionē causet: per d. l. a proconsulibus. Aut quis appellat ab executione: & punitur pœna quin quaginta librarum argenti: per d. l. ab executione. ista distinctio Bart. est defectiva. quia in l. ij. C. de epif. audi. nō dicit de appellatē ab

te ab executione. & tamen irrogatur illa pœna. vnde ego magis clarē cōcordando istas l. ita distinguo. Aut quis appellat ab interlocutoria frivole: aut a diffinitiva. Primo casu, punitur pœna quin quaginta librarum argenti: per tex. in d. l. ij. vbi expresse loquitur imperator de appellatio ne ante sententiā: & refert se ad decisa per d. l. ab executione. & declarat ibi gl. in versicu. sanctio. Idē probatur in d. l. ab executione, vbi loquitur de appellante ab executione, vel ab articulo: & sic inuit de appellatio ne ab interlocutoria. Secundo casu. Quando appellat a diffinitiva: & tūc subdistinguo. aut appellatio recipitur, aut nō: secūdm Bar. in d. l. a proconsulibus. 336 vt supra retuli. ¶ Que autem dicatur appellatio frivola, seu frustratoria, vel temeraria, sic quōd dicitur illa, quā interponitur sine legitima causa: vt quādo quis appellat, vbi nō est grauerus iniuste: & sic idem est dicere frivolum, quoad vanam & inanē, & sine causa iusta interpositam: quā nullū poterit sortiri iuris effectum. ita declarat Gem. in d. c. cum appellationibus. col. ij. ver. quero quod importet, & c. de app. li. vj. * & intantū lex habet odio huiusmodi appellationes frivolas, quōd nō solum introduxerit pœnas supra dictas: verum etiam censetur fieri iniuria iudici a quo, quando frivole appellatur: adeo quōd

potest iudex agere actione iniuriarum: vt est gl. sing. in l. fin. in gl. fi. C. quādo prouo. nō est necess. & illam gl. sequitur Gem. in d. c. cum appellationibus. col. ij. & Felyn. in c. ij. col. i. prima. de appel. & est gl. expressa in c. si quis prapostera in gl. ij. l. dist. 338 * & hoc nota pro limitatione l. & in maioribus. C. de appel. que dicit, quōd is qui appellat, non facit iniuriā iudici, quia debet intelligi, quando iuste appellat: non autem frivole, ita dicit gl. in d. l. fin. ¶ Tricesimo primo, limita non procedere in causa iuramenti in litem: quia a iuramento in litem, nō appellatur: secūdm Bar. in l. in actionibus. in l. ff. de in litem tur. & ibi Saly. & communiter Moder. & Inn. Ant. de butr. & Imol. in c. si quōd metus causa. quod tamē limitat Ias. in d. l. in actionibus. in fin. colum. procedere de iure civili. Secus de iure canonico: quia potest appellari: sicut potest ab omni grauamine appellari eo iure. ca. vt debitus. 340 de app. ¶ * Tricesimo secundo, limita non procedere in sententia excommunicationis: quia ab ea non appellatur ad effectum retardandæ executionis. Idem in sententia interditi: secūdm Spec. in tit. de app. §. in quibus. ver. xvij. & per Abb. & Philip. in c. pastoralis. §. verum. de app. & gl. in versicu. suspendatur & ibi Abb. in c. ad reprimendam. de offic. ordi. & habe-

tur in c. qua fronte. & c. quæstioni. de appel. & in c. per tuas. de sent. excom. & hanc materiam declara & limita, vt plenè dixi suprâ in ij. quæst. principali. in iij. differentia. verû. quânto limi
 341 ta. & c. ¶ Tricesimotertio, limita nō procedere, quâdo sententia est ipso iure nulla: quia ab ea nō appellatur, sed de nullitate dicitur: vt in toto titu. C. quâdo prouo. nō est necesse. & Specu. in
 342 d. §. in quibus. ver. xvij. ¶ Tricesimoquarto, limita non procedere in eo, qui in causa principali nihil produxit, ineq; probauit: quia si succumbit, non potest appellare, nisi ante omnia reficiat expensas aduersario: alius non auditur appellans: nisi probauerit se iuste impeditū: & ita seruat in regno. & de hoc est regia pragma. in nu. 27. quæ incipit, qui in causa. vbi plus cauetur: scilicet quâdo victor debet satisfare de soluendis illius expensis, quas recipit quando conuenit; iudex appellantis hoc iudicauerit. Item, limitatur hoc non procedere in miserabilibus personis: vt ibi habetur. ¶ Tricesimoquinto, limita non procedere, quando quis generaliter appellat ab omni grauamine, quod posset ei irrogari in aliqua causa, vel in alijs causis, quæ poterunt contra eum intentari: nam ista dicitur appellatio generalis & vaga, quæ nihil valet: & non admittitur. text. est in c. ij. & c. cōsultuit. el. ij. de app. & licet de iu

re antiquo valuisset appellatio generalis. facta respectu vnus causæ, vt dicitur in d. c. cōsultuit. tamē hodie est correctū per cle. appellati. de appel. qua cauetur, quod in appellatione à grauamine, debet inferri causa, & illâ solâ causam expressam potest appellans profequi. vnde si appellatur generaliter, ista appellatio non profert, nisi quod ad causas grauaminis expressas, ita tenet Pilip. in d. c. cōsultuit. el. ij. quod nota: quia quotidie euenit, quod aliqui faciūt istas appellationes generales ab omni grauamine, nulla causa expressa: quia illas non possunt de iure postea profequi: nam à grauamine nō illa toto nec communicato, nō potest appellari. secundū Ang. in cons. 344 clxxxvij. ¶ Tricesimosexto, limita non procedere in mandato factō alicui, quod in sua ecclesia residet: quia à tali mandato non appellat, nisi vna causa & iustum impedimētum exprimat in appellatioe. text. est & ibi glo. & docto. in c. peruenit. el. ij. de appella. ¶ Tricesimosextimo, limita non procedere in omni actu, qui fit secundum iuris dispositionē & canonicas sanctiones: quia à tali actu secundū leges celebrato non appellatur. nam à iudice iuris dispositionē & decretum exequente non potest appellari: quia talis appellatio est contra leges. text. est in c. cōsultuit. el. iij. de appel. & ista etiā est ratio præcedentis limitationis,

tationis, quod tamen limita & declarata, nisi in appellatione infereretur talis causa ratiōabilis, per quâ specialiter in illo casu admitti deberet: quia tunc valet appellatio, & debet admitti, secundū Phil. in d. c. cōsultuit. el. iij.
 346 & in c. de priore. e. ot. ¶ Tricesimo octauo, limita non procedere in declaratiōe dationis terminari ad producendum testes & instrumenta, & ad probandum in causa feudali: quia à breuiatione & medicatione dicti termini non potest appellari in regno: imò appellans punitur ad pœnam quinquaginta florenorum auri, & appellatio nō valet, nec retardat executionē. ita de hoc est ritus magnæ curiæ in nu. 6. qui incipit: ite, quod termini & c. iuncto ritu præcedeti, quæ pressè loquitur in causa feudali.
 347 ¶ Tricesimonono limita non procedere in decreto, quo iudex pronūtiat alicquem haberi pro concessō, ex quo noluit com parere ad se examinandum, vt principalem, factō sibi mandato sub pœna confessi. nam à tali decreto nō potest appellari in regno. Verū in vltima citatioe, quæ fit, debet inferri totus tenor articulorū. ita de hoc est ritus magnæ curiæ in nūme 250. qui incipit, item seruat ipsa curia, quod si quis & c. Quid autē fit de iure communi: vide Philip. Decium in cons. xxxij. co. 348 ij. in princ. ¶ Quadragesimo, limita non procedere in eo, qui

est cōuictus de furto manifestō: quia non potest appellare secundū Andr. de Yser. in titu. que sint rega. ver. & bona. & c. col. ix. ¶ Quadragesimoprimum, limita non procedere, quando certa pœna irrogatur à lege pro aliquo delicto, & condemnatus de illo delicto fatetur se deliquisse, sed decet se grauari: quia est nimis magna pœna, & propterea appellatiō nā talis appellatio nō admittitur secundum Andr. de Yser. in constitu. intentionis. co. fi. vbi: ponit exemplum, de pœna portationis armorū. Et potest hoc suaderi ratione: quia tunc iudex exequitur legem: quo casu non appellatur: vt dixi suprâ, primò in xxxvij. fallentia. & est generalis regula in iure, quod à lege generali appellari non potest. facit. l. prospexit. ff. qui & iudicibus. & vide Fely. in ca. cum non ab homine. col. pen. & si de iudiciis. ¶ Quadragesimosecundū, limita non procedere in mandato factō alicui, vt declararet an scriptura sit sua: quia appellare non potest, secundū Bal. in cons. cccxxx. in iij. volum. ¶ Quadragesimotertio, limita nō procedere, quâdo ordinarius delegauit aliquâ causam, & postea talem delegationē reuocat: quia à tali reuocatione non potest appellari: eo quod istud de pœdet ex mero arbitrio & autoritate delegantis. Iudiciū soluitur. ff. de iud. ita tenet Bal. in cō. 352 iij. in v. vol. ¶ Quadragesimo quarto,

quartò, limita non procedere, quando aliqua causa est commissa conscientie alicuius: quia ab eis sententia lata secundum suam conscientiam, non potest appellari: glo. est c. statutum. §. affessorum de rescript. lib. vi. & tenet Pet. Phil. Corn. in cõf. clxxxviii. colum. ij. in litera C. in iij. volu. de cuius tamen dicti veritate, videtur Bal. in l. j. C. de rebus credi. & Pet. Philip. Corn. in decisio. conf. clxxxvij. circa finem. & videtur plenè per Fely. in cap. super his, columna quinta. de accusa.

353 * Vbi etiam plenè tangit, quid si causa committitur arbitrio iudicis: utrum tunc possit appellari ab eius sententia? & ponit regulam quòd sic, cum nonnullis fallètiis: de quibus ibi per eum. & per eundem Fely. in c. significata.

354 fti. el. j. de homicidio. ¶ Quodragèsimoquinto limita generaliter in omnibus casibus, in quibus aliquod committitur a lege, vel à superiore in potestate iudicis, & non in necessitate: ut quia potest aliquid facere, si vult, non tamen tenetur: iuxta l. non quidem illud. ff. de iudic. quia tunc si iudex illud non facit, non potest appellari, ex quo facere non tenebatur: secundum Fely. in c. f.

355 per his. co. v. de accusa. ¶ Vltimo pro complemento huius materiam, scias, quòd in omnibus casibus prædictis & aliis, quae in iure reperiri possunt, in quibus non potest appellari à sententia diffinitiva, semper potest appellari

ab interlocutoriis, quae emergunt ante sententiam diffinitivam, etiam de iure civili: & ratio est, quia earum gravamen non speratur posse reparari per appellationem à diffinitiva: cum ab illa non possit appellari: ita multum notanter tenet Ang. in consil. xlvi. §. cõf. clxxxviii. ¶ Item omnes leges, quae prohibent appellationem, sunt odiosae: cum sint contra regulas iuris communis, quae permittunt regulariter ab omni actu appellari: & ideo restringi debent, prout possunt: sic eundem Andra. de Yser. in ca. j. versiculo & bona. & c. colum. decima: quae sunt regulae sequitur quinta quaestio principalis.

VENIO ad quintam quaestionem principalem: & quæro, 357 iuxta ordinem præpositum, ad quem iudicè appellari debeat. super hac quaest. pono regulam generalem: quòd appellatio debet fieri à minori iudice, ad maiorem, proximum, & immediatè: non autem potest fieri ad aequalem, nec ad inferiorem, nec ad alium superiorem distantem & non proximum: quia non potest appellari regulariter, obmissio medio: ita hæc omnia tenet Specu. in tit. de appel. §. nunc tractemus. in princ. & dixi supra in ij. quest. principali in principio. hoc est text. in Imperatorum. ff. de appel. & not. Ioan. de ana. in consil. ij. lista ergo sit prima regula, quòd appellari debeat gradatim: & sic ad proximum

358 mum superiorem: ut plenè traditur in c. dilecti. el. iij. de app. & in c. consti. capitaneorum. ¶ Istam regulam limita primo non procedere, quòd appellatur ad papam: quia semper potest appellari à quocunque iudice ad papam obmissio medio: & hoc de iure canonico. text. est in c. ad Romanam. secunda. q. vj. & in c. si duobus. & c. sollicitudinem. de appella. & not. Specu. in d. §. nunc tractemus. in princ. & Phil. in c. si duobus. col. pen. & in d. c. dilecti. el. iij. vbi plenè. Secus est de iure civili: quia non potest appellari ad principem obmissio medio. per d. l. imperatores. ff. de appella. & tenet Ioan. de ana. in d. cõf. sil. ij. & Socin. in consil. xxxix. co. iij. in iij. volu. & docto. in d. c. si duobus. & d. c. dilecti. imò, quòd sit appellatio, obmissio medio de iure civili, censetur facta ad proximum superiorem: secundum Bal. in consil. xix. in iij. volu. & Socin. in d. consil. xxxix. co. iij. per l. j. §. si quis i appellatio. ne. ff. de appel. & Phil. in d. c. dilecti. in iij. colum. versiculo. conclude & c. per Andra. de yser. in d. consti. capitaneorum. ¶ Istud tamen, quòd dixi posse appellari ad papam, obmissio medio, limita in vno casu, scilicet, quòd delegatus papae causam subdelegat: aliquid sibi reservado: quia tunc à sententia subdelegati non potest appellari ad papam, sed debet appellari ad delegantem: text. est, & ibi Gemi. in c. si dele-

gatus. §. fin. de offi. deleg. lib. vj. & habetur in c. cum te. & c. super quaestionum. §. porro. de officio. delega. & per Philipp. in c. si duobus. colum. penul. vers. sed limita & c. de app. ¶ Quae autem sit ratio diversitatis inter ius civile & ius canonicum: quare alteri permissio appellari ad principem obmissio medio, & alterum nonvide Specu. in tit. de appel. §. nunc tractemus. colum. j. ¶ Et prædictam limitationem intellige & declara, dummodo excipiatur, quia tunc non valet appellatio ad papam obmissio medio in casu præposito: nec devoluit negotiū, stante exceptione opposita. Secus si non opponitur: quia tunc tenet appellatio, etiam in dicto casu ad papam: secundum Philipp. in d. dilecti. el. iij. col. vj. versiculo. decima, & c. cum sequenda. de appel. & Archidia. in c. si delegatus. & ibi etiam Gemi. col. iij. versiculo. sed quid si. & c. de officio. delega. lib. vj. per doc. de rota in deci. ccc. lxxxvij. quae incipit, si tres sunt & c. in nouis. & videtur de sex pulchras declarationes datas ad d. c. si delegatus. & ad hanc proximam limitationem per Philip. in d. ca. dilecti. col. vj. ¶ Secundo principaliter limita non procedere in legato papae: quia similiter ad eum potest appellari, obmissio medio: secundum Abb. in d. c. dilecti. col. pen. vers. extra glo. & c. & ibi etiam Philip. col. vj. vers. octava limitatio & c. & Philip. in d. cap. si duobus colum.

col. pen. de appel. vbi idem dicit in Patriarcha ad que potest appellari obmisso medio. & idem tenet in d. c. dilecti. column. vj. versic. nona limitatio & c. secundum Inno. in c. cantiqua. de priuil. & Spe. in d. s. nunc tractemus.

361 versic. & nūquid & c. Tertio limita non procedere in scholastica ex speciali privilegio sibi concessio per imperatorem, per auth. habita. C. ne fil. pro. pa. potest scholaris appellare à quocumque iudice inferiori. ad imperatorem. obmisso medio, etiam de iure ciuili. ita tenet Bal. in d. auth. habita. col. iij. versic. deinde sequitur & c. vbi dat duas specialitates scholaribus contra ius commune. Prima est, vt possint ad omnia grauamina appellare: quod iure ciuili regulariter est prohibitu, per l. ij. ff. de app. recip. Secunda est, vt possint appellare ad principem obmisso mediis: & istud dictum sequitur Philip. in d. c. u. duobus. col. pen. in fi. & Alex. in l. j. §. ij. quis in addi. ad

362 Barto. ff. de app. ¶ Quarto limita non procedere, quando fieret appellatio, obmisso medio, & non opponeretur, quia pro dicit appellatio, & valet processus, quia videntur partes consentire, & iurisdictionem prorogare, secundum Philip. in d. c. dilecti co. ij. ver. in eadem & c. & ibi etiam Abb. in iij. col. ver. excipitur, & c. Gem. i. c. si delegatus. col. iij. de off. deleg. li. vj. & Rota in deci. 37. incip. si tres. in no-

363 vis. ¶ Quinto limita non procedere, vbi extaret consuetudo appellandi, obmisso medio: quia tunc valet appellatio auctoritate consuetudinis. text. est in c. Romana. §. j. de app. lib. vj. & est gl. in d. c. dilecti, & ibi Philip. in iij. col. versic. secunda limitatio, & c.

364 ¶ Sexto limita in omnibus casibus, in quibus proximior medius esset inhabilis vel ratione suspicionis vel excommunicationis vel alterius inhabilitatis: quia tunc eo obmisso potest appellari ad alium superiorem, & potest esse exempli, quando episcopus recusatus, vt suspectus, delegat causam: quia tunc à delegato non appellatur ad eundem episcopum delegatum, propter suspensionem, sed potest adiri alius superior, obmisso medio, secundum Abb. in c. dilecti. col. pen. versic. nonus casus, & ibi etiam Philip. column. v. versic. vj. & versic.

365 seq. ¶ Septimo limita, quando episcopus ligaret cum eius subditio: quo casu eligitur arbitri: nam à sententia istorum arbitrorum, non appellatur gradatim, sed ad papam. glo. est in c. ab arbitris. de off. deleg. lib. vj. & not. Abb. in d. c. dilecti. col. pen. & ibi etiam Philip. in iij. col. ver. tertia & c. idem est, quando appellatur ab arbitris electis super recusatione suspecti, vt d. c. ab arbitris & c. cum cessante. de app. ¶ Octauo limita, non procedere hodie in regno: quia potest à quocumque iudice appellari

lari ad regiam vel ad magnam curiam vicarij, obmisso medio, vt est constit. regni, quae incipit, cum noua. & ibi glo. & Mar. de afflict. in fi. col. Probatur etiam in 369* constit. appellationum tempora, & per hoc videtur esse in regno correcte dispositio l. imperatores. ff. de app. vt dicit gl. in d. c. sicut. cum noua. & not. And. de Yser. in c. costi. officiorum. ¶ Nono limita non procedere, quando delegatus principis subdelegat rotam causam, nihil sibi referuando: quia tunc à sententia subdelegati appellatur ad principem, obmisso medio. Secus, si subdelegans aliquid sibi referuat. text. 370 rü. ¶ Limita primo hoc procedit in c. super questionibus §. porro. & ibi Abb. & doc. de off. deleg. Secus est in subdelegato inferioris à principe: quia tunc appellatur ad ipsum subdelegatum, secundum Fely. & doct. in d. §. porro. & Spec. plene in tit. de appell. §. nunc tractemus. col. ij. & iij. quod an sit verum, & quomodo procedat, vide quae dixi supra in iij. parte. in v. distinctiorum. versic. iij. differunt, & c. vbi posui veram conclusionem.

373 hac materia. ¶ Decimo limita non procedere, quando proximus superior esset absens, longum impedimento impeditus: vel quando simul cum inferiore iudicauit, quia tunc appellatur ad alium superiorem, obmisso medio, secundum Bartol. in l. j. §. quis. col. iij. ff. de appel. plures alias limitatione poterit videre per Abb. & Phi. in d. c. dilecti. & per Fely. in d. §. porro. col. fin.

SECVNDA principalis, regula in hac materia est, quod sententia vicarij sui substituti, non appellatur ad substitutum: puta episcopum, ex quo est idem tribunal, sed appellatur ad superiorem substituentis: vt est text. secundum vnum intellectum in l. j. §. ab eo. & ibi Bart. ff. quis & à quo appel. & Barto. in l. praecipimus. in princip. C. de appel. & text. cum glo. in cap. Romana. de appel. li. vj. & in c. non putamus. de consue. libr. vj. & per Andr. de Yser. in costi. officio.

374 ¶ Limita primo hoc procedit in c. super generaliqua ille dicitur habere ordinariam iurisdictionem, quam habet episcopus. Secus, si esset aliquis deputatus vicarius particularis in vna causa tantum: vel in vno loco particulari dioecesis: qui dicitur vicarius foraneus sui ruralis: quia tunc dicitur iste vicarius habere delegatam iurisdictionem, & ab eo potest appellari ad episcopum: vel ad alium substituentem, seu ad vicarium generalem: vt not. Cald. in consil. ij. in ritu. de appel. & habetur in d. c. Romana. & ibi Gem. & doct. & not. Card. in clem. ij. in xxij. q. de rescript. per ea quae not. gl. in d. clem. ij. in versic. foraneo. & Gem. in c. j. in ij. q. de off. ord. lib. vj. & Fely. in rub. de off. delega. column. fi. & Alexand. in rub. ff. de offic. eius, cui man. est

iusdli.in penul.col.in princ.& Ange.in d.l.præcipimus.& dixi plenè supra in v.diffinè iudicio
 371 rum.& ibivide.¶ Secundo, limita procedere in appellatione, secus in restitutione in integrū vel nullitate: quia potest intetari coram episcopo.& econtra à sententia episcopi coram vicario. secundum Philippum. in d.c.
 372 dilecti.in x.& xj.q.¶ Tertio, limita nō procedere in vicario principis: quia ab eius sententia appellatur ad principē, ex quo non reperitur alius superior, secundum Phil. in d.ca.dilecti.in
 373 vj.q.¶ Quarto, limita procedere in his, quæ de iure communi spectant ad vicarium: quia dicitur ordinarius. Secus in his, quæ nō veniūt in generali commissione vicariatus: nisi specialiter committantur: prout sunt causæ criminales, & cōferre beneficiorum, & similia. quia in his dicitur delegatus, & ab eo appellatur ad episcopum committentem. ita dicit Fel. in c. licet. col. iij. de offi. ordi. & in rubr. de offi. delega. col. fin. per ea, quæ habentur in c. iij. & c. h. de offi. vica. li. vj. & dixi plenè supra in v. distin. iudiciorum. in j. & ij. char.
 374 ¶ Et quia supra in precedenti limitatione dixi, quod à vicario particulari potest appellari ad vicarium generale: per hoc videtur extare cōclusio, quod à delegato episcopi potest appellari ad vicariū episcopi. Quod tamē intellige procedere, quan

do episcopus esset absens à die cessi: secus, si esset præsens: quia tunc esset omnino appellandum ad episcopum, & non ad vicarium. ita declarat Abb. in c. dilecti. el. iij. col. iij. de appel. Sed verior est opin. quod indistinctè possit appellari ad vicariū, vel ad episcopum ad arbitrium appellantis. siue sit absens, siue præsens episcopus, vt est decisio Rotæ. ecel. in nouis. & Philip. in dicto c. dilecti in ij. q.

TERTIA principalis regula sit in hac materia,* quod à sententia delegati appellatur ad delegantem, & non ad aliū superiorē. text. est in l. j. in prin. ff. quis & à quo app. & in l. imperatores §. ff. de app. & ibi gl. in l. præcipimus. §. hec si. & ibi gl. C. de app. & not. Bart. in d. l. j. §. ab eo. Sed à sententia subdelegati, ad quē appellatur: quod fit differetia. Si delegatus subdelegat totam causam, appellatur ad primū delegatē, obmissio medio. Si verò non delegat totam, sed aliquid sibi reseruat, & tunc appellatur ad ipsū subdelegantē proximū. Ita est cōmunis cōclusio, quæ traditur per gl. & doctrinā super questionem §. porro. de offi. deleg. quam tenui supra in quinta dist. iudiciorū. ver. quarto differunt, & c. est glo. in c. si is, 376 cui. de offi. deleg. li. vj. ¶ Prædictam regulam limita nō procedere in casu, quādo delegans esset suspectus, & ratione suspicionis causam delegavit alteri non

non suspecto: iuxta ea, quæ traduntur in c. iudex ab apostolica. de offi. dele. li. vj. quia tunc non appellatur ad delegantem: sed ad alium superiorē, obmissio medio: vt habetur plenè per docto. in c. si quis cōtra clericum. de for. compe. & per gloss. in c. si is cui. de offi. deleg. li. vj. & Philip. in c. dilecti. el. ij. col. v. vers. sexta limitatio & c. de appel.

377 QVARTA regula sit, * quæ vacante imperio, appellatur indistinctè ad Papā, obmissio medio. ita tenet Abb. in c. licet ex suscepto. & ibi etiam Fel. in ij. col. de for. compe.

378 QVINTA regula sit, * quæ si in aliqua ciuitate deest, vel abest iudex appellationis, potest appellari ad decuriones & primates illius ciuitatis, secū. Bart. in l. vbi absumt. ff. de turo. & cur. da. ab his. & Bar. in l. quoties. ff. ad munic. & Bal. in l. ij. C. quādo sit vel priua. in ij. coli. per text. quem dicit ad hoc esse singularem. in §. & hoc peruenit in authentic. vt nulli iud. & Fel. in c. quæ relam. col. si de iureiur. de cuius dicti veritate, vide plenè Fel. in

379 rub. de app. col. iij. & v. * Et nota illum text. in d. §. & hoc peruenit, per quem habes quotidiana nam practica, quando officialis ciuitatis facit aliquā iniustitiam prohibendo aliquid fieri, quod de iure prohiberi non potest. nā tunc potest haberi recursus ad episcopū ciuitatis, vel ad decuriones, vt prohibent iudicē, &

prouident huic iniustitia.

380 SEXTA regula sit, * quod si iudex laicus committit causam episcopo, à sententia nō appellatur ad Papā, sed ad ipsū delegantem laicū, vel ad eius superiorē laicū, sec. Bal. in l. si qui, liti gatiū. circa fin. C. de episc. au. l.

381 SEP T I M A * regula seu cōclusio sit, quādo duo iudices pronūtiauerunt super eadē causā, quorū vnus est laicus, & alter clericus, appellari debet ad superiorē ecclesiasticū, attento digniori. ita dicit Bartol. in l. j. §. si quis col. ff. de appel. & Alex. in consi. clxxxvj. incip. vno processu causæ verentis &c. in j. col. in ij. vol. & Saly. in l. praprimus. C. de app. & las. in l. imperium. col. iij. vers. quarto facit & c. ff. de iur. omni. iud. & Bal. in l. vbi absumt. ff. de turo. & cur. da. ab his. & Bar. in l. quoties. ff. ad munic. & Bal. in l. ij. C. quādo sit vel priua. in ij. coli. per text. quem dicit ad hoc esse singularem. in §. & hoc peruenit in authentic. vt nulli iud. & Fel. in c. quæ relam. col. si de iureiur. de cuius dicti veritate, vide plenè Fel. in

382 rub. de app. col. iij. & v. * Idem est, quādo clericus & laicus essent arbitratores: quia reductio fit ad superiorē ecclesiasticū: vt not. Lud. Ro. in cōsi. cclxv. & las. in d. l. imperiū. col. iij. * & prædictis adde, quæ in simili not. Soci. in consi. xij. col. vj. in j. volu. & las. in l. i. emancipati. C. de colla. & Fel. in c. j. col. iij. de præscrip. vbi singulariter dicit Fel. quod si sunt plures inquititi per iudicem secularē de aliquo crimine, inter quos est vnus clericus, qui petit se remitti ad episcopum, possunt omnes alij inquititi laici petere se remitti ad episcopū, occasione clerici. & est notabile dictū,

S licet

licet subdat Felyn. ibi. quòd si episcopus non puniuit laicos sufficienter, possit postea iudex secularis iterum eos punire.

384 ¶ OCTAVA regula est, quòd à decreto decurionù seu priorum ciuitatis potest appellari ad capitaneù. seu officia ipsius ciuitatis, dummodo habeat merum & mistù imperiù, & non sit creatus ab ipis decurionibus, sed ab alio superiore. ita tenet Bartol. in l. j. §. solent. ff. quando appel. sit. & ibi tenet

385 Bar. * qd nemo potest esse iudex appellationis, nisi habeat merù & mistum imperiù, quia appellatio est misti imperij.

386 ¶ NONA regula est, si iudex laicus pronuntiat se còpetem in aliqua causa spirituali, debet à tali pronuntia appellari ad episcopù, & nò ad superiore laicum, secundum Bal. in consi. xliiij. in iij. volu.

387 ¶ DECIMA regula est, qd in Regno à sententiis omnium iudicum ordinariorù, quaruncunq; ciuitatù, potest appellari ad magnam curiam vicariar: & similiter à sententiis regis, appellatur ad magnam curià, dummodo non sit de consiliariis qd si delegatus est de consiliariis, appellatur ad sacrum còsilium, & nò ad magnà curià. hoc probatur in còsi. statuius. la. ij. & ibi hoc expresse tenet Mar. de Aff. in v. nota. & in còsi. cum noua.

S E X T O, principaliter sequendo ordinem praepositum,

regula est negatiua, quòd index à quo, pendente appellatione, vel pendente decennio dato ad appellandù, nihil potest innovare in causavt est tenet in l. j. & ibi Bar. ff. nil. no. app. pend. & in c. non solum. de app. lib. vj. imò innouata reuocatur per remedium attentatorum: vt not. plenè Phil. in c. consuluit. el. ij. & c. bonae. de app. * Et circa istam materiam attentatorù scias vnà pulchram differèciam inter appellationem iudicialem, & extra iudicialem: quia quando sumus in appellatione iudiciali, reuocatur omnia attentata, etiam quae nò sunt directò còtra appellatorem: sed in extra iudiciali reuocatur solum ea, quae sunt còtra appellatorem: & nò alia. ita pulchre tenet Phil. in c. 391 j. in vlt. not. de app. ¶ Itè ad hoc, qd ad hoc vt attentata reuocentur, est necesse, quòd appellatio fuerit intimata iudici & parti. aliàs iudex & pars semper possunt de iure procedere in causa, quando non habent moti tiam appellationis: & ista attentata ab ignorantibus appellatorem, non reuocatur. ita tenent Ant. de But. & Imo. in c. fi. col. fi. de app. & ibi etiam Phi. antepe. 392 col. ver. vlt. quaritur & c. * & potest peti reuocatio attentatorù, vsque ad conclusionem in causis, & non vltra, secundum Phil. in c. dilecti. el. iij. col. ij. de appe. & ibi ponit aliquas limitationes, in quibus attentata nò re-

uocantur. Et de multis priuilegiis attentatorum, vide plenè per eundem Phil. in c. bona memoria. col. iij. j. & v. de appel. vbi etiam tenet, quòd nò potest fieri reuocatio attentatorum, nisi causa cognita, & parte citata, & Phil. Dec. in consi. c. ¶ Item illud, quòd dixi, quòd debet appellatio esse intimata iudici & parti. ad hoc vt attentata reuocentur, intellige in appellatione iudiciali, secus in extra iudiciali: quia in ea reuocantur, etiam si non fuerit intimata, secundum Phil. in c. bona memoria. col. xij. vers. nona conclusio & c. de app. ¶ Item adde qd intantum est priuilegiatù remediù attentatorum, quòd agenti vt attentata reuocentur, nò potest opponi exceptio ex còmunicacionis, secundum Phil. Dec. in còsi. Dec. in còsi. ¶ Nec etià potest opponi exceptio proprietatis, secundum Card. in d. c. bona col. iij. vers. not. ex text. ibi, proprietatis & c. de app. ¶ Item tenetur is, qui attètauit, ad restitutionè fructuù medio tēpore perceptorù à die interpositae appellationis, secundum eundem Card. in d. c. bona. col. iij. ver. not. ex text. ibi, tempore. & c. ¶ Itè ista attentata reuocatur dupliciua. Vno modò intèdendo principaliter officii iudicis, super ipsorù reuocatiōe. Secundo modo, ac cessario, psequèdo appellatiōe, vt declarat Car. in c. dilecti. el. iij. col. j. in fi. de app. ¶ Ista regula

gulam huius q. limita nō procedere in omnibus casibus, quos numeravi supra in ij. q. principali. versū. quarta differētia, & c. vbi plures limitaciones cumulauit, in quibus iudex potest atētare & procedere pēdēte appellatione. Et similiter potes limitare in omnibus casibus, in quibus appellatio de iure est prohibita: quia nō tenetur iudex illi deferre: prout plenē istos casus cum lauī supra in iij. q. principali. & ad ibi dicta me remitto.

OCTAVO & vltimo, sequēdo ordinem prapōsitū, quarto, 397 *quādo & ex qbus causis appellatio dicatur deserta. In hoc facias primō regulā generalē, quę se habet, q. iudex in dubio debet semper pronūtiare appellationem non esse deserta: quia debet eligere viam mitiorem, per quā ius nō remaneat preem ptū litigātū. ita tenet Pau. de ca. & ibi etiā Ale. in pen. col. & Ias. in l. j. ff. si quis cau. & Phil. Dec. in l. quoties nihil. ff. de reg. iur. & Fel. in c. significauerunt. col. j.

398 de testi. ¶ * Quis autem iudex pronūtiat super deserte appellationis: verū iudex à quo vel iudex ad quē, supra dixi, in ij. q. principali. in iij. differētia. xix. limitacione, & ibi vide. Sed vbi casus est clarus, quōd appellatio sit deserta: tūc iudex pronūtiabit illā deserta: & perinde habetur, ac si appellatū nō esset, vt habetur in cōsti. appellationū tēpora. & nor. glo. in versū. exe-

cutio. in l. ij. C. de tēpo. app. & Card. in cle. si appellationem. in ij. q. de appel. Nec est necesse, q. opponatur de deserte: quia iudex potest ex officio etiā parte nō opponente, opponere & pronūtiare appellationem esse deserta, vt no. Phil. in c. ex ratione. col. xx. ver. quoad secundū, dic. & c. de app. vbi alleg. Bal. in add. Spec. in ti. de appel. ver.

399 iudex ex officio & c. ¶ * Qui autem dicitur casus, in quibus appellatio efficitur deserta: dic quōd multi sunt qui possunt colligi ex variis librorum reuolutiōibus. Et primus casus est quādo appellans nō fuit prosequutus appellationem infra annum vel biennū: secundum formam auct. ei, qui appellat. C. de tempo. appel. & c. cum sit Romana. & c. ex ratione, & ibi plenē per doc. de app. & dixi plenē supra, in iij. q. principali. ver. sequitur modō videre de tertio tempore. & nisi excusaretur aliqua iusta causa, vel impedimēto, vt ibi 400 dixi. ¶ * Secundus casus est, quādo appellans non presentauit processum iudici ad quē, infra quinquaginta dies, & citari fecit partē: quia i. Regno appellatio sit deserta: per d. cōsti. appellationū tēpora. & ibi And. de Yser. de quo dic. vt plenē dixi supra in iij. q. princip. ver. sequitur modō videre de tertio tempore, & c. & habetur in dec. clxxxv. cōsi. Neap. Adde tamē circa hoc, q. in sacro cōsil. Neap. est sty-

lus,

lus, quōd si processus presentatur post quinquaginta dies, anteq. sit pronūtiatū appellacionem esse deserta. reuidentur causa ex eisdē actis de aequitate, & pronūtiatur bene vel male iudicatū. ita de hoc est deci. cxliij. in fin. cōsi. Neap. & deci. lxxix. Vnde cautela est, q. appellatus statim nō videt elapsos quinquaginta dies, cōpareat, & petat appellationem pronūtiari deserta, coram iudice ad quē: quia si postea presentatur processus, appellatio reperitur deserta ipsi iure, & iurisdicōio denoluita est iudici à quo. ita tenet Marth. de Assli. in d. cōsti. appellationum tēpora. colū. iij. in fi. 401 ¶ * Tertius casus est, si iudex à quo, statuit breuiorem terminū ad prosequendū: quod potest facere: vt est tex. in c. personas, & in c. cum sit Romana. & in c. oblat. & in c. reprehensibilis. & c. sape. & ibi per do. de app. & p-

breuiare tēpus qnquaginta dierū: nō autē prorogare: vt ibi dicitur in tex. & elapso tēpore breuiato, remanet appellatio deserta: licet nondū sint cōpleti quinquaginta dies, ex quo iste terminus iudicis succedit in locū termini legalis: q. lex dat hanc potestati iudici. ita tenet Matt. in d. cōsti. appellationū tēpora. col. ij. & prādictis adde Car. in cle. cōstitutionū. §. in super. in ij. q. de 402 ele. ¶ * Limita tamē prādicta nō procedere in persona, quę potest petere restitutionē in integrū: quia licet nō fuerit, pseta appellacionē infra quinquaginta dies, vel infra tempus sibi statutū à iudice, potest tamē infra quadriennū continuū petere restitutionē in integrū aduersus tēporis lapsum: & restituatur ad tantū tēpus, infra quā tūc ius sitio. & de hoc est decisio clxxv. cōsi. Neap. & tex. in cle. j. de rest. in inte. ¶ * Secūdo limita nō procedere, quādo appellans fecit suā diligentiam infra quinquaginta dies, sed stetit per iudicē appellacionis, vel p. eius secretarium, vel auditorem: qui noluit expedire literas infra terminū, quia tunc stāte dictō impedimēto, potest appellatio prosequi. de hoc est deci. lxxix. cōsi. Neap. ¶ * Tertio limita nō procedere in causis beneficiabus: quia in illis iudex nō potest breuiare terminū iuris, nisi vtraq. parte volēte, & si breuiatur de factō: & labitur tempus à

iudice statutū, non censetur deserta appellatio: nisi tot⁹ terminus iuris labatur. ita pulchrè dicit Phil. in c. cū sit. in fi. co. de ap. & in c. cōstitutus. el. ij. col. ij. eo. xi. vbi plus dicit in hac materia, quòd licet appellatio sit deserta p̄ negligentia ptis in causis beneicialibus tamen nūquā censetur deserta quoad iudicem, & semp̄ iudex p̄t sup̄plere & procedere ex officio, & ingreere de
 405 meritis causæ. ¶ Quartus casus est, quando appellās nō petit. Apostolos infra xxx. dies: quia nō obstat q̄ aliās legitime appellauerit, remanet appellatio deserta ob nō petitionem Apostolorū. tex. est i. cle. quāuis. de ap. & in c. ab eo. de ap. l. vj. & in l. ducibus. C. de app. & Bar. in l. j. ff. de libe. demis. & Lu. Ro. in c. ij. Et hoc est de iure cōmuni. sed in regno in curia seculari debent peti Apostoli: sed nō de necessitate infra xxx. dies: sed sufficit, q̄ petatur & presententur infra quinquaginta dies datus ad p̄sequendū per cōstitutiōni. ita tenet And. de Yser. in d. cōst. ap. tēpora. & ibi etiā Mar. in vij. co. in prin. vnde remanet cōclusio, q̄ hodie in Regno remanet appellatio deserta, si nō fuerint petiti Apostoli, saltē infra l. dies. de qua materia dicit, vt plenè dixi s̄ in vij. q̄. principali. viso primo tempore appelladi.
 406 & c. ¶ Collige ergo sub cōpēdio, q̄ hodie in regno appellās debet omnia ista expedire co.

pulatiuē, infra l. dies: videlicet presentare appellatiōnē, & p̄sum & Apostolos iudici ad quē: & facere citari partē ad p̄sequēdū: & habere responsum cōgruū à iudice appellatiōis, & licētiatus recedere: vt dicit And. de Yser. ibidē in pe. & fi. co. Aliās si vni ex istis deficit appellatio remanet deserta. vt declarat Matt. in d. cōst. appellatiōis tēpora. in x. no. & ibi probatur in tex. in fi. iusta declaratiōne, quā facit ibi And. de Yser. Et prædictis ad de Fel. in c. personas. de appel. vbi dicit Apostolos esse partē appellatiōis, & sic nō videtur appellasse, qui Apostolos non petit.
 407 * Adde tamē, q̄ hodie in Regno nō est necesse perere Apostolos instātē & instātis imē, p̄ ut dicit cle. quāuis. de ap. sed sufficit, q̄ simpliciter & semel petatur. secūdiū Matt. in d. cōst. appellatiōis tēpora. co. vij. in prin. in
 408 ix. not. ¶ Quintus casus est, si appellās fecit diligentia in p̄sequēdo, & adiuic iudicē appellatiōis: & nō potuit p̄sequi propter absentia iudicis, nam licet fecerit q̄qd̄ potuit, & fuerit proelatus q̄ per eum non stabat: prodest tamen sibi hoc impedimētū duratē absentia. Si tamē iudex reuersus fuit, debet appellās iterū instare, & cū importunitate sollicitare iudicē: aliis eo reuerso, si nō sollicitetur, ex tunc efficitur deserta appellatio, nō obstatē priori impedimētō. ita tenet Alex. in cōi. xix. col. ij. & iij. in

& iij. in j. volu. vbi idem dicit, quando statutum dicitur, quòd causa appellatiōis cōmittatur: & decidatur infra tot dies: quia si appellās nō sollicitat causam committi, censetur deserta appellatio. cui adde Pau. de Ca. in cons. 135. in ij. vol. & Petr. Phil. Cor. in cons. l. xliij. col. ij. in iij.
 409 vol. ¶ Sextus casus est, si iudex statim terminum appellatiōis ad recipiendū Apostolos protali die, & appellās non comparuit in illa die, censetur deserta appellatio, etiā si iudex non venerit illa die ad locum: quo casu etiā si cōparuisset appellans, nō potuisset illos habere. nam non curatur de presentia iudicis, sed tantū lex cōsiderat diligentia appellatiōis: qui debet summa opentia. vnde debet comparere & protestari, q̄ per eum non statim appellatio efficitur deserta. ita tenet Card. in cle. quāuis. §. fi. in j. q. de ap. quod nota: quia prima facie qui libet responderet in cōtrariū propter iudicis absentia. ¶ Septimus casus est, quòd aliquis appellauit ab interlocutoria, & iudex non admittit appellatiōnē, debet etiā ab ista non admisiōne appellatiōis appellatio censetur deserta, & non potest grauamē reparari per appellatiōnē à diffinitiuā secūdiū Card. in cle. j. col. iij. ver. & ex hac gl. & c. de do. & cōu. & Inn. in q. pastoralis. co. j. super hl. in ver. suspēndatur. de offi. deleg. & Matth. fil. in suis

notis in xxij. no. quod nota, quia poteris per hoc sepius appellatiōnē illaqueari facere. ¶ Octauus casus est, quando appellans pendente appellatiōne aliquiquid innouat seu atētat, in p̄iudicium aduerfarij: in quo ipsum foliat. nam ex hoc ipso censetur appellatiōnē deserere, & illi renūtiare, ex quo suamet appellatiōis nō defert. vnde qualiter conq̄ faciat adū contra appellatiōnē, censetur illā deserere. ita tenet Bal. in c. ex parte Adar. col. pe. ver. itē scias & c. de testi. & Ab. in c. ex parte S. col. ij. verbi pro declaratione & c. de rescrip. & Ang. in l. fi. C. de tempo. ap. & Matth. fil. in suis no. in xxvij. no. est tex. & ibi per doc. in c. an sit.
 412 de ap. ¶ Nonus casus est, quādo appellās post interpositā appellatiōnem acquirit terminum ad soluedū id, q̄d erat in sentētia p̄uocatiua, vt solueret: quia hoc ipso censetur appellatiōnē deserere, & sentētia acquiescere. Casus est in l. ad soluedū. & ibi Bald. C. de iud. & Lud. Ro. in cōi. in fi. ¶ Decimus casus est, quando is qui appellat post interpositā appellatiōnē, litigat adhuc corā iudice à quo, quia per hoc censetur appellatiōnem deserere, & illi renūtiare. tex. est in c. sollicitudinem. de appell. & not. Abb. in c. gratum de offic. deleg. in ij. colū. Quod tamē intellige & declara, quando litigat post appellatiōnem: secus si ante appellatiōnem. pu

ta infra tempus appellandi: secundum Abb. in d. ca. gratum.

4. 14 *Item intellige, quando facit actum incompatibile & contrarium appellationsis: scilicet, si facit aliquem actum coram iudice a quo, tendente ad maiorem corroboracionem sue appellacionis: ut quia requirit ipsum, ut non procedat ad executionem: quia tunc non censetur renuntiare appellacioni. Ita de hoc et de dec. Rorip. in nouis, in deci. cccclxxv. incip. si ille, qui a sententia &c. & teneat Abb. in c. questioni. de ap. & in c. cum uenissent. de eo, qui mit. in poss. & plenè per Philip. in d. c. sollicitudinem. col. iij. & v. Et generaliter, quando appellans adit iudicem a quo, super innoctiatis & actetatis. non videtur renuntiare appellacioni, secundum Abb. in c. cum teneamur. in ij. not. de ap. ¶ Plures alios casus potest diligens perquiritor inuestigare assiduo studio: sed pro nouis istos decem tanquam magis quotidianos dixisse sufficit. Et per hoc remaneat expeditio secundus actus huius vltimè partis iudicij: in quo fuit copiose tractata materia appellacionis, quoad capita magis principalia. Sequitur tertius & vltimus actus scilicet de executione. Laus Deo. Rober. Maran. Venui. V. I. D.

De Exequutione sententia, summo actu iudicij. Quoad hunc sit locus: à quo quo-

ue ordine. In quibus rebus, & contra quas personas competat. In summa, ex quibus causis ea possit impediri.

TERTIVS ACTVS.

- 1 Sententia mandatur executioni, postquam transit in rem iudicatam.
- 2 Sententia executioni mandatur ab eodem iudice, qui eam l. l. l.
- 3 Sententia valida, executioni mandatur, sed non inualida.
- 4 Iudex ordinarius exequitur sententiam ab eo delegati.
- 5 Sententiam suam arbitri non exequitur, sed iudex ordinarius.
- 6 Iudex appellacionis mandat executionem sententiam appellacionis.
- 7 Sententia exequitur per iudicem a quo, appellacione deserta.
- 8 Sententia executioni, quo ordine fiat.
- 9 Debitor non habens bona sufficientia, carceratur.
- 10 Sententia mandatur executioni secundum statuta loci.
- 11 Bona minus damosa in executione capi debent.
- 12 Debitor fiscalis sine alia executione personaliter capitur.
- 13 Ordo à d. no. Pio. §. in reditu. §. de re iudi. in actione personalis soluitur. Secus in hypothecaria.
- 14 In executione sententia interlocutoria non seruatur ordo illius §. in reditu.
- 15 Executio fit contra pupillum, primo in nominibus debitorum fieri debet.
- 16 Citatio requiritur in executione sententia per appellacionem deserta.
- 17 Citatio non requiritur super executione fita super eade re, super qua lata

- lata fuit sententia, nisi fiat appellatio deserta.
- 18 Citatio requiritur in executione, que fit contra condemnati successores seu per iudicem in officio successorem.
- 19 Executio sententia in civilibus qualiter fiat.
- 20 Datio in solutum in aliqua parte plus debito facta, in totum vitatur.
- 21 Fallit in tenentia vigore pacti executioni data, & quando actione reali agitur.
- 22 Citatio partis in taxatione expensarum requiritur.
- 23 Appellatur ab immoderate expensarum taxatione.
- 24 Capi potest persona in executione sententia, ut bona sua iudicet.
- 24 Iudex in medicis causis potest sine l. bello, & sine aliquo iuris ordine compellere quem ad solvendum.
- 25 Executio in criminalibus contra delinatum ad mortem, vel ad membri mutilationem, qualiter fit facienda.
- 26 Iudex pro iustitia exequenda potest asinum seu curruum alcuius median te mercede capere, ut cum eo malefactor ad supplicium ducatur.
- 27 Barones indebitè angariant vasallos sine salario, tam in personam, quam in bonis.
- 28 Executio non potest fieri in lecto, vestibus & suppellectilibus domus: nisi quando alia bona non extant.
- 29 Vestes cedenti bonis sunt relinquenda.
- 30 Damnatis ad mortem vestes non auferuntur.
- 31 Boves aratorii, & alia instrumenta ad agriculturam deputata, non possunt pro executione sententia capi.
- 32 Sententia non exequitur contra tertium non nominatum in iudicio.
- 33 Instrumentis executioni potest fieri contra tertium passivorem non citatum, & negotio non liquidato, quando continet precarium, & pactum de capiendo.
- 34 Executio pro debito vel delicto patris, non potest fieri in peculo professionalium filij.
- 35 Filio condemnato non fit executio in peculo aduentitio, etiam super proprietate, que est tota filij.
- 36 Peculium castrense filij condemnati, non debetur executioni.
- 37 Infirmitas aduentitiorum filij, an pro debito vel delicto patri publicetur.
- 38 Executio pro condemnatione pupilli non fit in bonis tutoris, nisi pro expensis.
- 39 Tutor qui iustam causam litigandi non habuit, debet in expensis condemnari, & contra eius bona fit executio.
- 40 Executio expensarum litij facte cum procuratore, an & quando fiat contra procuratorem vel dominum.
- 41 Sententia lata contra emptorem mandatur executioni contra autorem laudatum ex eodem processu.
- 42 Executio an in bonis singulorum fieri possit pro debito vniuersitatis.
- 43 Executio non fit in bonis monasterij pro debito monachi, nisi sint bona questita monasterio per medijs ipsius monachi.
- 44 Fructus beneficij ecclesiastici, pro debito clericis capi non possunt, nisi quando alia bona non habet.
- 45 Executio fieri non potest in stipendii neque in armis militum: neque etiam doctorum.
- 46 Executio non fit in libro scholarium

- rium, nisi quido nō habet alia bona. 62 Sententia nō potest continere panam in casu, quo illi non paretur.
- 47 Ibi schola iur. & reineri possunt pro expensis eius funeralis.
- 48 Scholam qui cecit bonis, & postea libros emis, non debet illis primari.
- 49 Fructus fundi, pro debito capi non possunt, nisi in subsidium.
- 50 Executio pro debito vasalli defuncti an fiat in fructibus feudis, contra successorem.
- 51 Executio an fieri possit in vjs publicis & theatris, & aliis similibus pro vniuersitati debito.
- 52 Executio non fit in bonis mariti pro debito uxoris, vel contra.
- 53 Tutrice secundo nubente, non reddita ratione, bona secundi viri sunt obligata, & in eis pro tutelari debito fit executio.
- 54 Executio sententia vsq; ad triginta annos peti potest.
- 55 Appellari non potest ab executione, nisi modus in exequendo excedatur.
- 56 Executio in personam non fit contra personas privilegiatas.
- 57 Executio impeditur pro exceptionem nullitatis, nisi coram inferiori in dice opponatur.
- 58 Petitio restitutionis in integrum, impedit executionem sententia, nisi malitiose petatur.
- 59 Exceptio liti pendente non impedit sententia executionem.
- 60 Executio in criminalibus suspeditur ob excellentiam delinquentia in arte sua, & quādo delictū est antiquū, vel quādo carcerem habuit pro delicto.
- 61 Restitutio in meo, ex clausula generalis peti potest aduersus sententiam latā cōtra ius litigatoris, qua transiit in rem iudicatam.

membris, vnde pono responsionem & regulā ad vtrunq; modū videlicet. Regula est, quod omnis sententia potest executioni demādari, postquam trāsiit in rem iudicatā, & ab eodem iudice, qui eā tulit, & c. quod ad consultationem. l. c. quārdā puella. ff. de iur. om. iud. Nā sententia habet executionem paratā. l. minor xxv. annis, c. si fideicommissum. ff. de minor. 1. * Limita primō hanc regulam procedere in sententia valida, secus in sententia nulla: quia non meretur executionem. l. iij. §. condemnatum, & ibi Bar. Alex. & doc. ff. de re iud. & l. si cum nulla. eo. ti. & est glo. in l. ij. C. de edic. diui. Adr. tol. & Bar. in l. j. C. de exec. rei iudi. & Bald. in auth. que sup. plicatio. C. de pre. impe. offer. & Ang. in l. j. ff. nil. no. app. pēd. & dic. vt habetur penult. per Mod. in d. §. condemnatum. §. * Secūdo limita procedere in iudice ordinario: secus in sententia delegati: quia nō potest executioni mādari per ipsū delegatū: sed debet eius executioni fieri per delegatū. l. ā duo Pio. in prin. & ibi Bar. & doct. ff. de re iudi. §. 1. propter d. §. §. in autem. C. de iud. & no. Abb. in c. si quis contra clericum colum. si. de foro compet. & dixi plenius supra in quarta parte in quinta distin. veric. decimo octauo dist. ferūt, & c. vbi limitatur nō procedere in delegato principis. 3. * Tertio limita non procedere in sententia arbitri: quia non potest executioni mandari per ipsū arbitrum: sed per iudicē ordinariū, qui est iudex rei cōuenti. tex. est in l. cū antea, & ibi Bald. colum. fin. verficu. vltimus nota & c. de arbit. & not. Bar. in l. non ex omnibus. ff. de arbit. & glo. & doct. in d. l. ā duo Pio. in prin. Quod procedit etiam in sententia arbitrorū iuris: scidum Bald. in l. si in vj. not. C. de iudi. §. * Quarto limita in sententia, ā qua est appellatum: quia si confirmatur, non mādatur executioni per primum iudicē ā quo: sed per iudicē ad quem, & sic iudex appellationis executionem: secundum Barto. in eos. in fine illius prin. & in l. precipimus. §. officii. C. de iudic. * niti appellatio fit deserta: quia tunc executio fit per iudicē ā quo: secundum Bar. Bal. & doct. in l. si contra. C. de app. & in d. §. officii. & Bal. in authent. si quis litigantium. C. de epi. audic. Reliqua pertinentia ad materiam huius quæst. dicā infra, in quarta & vltima q. principali.

SECVNDO, principaliter quarto, * quo ordine & qualiter fit faciēda executio. In hoc est sciendū, quod executio peritur altero de duobus modis: scilicet, vel per actionem in factum orientem ex sententia: iuxta textum ibi not. per doct. in l. miles. §. iudicati. ff. de re iudic. vel per officii iudicis: vt declarat And. de Yser. in constitut. dilationes. colum.

colum.ij.in fi.& ibi dicit, quod melius est petere eâ officio iudicis: quia tunc non requiritur libellus neq; litis contestatio: secus, quando petitur iure actionis: quia esset necesse formare nouum processum, & not. Alex. in consil. l. colum. iij. in principio secundo volum. ¶ Hoc præsupposito dicendum est, quo ad responsum questionum faciendam, quod in executione sententiæ in quilibet debet seruari ordo traditus per l.â diuo Pio. §. in venditione. ff. de iud. f. licet, vt primò capiuntur mobilia, & deinde stabilia, & postea nomina debitorum, & his deficientibus: vltimo loco deuenitur ad capturam personæ. ¶ non enim debet capi persona pro debito, nisi prius excusis bonis: secundum Bart. in l. iij. §. tutores, & ibi etiam glo. ff. de usufructu. scilicet, quando facta executione bona non reperitur sufficientia: vt no. Abb. in c. quod ad consulationem. colum. vj. in fi. de re iudi. & Bald. in l. j. in fi. C. de iur. & facigno. & Pari. in tract. syndic. in versu. captura. in princip. & Bald. in cap. tua. vt lite non contestata, & Alexan. in d. §. in venditione. colum. iij. & iij. Aliàs autem non valet executio, si peruenitur ordo prædictus: secundum Ioan. de Imo, & Alexan. in d. §. in venditione. colum. v. & Fely. in d. c. quod ad consulationem. colum. ix. de re iud. quicquid dicat Abb. ibi: qui

dicit valere executionem, nisi appelletur, & Bartolin. d. §. venditione. nâ verius est, vt dicamus, quod ille §. in venditione. ponit formam, à qua recedi nō debet: secundum Alex. & Imo. ibi, & Fely. vbi supra, & habetur in de. c. ccc. lviij. consil. Neapol. ¶ Itē quando fit executio, debet seruari statuta loci, vbi fit: vt not. Ias. in l. cum quædam puella. col. ii. ff. de iur. omni. iudi. vide tamē And. de Yser. in consil. dilaciones. col. iij. in fi. vbi tenet, quod valet executio non seruato ordine. sed debet appellari. potest tamen intelligi, quando nūtius peruertit ordinem. Secus, si iudex in commissione peruertit: quia propter expressum iuris errorem, esset nulla executio. quod etiam tenet Matth. in d. consil. dilaciones. col. x. ¶ Item, debet in tali executione adhereri alius ordo: scilicet, vt capiuntur ea prius, quæ sunt debitoris minus damnosa. gloss. est in d. §. in venditione. in versu. animalia, & licet illa glo. quæ communiter approbatur. ibi loquatur tantum de mobilibus: tamen Alex. ibi extendit eam etiam ad immobilia: vt in eis etiam habeatur ratio ad minus danosa: quod tenet etiam Bald. in l.ordo. C. de exec. rei iudic. & gloss. in l. quid. C. de distract. pigno. Quod tamen intellige, quando executio fit coactè post sententiam. sed quando debitor ante sententiam offerret sponte dare bona sua in solu

soluti creditor, tunc posset creditor eligere meliorem: ita loquitur authen. hoc nisi. C. de sol. prout declarat Alex. in d. §. in venditione. col. j. & potest tunc compelli creditor accipere: secundum Bal. in d. l.ordo. versu. ¶ Quæro, quid si creditore. ¶ Limita tamen prædicta non procedere in debitor fiscali: quia potest capi de persona, etiâ nullo facta excusio in bonis. text. est in l. nemo. C. de exac. trib. li. 13. x. ¶ Secundo limita non procedere, quando agitur actio hypothecaria: quia tunc in executione non seruatut dictus ordo, sed solū seruatut in actioe personalia. ita tenet Saly. in l. nomē. C. quæ res pign. oblig. pos. sit: & Soci. in consil. clviij. col. v. iij. in fi. in ij. volu. ¶ Tercio limita non procedere, quando executio fieret autoritate sententiæ interlocutorie: puta propter contumaciam: quia tunc non seruatut talis ordo illius §. in venditione. glo. est in §. si verò in authen. de exhib. reis. & Bal. in l. ij. col. iij. versu. tertio quaritur. ff. si ex nox. causa acta. & Bal. in l. ij. col. j. in fine. veru. deinde reuoco & c. C. quando fit. vel prius. ¶ Quarto limita in executione facienda in vendendis rebus pupillaribus: quia primò capiunt nomina debitorum, & sic non seruatut ordo. l. magis puto. §. nō p. s. im. veru. quætere. & ibi Bar. ff. de rebus eo. ¶ An autē in executione faciendâ requiri-

tur partis citatio? doctores vario modo loquuntur. tamē ego solam istud dubiū per aliquas veras conclusiones. Et pono primam conclusionem, quæ est talis: Quando à sententia fuit appellatum, & est deserta appellatio, tunc in executione debet pars citari: alias non valet executio. ita tenet Barto. in l. j. ff. nil. no. app. pend. & Bal. & communiter docto. in l. si contra. C. de appell. & Philippus Decius in consil. xviij. col. ij. & Bal. in l. ij. §. fi. C. de tempo. appella. & Alexan. in d. §. in venditione. col. antepenult. ¶ Secunda conclusio est, quæ sed solū seruatut in actioe personalia. ita tenet Saly. in l. nomē. C. quæ res pign. oblig. pos. sit: & Soci. in consil. clviij. col. v. iij. in fi. in ij. volu. ¶ Tercio limita non procedere, quando executio fieret autoritate sententiæ interlocutorie: puta propter contumaciam: quia tunc non seruatut talis ordo illius §. in venditione. glo. est in §. si verò in authen. de exhib. reis. & Bal. in l. ij. col. iij. versu. tertio quaritur. ff. si ex nox. causa acta. & Bal. in l. ij. col. j. in fine. veru. deinde reuoco & c. C. quando fit. vel prius. ¶ Quarto limita in executione facienda in vendendis rebus pupillaribus: quia primò capiunt nomina debitorum, & sic non seruatut ordo. l. magis puto. §. nō p. s. im. veru. quætere. & ibi Bar. ff. de rebus eo. ¶ An autē in executione faciendâ requiri-

tur partis citatio? doctores vario modo loquuntur. tamē ego solam istud dubiū per aliquas veras conclusiones. Et pono primam conclusionem, quæ est talis: Quando à sententia fuit appellatum, & est deserta appellatio, tunc in executione debet pars citari: alias non valet executio. ita tenet Barto. in l. j. ff. nil. no. app. pend. & Bal. & communiter docto. in l. si contra. C. de appell. & Philippus Decius in consil. xviij. col. ij. & Bal. in l. ij. §. fi. C. de tempo. appella. & Alexan. in d. §. in venditione. col. antepenult. ¶ Secunda conclusio est, quæ sed solū seruatut in actioe personalia. ita tenet Saly. in l. nomē. C. quæ res pign. oblig. pos. sit: & Soci. in consil. clviij. col. v. iij. in fi. in ij. volu. ¶ Tercio limita non procedere, quando executio fieret autoritate sententiæ interlocutorie: puta propter contumaciam: quia tunc non seruatut talis ordo illius §. in venditione. glo. est in §. si verò in authen. de exhib. reis. & Bal. in l. ij. col. iij. versu. tertio quaritur. ff. si ex nox. causa acta. & Bal. in l. ij. col. j. in fine. veru. deinde reuoco & c. C. quando fit. vel prius. ¶ Quarto limita in executione facienda in vendendis rebus pupillaribus: quia primò capiunt nomina debitorum, & sic non seruatut ordo. l. magis puto. §. nō p. s. im. veru. quætere. & ibi Bar. ff. de rebus eo. ¶ An autē in executione faciendâ requiri-

§. in venditione. sentit. quod requiritur citatio: & eū simpliciter sequitur Lafr. in c. quoniam contra. in ver. interlocutiones. col. xij. ver. quomodo nunquid & Bar. in l. memento in C. vnde vi. vnde debet fieri citatio. vt comparet ad allegadum quate sententia executioni mādari nō debeat & hęc practica pōnit Bar. in l. defendent. ff. de aucto. tut. sed multi doct. quos refert Alex. in d. §. in venditione. tenent contrarium. And. de Yfe. tangit itam quæst. in consi. d. lationes. col. iij. & ibi etiā Mar. in vij. col. in fin. & seq. ¶ Pro solutione tamē istius quæst. & du. bij. puto considerandum. quōd in executione sententiæ plures actus interueniunt. Primo enim pignora cadunt in causam iudicati. & postea subhastatur: & vltimo loco emptore non reperito. adiudicatur creditor pro iusto pretio. l. ordo. C. de exec. rei iudi. l. ij. C. si in causam iudi. & l. a diuo Pio. §. si pignora. & ibi per omnes doct. ff. de re iud. & pōit de hac materia practica Soc. in cons. xxxvij. col. iij. in fin. & seq. in iij. vo. Nunc in proposito quoad primum & secundum actus. scilicet de captura pignori. & de subhastatione. nō requiritur de necessitate citatio: ex quo non est actus prauidicialis: sed reparabilis: sed quando iudex procedit ad vltimum actus. scilicet interponēdo decretū super alienatione seu iudicatione.

tunc debet pars citari: quia tractatur de magno prauidicio & de translatione dominij. ita tenet Alb. de Rof. per illū tex. in l. creditor. C. de distract. pig. & habetur in decii. ccc. l. vij. consil. Neap. & ita vici semper practitari in iudiciis. Nā lata sententia & ea trāsacta in rem iudicatā. victor facit extrahi literas executoriales: & iudex cōmittit nōtio. vt autoritate illarum literarum capiat tantum de bonis debitoris condēnari. quod ascēdat ad summam debiti. seruandū ordinem dicti §. in venditione. & illa bona capta subhastare debeat. & plus offerenti vendere: & emptore nō reperito. creditori tradere in solutū pro iusto pretio estimado per expertos: & sic nūtius exequitur illos duos actus sine alia citatiōe. sed antē. quā exequatur tertiu & vltimum. iudex facit vnam citationem parti. vt in fra duos dies veniat ad releuadū pignus & soluedū debitū. aliās ad allegandum causam. quare plus offerenti vēdi nō debeat. vel creditor tradit in solutū seu adiudicari: & hac practica semper vidi obseruari: & videtur tutā: & pōt capi ex his. quæ habentur in decii. ccc. l. vij. consil. Neap. ¶ Nota tamē. qd adiudicatio. quæ fit creditor in solutum. debet fieri p mēsurā debitā. ita si fuerit plus debito. vitiat in totū. secundū Bar. in l. si nō fortem. §. si cētum. ff. de cond. inde. &

& hoc est multū vtile: vt refert ibi lafr. in j. col. quia fructus interim percepti computabūt in fore. cui adde Alexā. vbi plene tractat in l. iustē possidet. col. v. & vj. ff. de acquir. pos. ¶ Hoc tamen limita. quādo sumus in tenuta. quæ datur vigore pacti executiui: quia illa nō vitiat secundum Fracil. de Aret. in l. j. §. pen. ff. de verb. obl. per l. j. §. si duc ff. quo. leg. & sequitur lafr. d. §. si centū. col. iij. in prin. ¶ Secundo limita. quando ageretur actione reali sup hypothecaria: quia non vitiat. licet plus detur: vt nō. gl. in l. iij. C. de procu. & Alex. in l. iij. §. si. col. vj. ff. de acquir. pos. ¶ Et quid in taxatione expensarum. an requiritur citatio partis: vide Bal. in l. terminato. col. ij. C. de fruc. & litū expē. & lafr. in l. nec quicquā. §. vbi decretum. col. x. ff. de offic. procon. vbi lafr. tenet. quōd non. tamen non refert fideliter Bal. quia Bald. in d. l. terminato. distinguit. sed postea dicit lafr. intelligi. quando eadem die esset faciēda taxatio. quia fuit facta eodem die. tunc enim nō requiritur citatio. secus. si postea fiat. secundum Bal. ibi. & hoc tenet Phill. in c. sape. in xij. q. de app. hoc sequitur. quōd cum hodie taxatio nunquam fit eadē die. sed iudex referat sibi illā: vt in d. l. terminato. semper debet pars citari: quod patet etiam: quia* a taxatione potest appellari. scilicet. quando exce-

ditur modus in taxando: secundū Bar. in l. ab executor. col. ff. de app. pro hoc est tex. in l. ff. & ibi Bar. C. quādo prouoca. nō est necesse: & lafr. in l. properandū. §. si in autem aliter. col. ante. pen. in fi. C. de iud. & Phi. in d. c. sape. in xij. q. vbi optime declarat. qd tunc debet exprimi causa excessus in appellatiōe. aliās nō procedit. ¶ Prædictis adde. qd licet in exequendo non sit incipiendum a captura personarum: tamen potest nūtius & executor incipere a captura. compellendo debitorē personaliter. vt indicet bona sua. in quibus erit faciēda excusio. ita tenet Paris in tract. synd. vers. executor. col. iij. per gl. in l. pe. ff. de celsio. bō no. nam potest dicere executor: ego nescio si habes bona. vbi faciā executionē: exhibeas illa. aliās exequor in personam tuā. carcerao te. & ibi etiā dicit Paris. qd iudex in modis causis potest sine libello. & sine aliquo iuris ordine cōpellere quē ad soluendū. arg. l. si. & ibi gl. ff. de iud. ¶ Qualiter autē sit faciēda executio in criminalib*: vt quādo aliquis est dānatus ad mortē. vel ad mēbri mutilationē: dic qd iudex nō habet certū carnificē deputatū. potest capere vñ hominem vilē. puta mendicantem: & illum cōpellere ad exequendum: cui dari debet salariū quinque aureorum: & si damnatus habet viles & anulos. debet dari carnifici seu spiculatori vique

vſque ad dictam ſummâ aureorum, quaque per l. diuus. ff. de bo. damnâ. Item, quâdo iudex non inueniret hominem vilem ad hoc deputandum, poteſt capere vnû de carceratis, qui forte erat condemnandus ad mortem, vel ad deportationē, & remittere illi pœnam, & compellere eum quod hæc executione faciatur: immo poſſet iudex illi cōdēnare vt fit perpetuus executor: quia cenſetur tunc damnatus ad opus publicum: & eſt ſeruus pœnæ: & hoc ſi delicti ſui erat tale, quod ad opus publicū dānari poſuiſſet. ita hæc omnia declarat Paris in tracta. ſynd. in vſiculo, maniuoltus. vbi plura allegat, & ibi vide per eum. tamen ego ſemper putarem hoc vltimum procedere in perſonis vilibus: & ſic iudex in pœnis irrogandis debet ſemper habere reſpectum ad qualitatem perſona rum. l. i. ff. de iur. & l. capitulum. §. nō omnes. ff. de pœnis. & l. Pedius. §. j. ff. incen. i. nau. vſic. & prædictis ad Bal. & doc. in l. ſi. §. Titius. ff. de pign. actio. & quod habetur in euangelio: Angariauerunt quidam Simonem Cyrenæū &c. ¶ Similiter pot iudex pro uſtitia exequenda capere annum vel, equū, vel currū à ſubdito, vt cū eo dicatur malefactor ad ſupplicium: verum debet ſibi dare ſalarium ſeu penſionem de publico: & ſic nō debet capere gratis. ita tenet Barro. in l. i. ubemus nullam na

uē. in princi. C. de ſacroſan. eccl. Bal. & Albe. de Roſa. in l. ſi. §. Titius. ff. de pigno. act. & Paris in tracta. ſynd. in vſic. captura. colum. pen. vſic. an officialis poſſit capere &c. & tradit Matth. in conſi. omnes officiales. & ibi etiam declaratur, 27* quando officialis pro ſeruitio publico poſſit capere iumentum alienum: puta pro mittendis viſtulis in exercitū: vel pro ſeruitio regis vel baronis: vel facere mandatum de perſona: & ſemper debet dari ſalarium angariato: per illam conſi. & etiā de hoc extat capitulū regni: tamen hoc malè ſeruatur barones noſtri tēporis: & nemo eſt qui eorum facta diiudicat: & dicit And. de Yſ. in titulo, que ſunt rega. in vſic. lumina nauigabilia. *Quæque ſua ſema.* Hinc optime inuehit Iuuenalis Aquinas, Satyra iij. Libertas pauperis hæc eſt Pullatus, rogat, & pugnis cōciſus adorat, Vt liceat paucis cū dentibus inde reuerſi.

TERTIO principaliter

38 quero, in quibus rebus, & contra quas perſonas poſſit fieri executio: & hic facias regulam, quæ cōtra oēs & in omnibus rebus pot regulariter executio fieri, niſi à iure reperiatur prohibita: & hoc per generalem regulam iuris, quæ ſe habet, poteſt in iure omnia cōſentire permiſſa, niſi reperiatur prohibita. l. necnō. §. quod eis. ff. ex qui. cau. maio. ¶ Limita primo non procede

cedere in veſtibus, lecto, & aliis ſimilibus ad vſum neceſſarium deputatis: prout ſunt vaſa ſicilia, & alia ſupelleſtilia deputata ad quotidianū vſum: nam in iſtis nō fit executio: quia iſta minime tranſeūt in hypotheca: ſecundū Bar. Bal. & doc. in l. j. C. que res pign. oblig. poſſ. Quod 29 corroboratur: quia veſtes etiā cedenti bonis ſunt relinquēdæ: ſecundum Bar. & doc. in l. pen. 30 ff. de ceſſio. bono. * quia etiam damnatis ad mortem non auferuntur veſtes. l. diuus. ff. de bon. damnâ. Id. tenet Ioā. Fa. & laſ. in §. ſi. col. penul. inſtit. de actio. prædicta autē intelligo, vt aliis bonis exiſtentibus non fiat executio in iſtis ſupelleſtilibus, adeo iſtis obmiſſis deueniſſet ad ſtabilia: ſed quando aliud non haberet debitor, poſſunt capi etiā ſupelleſtilia, & lectus, & veſtes: debent tamē ſolum delinquentes veſtes, quibus cooperitur: per ea, que in ſimili dicam infra in ſequenti limitatione. ¶ Limita 31 ſecundo, non procedere in bonis aratoris, & instrumentis ad agriculturam deputatis. text. eſt in l. executores. & authen. agricultores. C. que res pign. oblig. poſſ. & hoc hodie eſt prouiſum in regno p duo capitula regni. Vnum videlicet in nu. 4. quod incipit, pridem contra in ſoleritia. quo cauetur, quod etiam ſi alia bona debitor non habeat, non fit executio in bobus ara-

toris. Aliud capitulū eſt in numero 153. & incipit, conſtitutio ni boues, &c. quod reſtringit ac corrigit capitulum prædictū: & vult quod ſi alia bona non habeat debitor, poteſt in iſtis fieri executio. Idem quæſto debitor in ſpecie illos obligafſet, & ex hoc inſoleuit communis practica notariorum: qui in inſtrumentis obligari faciunt iſta talia in ſpecie: & hanc materiam tractat Matth. in cōſtit. ab officialibus.

32 col. ſi. ¶ Tertiū limita nō procedere contra tertium non nominatum in iudicio: quia cōtra eſt non poteſt fieri executio: ſecundum Bal. in conſ. cxlix. in iij. volumine facit quod not. Bal. & Imo. in l. ſi binæ. ff. de iniur. rup. teſta. & Bald. in l. ſi pro te. in fin. C. de dotis promiſ. vbi traditur, quod iſ, qui nō reperitur nominatus in inſtrumento, nō poteſt ex illo præterire executionē nec actiue, nec paſſiue: quamuis ex eo intereſſe prætendat: facit etiam tex. cū ſua materia in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iud. ¶ Nota, hic tamen vnū ſingulare verbum, quod nunquam obliſſificatis, quod quādo in inſtrumento eſt pactum de capiendō, & cōſtitutum precarii, prout communiter iſta clauſula in inſtrumentis apponuntur, poteſt fieri executio ad iſtæ contra tertium poſſeſſorem etiam non citati: & etiā negotio non liqui dato ita mirabiliter tenet Frac. de Aret. in conſ. xxj. col. penult.

in fi. & col. fi. Soci. in cōf. lxxij. col. iij. in iij. vo. quod nota: quia multi doctores de hoc interrogati contrariū responderunt. & certē prima facie contrariū videatur respondendum, quando decisio in terminis non ostēditur.

34 retur. ¶ **Quartō** limita nō procedere in peculio profectio filij: nam pro delicto vel debito patris non potest fieri executio in dicto peculio, quāuis profectio ita tenet Bar. & Bald. in l. iij. §. sed vtrum. ff. de mino. & Bald. in l. penul. C. qui bon. ced. poss.

35 ¶ **Similiter** pro delicto filij nō potest fieri executio in peculio aduēctio, etiam super proprietate, quā est tota filij. ita tenet Bar. in l. si finita. §. si de vctigalibus. ff. de dam. infect. quem ibi sequuntur Imo. & Alex. in xvij. col. & cōmuniter doct. nam

36 arguendo à fortiori. ¶ pro delicto filij, nō potest fieri executio, etiam in peculio castrensi: vt est text. in l. iij. C. de bon. proscript. quod est liberum ipsius filij. ergo multo minus in aduēctio, in quo minus habet iuris. & idem tenet Bald. in l. iij. §. si filius. ff. quod quisq. iur. ¶ & an ex delicto patris publiciter vsus fructus aduēctio, qui est patris: vide Alex. vbi plene hæc omnia disputat in d. si de vctigalibus, col. xvij. cum tribus seq. & simili ter an pro debito patris possit creditor capere dictū vsum fructum: vide Ioann. Andr. in add. Spec. in tit. de locan. cleri. vsific.

37 ad materiam, & c. ¶ **Quintō** limita nō procedere in bonis tutoris, in quibus nō fit executio, quando fuit condemnatus pro pupillo tutorio nomine: sed fit in bonis pupilli. tex. est ibi Bal. & docto. in l. j. C. quando fil. vel priua. & not. Bar. in l. ij. ff. de admin. tutō. quod limita non procedere, quando executio fieret pro condemnatione expensarū.

38 ¶ nam si tutor nō habuit iustam causam litigandi, & propterea fuit condemnatus in expensis, fit executio contra eum, & nō contra pupillum. tex. est in l. non est ignotus. C. de admin. tut. & Bart. in l. edita. colum. ff. C. de edē. & Bar. in l. qui solidum. §. etiā. ff. de leg. ij. & in l. iij. in prin. ff. de re iud. ¶ **Quid** autem in procuratore: vide Bart. in d. l. iij. & Ange. & doct. in l. Plaucius. ff. de procu. & Ab. in c. sepe. in j. not. de app. & veritas est, quod quando eodē demnatio expensarum fit ob delictū procuratoris, fit executio contra eum. vel si facit aliquid, ad quod non habeat mandatum: aliās fit contra dominum, & sic patet, quod cōtra falsum procuratorem fit executio: vt in d. l. Plaucius. & ibi Bald. & doct. Similiter cōtra procuratōrem in rem suā fit executio. vnde venditor, qui defendit emptorē, patitur executionem: secundum

41 Bal. in di. l. Plaucius. ¶ hoc est inductum in regno per regiam prag. quā incipit, dubitatio nem. quod sentētia lata contra empt.

nota paldia.

emptorem. mandatur executio cōtra auctorem laudatum ex eodē processu. Et ad id quod dixi de falso procuratore, adde Alex. i. inter quot. ff. de damn. infect. Item adde, quod si dominus scit & patitur falsum procuratorem agere vel defendere, tunc si procurator non est foluendo, fit executio cōtra dominum in subsidium. ita nō in authent. qua in provincia. C. vbi de cri. agi oportet. & Ange. in authent. vt omnes obe. iudi. prouinc. col. j. in fi. vers. secundum not. & ver. tertio nota. & c. ¶ **Sextō** limita non procedere in bonis singulorum ciuū pro debito vniuersitatis: quod dicitur per Bald. in l. etiam. co. iij. circa fi. C. de exec.

42 rei iudi. ¶ **Septimō** limita non procedere in bonis monasterij, vt in illis non fiat executio pro debito monachi: quod intelligit, nisi sint bona quæstia monasterio per mediū ipsius monachi: ipse autem monachus nō potest pro debito carcerari. ita tenet Bal. in autent. causa. qua. col. ij. vers. quartum considerandum.

43 C. de epi. & cle. ¶ **Octauō** limita non procedere in fructibus præbendæ seu beneficij ecclesiasticis: quia in eis non fit executio pro condemnatione clerici, dum modo habeat alia bona. sed si alia non habeat, potest tunc fieri in dictis fructibus. ita tenet Bar. Alex. & communiter doct. in l. eommodis. ff. de re iudic. & gloss. & Bal. in l. stipendia. C. de

exe. rei iudi. & cano. in c. peruenit. de fideiuss. & in c. j. de appell.

44 ¶ **Nonō** limita in stipendiis militū, quæ similiter capi non possunt, nisi in subsidiū: scilicet, nō existētibus aliis bonis. tex. est in d. l. eommodis. & in d. l. stipēdia. & idem in stipēdiis doctorum: secundum Abb. & doct. in d. ca. peruenit. & idem in armis militum: secundum gloss. in l. nepos. Proculo. ff. de verb. sign. ¶ **Decimō** limita in libris scholarū in quibus non potest fieri executio: secundum glo. in d. l. nepos. Proculo. quod tamen eodē modo intelligas: scilicet, quando scholaris habeat alia bona: aliās secus: per d. l. stipēdia. & dict. l. eommodis: & not. Spec. in tit. de

45 exec. sent. §. sequitur. in fi. ¶ Itē intellige, nisi aliquis scilicet expensas funerales scholarū mortuo: quia potest pro illis expensis retinere libros. ita not. las. in l. si non fortem. §. si centū. col. ff. de condi. inde. & per illam glo. in dict. l. nepos. Proculo. dicebat Bald. in rubr. C. qui bo. ced. poss.

46 ¶ quod si scholaris cedat bonis, & postea emat libros, nō debet illis priuari. ¶ **Vndecimō** limita in fructibus feudi: in quibus non fit executio, nisi in subsidiū: scilicet, aliis bonis non existentibus: secundum Alex. in d. l. eommodis. ff. de re iudi. & Imo. i. l. si finita. §. si de vctigalibus. vers. quid si agatur cōtra feudatariū, & c. ff. de dam. infect. & Ang. in l. pro hærede. §. si quis. ff. de acqui.

50 hære. * An autem defuncto feudatario, fiat executio in fructibus feudi contra successores: dic, quod nō. si est feudum ex pacto & providentia, & successor fecit inuentarium: alius feucus, si non fecit inuentarium: vel si est feudum hereditarium: quia tūc fit executio p debito defuncti. ita habetur in def. xxvi. in fi. & de cisi. ccl. in fi. cōsiliij Neapolita.

51 * Duodecimō limita, vt pō debito vniuersitatis non possit fieri executio in vili publicis, & theatris: & aliis similibus, quæ sunt ad vsum ciuiū, & ipsius vniuersitatis: sed cōpellitur potius vniuersitatis imponere collectā: secundum Alex. in d. l. commodis. ff. de re iudic. & Bar. & doct.

52 in l. iij. in princ. eod. titu. * De cimo tertio limita, vt nō fiat executio in bonis mariti p debito vxoris, vel ecōtrā. l. j. & ij. & per totū. C. ne vxor. pro marito. * fallit i casu singulari. l. si mater. C. in qui. cau. pig. vel hyp. t. cōtra hi. vbi si vxor mortuo viro suscepit tutelam filiorum: & trāsit ad secūda vota, non redditus rationibus, & non petito tutore, potest pro debito tutelari fieri executio etiam in bonis secūdi mariti, quæ cōsentur ad hoc ipso iure obligata. vt ibi: & tene perpetuo menti illum casum singularē: quia si de hoc nō esset lex scripta, quilibet responderet in cōtrariū. * Vltimō, posset hic dubitari, vſque ad quod tempus potest peti executio sententiæ.

Dic, quod vsq; ad xxx. annos: & non vltra. ita tenet Bal. in l. debitor. cō. fin. C. de pact. & habetur in def. cclxv. cōsili. Neapo.

* An autē possit appellari ab executione: cōmuni cōclusio est, quod non: nisi excedatur modulus in exequēdo: tunc enim potest appellari, & debet exprimi causa excessus & grauaminis: ita tenet Bar. in l. ab execute. col. j. ff. de appella. & Barto. & doct. in l. ab execute. C. quo, app. non recip. & Abb. in c. quod ad consultationem. col. pen. de re iud. & Pet. Phil. Cor. in cōs. lxxj. cō. iij. in fi. in primo volumine.

* Respectu autem personæ nō potest fieri executio contra personas numeratas i l. ij. iij. & iij. ff. de in ius vo. Item, contra doctorem aucto legentē. l. medicor. C. de profet. & med. li. x. & Card. in cle. ij. in iij. q. de magi. nec cōtra clericū pro debito: secundum Abba. & Cano. in c. perenit. de fideiuss. & in l. miles. ff. de re iud.

¶ V A R T O. * & vltimō queritur, ex quibus causis executio impediti potest. Et quoniam istas causas plenē attingit Spec. in tit. de exc. senten. ff. i. ideo breuius me expediam. Et quia inter alias exceptiones impeditias executionis, est exceptio nullitatis. l. iij. §. cōdemnatū. & ibi per doct. ff. de re iud. & dixi suprà in prima quest. adde vnam singularē declarationem, quam posuit Ang. in d. §. cōdemnatū, videlicet, quod quādo exceptio nullitatis, proponitur corā inferiori iudice ab eo, qui pronūciat, ut, nūquā impedit executionē.

53 * An autem petitiō restitutio nis in integrū, impediāt executionē sententiæ: Dic, quod sic. tex. est i l. si causa cognita. C. de tranfact. & Bal. in conf. cclxv. in iij. volu. & Socin. in cōs. cix. in fi. iij. vol. & Bartol. in l. de fē dem. ff. de autho. tutor. & idem Bart. in l. si prator. §. Marcellus. in fi. ff. de iudic. vbi limitat, nisi restitutio peteretur malitiosē, vel haberet altiore indagine. adde Abb. in c. suscitata. de resti. in integrū. sed quādo executio esset irretactabilis, & indistinctē impeditur: secundum Alex. in conf. xvij. colū. ij. in primo volu.

59 * Quid de exceptione litis pendentiæ: an impediāt executionē sententiæ: Dic quod non: secundum Ino. in c. cum in re. de offi. deleg. & Lud. Rom. in cōs. lxxvj. in fi. & Bal. i l. j. C. si plu. vna sententia. & Moder. in l. iij. §. cōdemnatū. ff. de re iud. §. Item, circa executionem, quæ est faciēda in persona pro delicto, puta quia aliquis commisit tale delictum, pro quo veniret damnandus ad mortem, vel ad membri mutilationem, potest opponi, quod ille est homo valde disciplinatus: puta quod habet aliquā excellentiā in sua arte, vel peritiā: adeo quod est vtilis reipublice, quod sanus viuat: nā ex hac causa non debet mori: nec mutari: ita tenet Alexā. in addit. ad

Bart. in l. quid ergo. §. pena grauior. in addit. quæ incipit, & adde hic, quod in index. & c. ff. de his, qui not. infā. Idem est, quādo post delictū cōmissum esset lapsus longum tempus: quia est moderanda executio penæ corporalis. l. si dextero. & ibi gloss. ff. de penis. vbi etiam dicit glo. idem quādo aliquis stetit pro delicto carceratus. * Prædictis etiā adde, quod licet aliās sit dictum superius, quod sententia lata contra ius litigatoris, mādatur executioni, si non fuit ab ea appellatum: nam tranfit in rem iudicatam. semper hoc est sciēdum, quod quāuis elapso tempore appellandi, non possit appellari a tali sententiā: tamē potest contra eam peti restitutio in integrū ex clausula generali. & hoc fuit dictum Holii. quod refert Abb. in c. ij. in fin. de purga. vulg. Verūm dicit Abb. quod talis restitutio nō pōt obtineri, nisi a solo principe: vt ibi per eū. * Quid autem si iudex posuit penam in casu, quo eius sententiā nō paretur: an possit fieri executio ad talem penam? Dic quod non, secundum Alex. in cōs. lxxxj. in fi. secundū vol. * Item circa materia huius quartæ quest. potest dare vnam magistralem doctrinam, quam tradit Alex. in cōs. lxxv. col. iij. versū. hodie tamē, & c. in ij. volu. videlicet, quod nulla exceptio requirit altiore indagine, quæ ex processu non patet, & quæ in continenti pro-

bari non potest, impedit executionem sententię & colligitur ex dictis doct. in d. s. condemnati. & per Alex. in consi. lxxxiii. in v. 64 vol. vbi plus etiam tñgit * An per viam denuntiationis. Euan- gelicę possit impediri executio sententię, quę transit in rem iudicatam & cõcludit, q. non, nisi in casu, quando visitor fateretur eam esse iniquā. Et an possit op poni exceptio compensationis ad impediendam executionem sententię. vide Alex. in cõli. lxx. in iij. vol. Reliqua autem pertinentia ad materiam executionis, vide per Spe. in tit. de exec. sent. per totum. & per Alex. & Doc. i d. s. cõdemnatũ. & in d. l. diuo Pio. per totā l. ff. de re iud. & per Bäl. Saly. & scribentes in toto tit. C. de exec. rei iudi. & in quã pluribus aliis locis. Et per hac

sit ipõsitus finis huic tractatui: qui fuit per Robertum Marantam Venuñũ, inceptus die xiiij. mēsis Nouēbris, sub anno domini 1120. completus autem fuit Deo fauente, die xx. mēsis Septembris sub anno iubilæi. 1525. in vigilia beati Matt. Apo stoli. Sit laus omnipotēti Deo, & glorioso Apostolo & Euange listę Mathæo, quibus præuisi si nem tãtõ labori imposuit quem tractatũ scripsi originaliter ma nu propria, & similiter iterum manu propria totum exçplai & correxĩ. Si igitur in eo aliqua reperiatũ medõsitas, non mihi vitio attribuatũ: sed potius im pressoris errore euenisse quilibet lector arbitretur. In quorũ fidem manu propria me subscripsi. Robertus Marãta Venuñũ. v. l. d. manu propria.

D. ROB. MARANTÆ
I. V. D. QVAESTIONVM
LEGALIVM DISPVTAT-

TIONES DE-

DISPVATIO I. ^{C E M.}

An ordinarius loci ad ma-
datũ delegati à principe te-
neatur exequi sententiam
ipsius delegati euidenter
iniustam: & an possit si-
bi de factõ resistere.

- 1 Delegatus principis in causa sibi cõ-
missa est maior quocunq; ordinario.
et hoc qualiter intelligatur. et n. 40.
Index inferior non cognoscit de viri-
bus sententię superioris, neque potest
imponere legem superiori.
- 2 Index ordinarius habet firmiorem
iurisdictionem, sed delegatus principis
dignior.
- 3 Causa si est delegata per principem
censetur quo ad illa, sublata omni
potestas ordinario, etiã delegato mor-
tuo. & processus per ordinarium fa-
ctus super ea, est nullus.
- 4 Delegatus principis potest mandare
ordinario vt suam sententiam exe-
quatur. & num. 5. & 10.
Princeps si mandat hominẽ occidi,
debet sibi obtemperari, sine iuste sine
iniuste faciat, quia non habet homi-
nem qui sua facta diiudicet. & eius
sola voluntas habetur pro causa.
- 6 Delegatus principis representat per-
sonã principis, & eius vice fungitur.
- 7 Delegatus principis potest multare
executorem & punire vnumquemq;
impedientem suam iurisdictionem.
Index vnus an teneatur exequi sen-
tentiam alterius si fuit ab eo requi-
situs. & nu. 10.
Index ecclesiasticus potest implorare
brachium seculari: & si non dat, ex-
communicat eum. & nu. 26.
9 Iudicis auctoritas facit licitum quod
aliã erat illicitum. & nu. 44.
Index potest moueri ad sententian-
dũ ex confessione sibi facta in voce,
& ex aliqua scriptura sibi ostesa, li-
cet in actũ non reperiatũ descripta.
- 10 Delegatus principis habet merum et
mixtum imperium, & potest exequi
sententiã suã & excommunicare,
& accipere manum militarem ab
ordinario.
11 Princeps superioris qui non obedit,
morti moriatur: & dicitur rebellis, et
hoc qualiter intelligatur. & nu. 37.
Carceratum eximens de carcere, qui
erat confessus vel condemnatus de
crimine, tenetur lege Iul. mai. stat.
12 Executor mercus non habet cognosce-
re de iustitia vel iniustitia cause.
13 Appellatio fuit inducta ad releuan-
diã grauamina officialiũ. & nu. 45.
Appellari etiam potest à delegato
principis.
14 Appellans non potest verbo iniuria-
ri iudici a quo.

Ordinarium remedium facit cessare extraordinarium.

15 Index ordinarius an possit resistere delegato exequenti sententiam suam.

16 Index dicitur minister dei in terra, & eius iudicium produci de vultu Dei.

Index qui non facit iustitiam dicitur minister diaboli.

Iustitia eius magis accepta apud deum quam immolare hostias.

17 Index debet habere duos sales.

Index non faciens iustitiam, numeratur inter animalia bruta, & non dicitur homo.

18 Defendere oppressos omni iure precipitur. & nu. 21. & 25.

19 Litera principis iniusta scribentibus, an sit obediendum. & nu. 20. & 21.

20 Obediri debet potius deo quam principi iniusta iubenti.

21 Iudici an & quando sit licitum de facto resistere, quando contra ius exequitur.

22 Assesores debent contradicere & protestari contra officiales iniuste exequentes.

24 Index inferior potest cognoscere de facto superioris, et illud impedire, quando est notorie iniustum.

25 Delegato volenti exequi sententiam nullam, potest resisti.

26 Brachium iudicis secularis, an & quando potest, index ecclesiasticus implorare.

27 Defendere offensum, vel aliter oppressum, vel expulsum de re sua, quilibet tertius potest impune, etiam si sit primatus homo, et non solum amicus, sed etiam penitus extraneus.

Defensio ubi est permessa, ibi etiam possunt convocari amici ad defendendum. & nu. 30.

Defensio debet fieri inconinens: & quomodo intelligatur illud verbum, inconinens, quando offensio sit per se, vel in rebus; et quid in magnis dominis.

28 Bailuo qui indebitè expignorat aliquem, potest de facto resisti.

Executori ultra modum exequenti potest de facto resisti: et defensio est permessa toti populo, quando vult de populo defenditur.

29 Capienti aliquem in domo sua, etiam si sit officialis, potest eum armis resisti.

Index iniuste exequens, dicitur inferre violentiam, & potest sibi resisti.

30 Spolium ita committit index iniuste priuans aliquem possessione, sicut priuatus: & potest sibi contradicere, etiam si habeat literas papae cum clausula, contradicentes, &c.

Argumentum de contractibus ad iudicialia validum est. Et clausula, contradicentes, &c. habet locum contra iniuste contradicentes, non autem contra iuste.

32 Vasallus tenetur defendere dominum in bello iniusto, non autem quando dominus iniuste preliatur.

33 Delegatus principis, an & quando tenetur expectare secundam iustionem principis, & super sedere in exequendo.

Princeps semper presumitur moueri ex iniusta causa: & eius sola voluntas habetur pro causa.

Appellatio deuoluit causam ad superiorior

priorem, & inde a quo, remanet primatus. & 38.

34 Index procedens extraiudicialiter, dicitur procedere vt primatus, & potest sibi impune resisti, idem quando procedit in negotio sibi non commisso. & nu. 35. & 42.

36 Executor iniuste potest indistinctè impediri, quando est irretactabilis.

38 Appellatione pendente, si index vult exequi, potest sibi de facto resisti.

39 Resistere qui potest indistinctè exequenti, potest ad hoc etiam conuocare amicos, & conducere stipendarios.

41 Restitutio in integrum presuppone sententiam valere.

Inferior prelatus potest amoueri per inquisitionem datam a papa.

43 Defensionem potest laicus implorare a iudice seculari contra clericum qui ipsum expulsi de possessione sua.

DERVNOVE contingit, quod summus pontifex, vel princeps secularis delegat aliquam causam alicui delegato: qui procedens auctoritate principis, profert in illa causa sententiam euidenter iniustam, & vult illam exequi: pro cuius executione facit madatam ordinario illius loci vt dictam sententiam exequatur. ordinarius autem videns sententiam iniquam, denegat velle ipsam exequi: immo vult resistere etiam armata manu, ne talis sententia

executioni mandetur. Queritur quid iuris. Solet enim istud multo citius euenire, quod isti delegati principis seu apostolici tunc preterito eorum auctoritatis, & quod dicunt se maiores quocunque ordinario, & excedunt modum iustitiae, & exequentur sententias notorie iniustas, in graue prauidicium subiectorum, & contra mentem delegantis. ¶ Et pro parte affirmatiua, scilicet quod dicto mandato sit obtemperandum, & non possit ordinarius resistere: adducitur primo, quia delegatus principis in causa sibi commissa est maior quocunque ordinario. capitu. fine quia, de offic. delega. & capitu. pastoralis. §. preterea. de offic. ordi. & teneat Fran. de are. in l. aduersus. C. si aduer. rem iudi. Quae maioritas intelligitur respectu dignitatis: sed respectu firmitatis est firmiter iudicium ordinarij, secundum Alexandr. & communiter doct. in rub. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. & Archi. in capitu. si quis episcopus. secunda quaest. & Fely. in capitu. sane quia. ¶ Nunc sequitur consequentia, quod iudex inferior non potest se intrudere ad cognoscendum de viribus sententiae superioris, & maxime delegati a principis: sed solus princeps cognoscit. vt d. l. aduersus. & ibi Bald. & doct. & Barcol. in l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiur. Non enim

potest inferior iudex imponere legem superiori. capitu. venientes. de iureiur. & clem. ne Romani. & ibi nota per gl. & Car. de elec. & Bal. in autha. sed non uo iure. colum. ij. C. de ser. fugi. Si ergo ordinarius vult dicere, nolo exequi sententiam tuam, quia est iniqua videretur se in-tromittere ad cognoscendum de sententia superioris. ergo hoc facere non potest, sed de-
 3 bet obedire superiori. ¶ Secundo, quia quando princeps delegat causam alicui speciali delegato, censetur tollere omnem iurisdictionem, & omnē potestatem inferioribus ordinariis: qui aliās poterant de illa causa cognoscere. Ita dicit Bal. in c. ad hoc. col. iij. de pace iur. fir. & Lud. Rom. in cons. cccxxx. colum. iij. & consil. cccxxxv. pro hoc videtur tex. in cap. pastoralis. §. praterea. & ibi Fel. de off. deleg. & Fely. in capit. quoniam Abbas. in fin. eodem tit. & Imo. in l. si expresse. ff. de appell. & Iaso. in l. m. col. fin. ff. de iur. om. iudi. in tantum quod dicit Bal. in l. si vt proponis. la. prima. colum. iij. verū quero papa, & c. C. quomodo & quando iud. quod per delegationem principis in tantum censetur auocata iurisdictione ab ordinario, quod etiam si moriatur delegatus, non reuertitur causa ad ordinariū: sed vadit ad papam, qui delegauerat. Nam per talem delegationem censetur princeps ad-

uocare causam ad se: quo casu quilibet inferior cōsetur in illa causa priuatus iurisdictione. ca. vt nostrum. & ibi Abb. & Philip. de appella. & l. iudicium soluitur. ff. de iudi. vnde sequitur, quod cū iste ordinarius sit priuatus iurisdictione, & omni potestate super causa delegata, non potest aliter se immiscere in resistendo delegato volenti exequi, vel mandanti. ¶ Tertio, hoc confirmo per tex. in cap. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg. vbi est casus de hoc, quod delegatus potest mādare ordinario vt suā sententiam exequatur, & teneatur illā exequi ordinarius, etiā si sciat illam esse iniustā, vt ibi expresse dicitur. Idē pbatur in c. significasti. in fi. de offi. deleg. vbi delegatus Papæ potest mandare ordinario, vt exequatur, & potest ipse delegatus resistere cōpescere per censuram ecclesiasticā cā. vnde per ista duo iura clarē probatur, qd est obtēperandū & non resistendū tali delegato. ¶ Quarto adduco text. in cap. studiuisti. de offi. legati. vbi loquitur in legato sedis apostolicæ, qui est ordinarius. & tamen ibi dicitur, quod non potest se impeditere contra sententiam delegati ab eadem sede apostolica. Imo potest delegatus ipsi legato mādare vt exequatur sententiā ipsius delegati: verū non potest cōpelli legatus, si non vult, secundū gl. si in d. c. studiuisti. licet Abb. ibi in fin. dicat esse verius,

rius: vt possit etiā cōpelli: quia quo ad causam delegatam, censetur delegatus maior legato. ergo quanto magis alius ordinarius inferior, non debet se in-tromittere circa oppugnationē sententiæ delegati principis. ¶ Quinto, quia delegatus principis fungitur vice delegantis, & representat personam ipsius principis. d. c. sane quia. de offic. dele. & c. pastoralis. §. praterea. de offi. ordin. & Fran. de Aret. in d. l. aduersus. C. si auer. rem iudic. Sed quando princeps mandat aliquid fieri, puta hominem occidi, vel aliud exequi, non queritur, vtrum iuste vel iniuste mādatur. Sed debet sibi indistinctē obtemperari: vt not. Andre. de Yser. in c. j. col. iij. in fi. de i. in uest. inter do. & vallis ori. & Fely. plenē in cap. quæ in ecclesiasticū. col. xxij. vers. quinta cōclusio, & c. de constitutio. Nam princeps non habet hominem, qui sua facta diiudicet, vt dicit Andre. de Yser. in cap. j. ver. flumina na uigabilia. col. j. in fi. que sint rega. & in proo. consil. col. v. Et sequid facit princeps, presumitur ex causa facere: & eius sola voluntas habetur pro causa, secundū Fely. vbi supra. & not. gl. & Bar. in l. delegati. ff. de penis. & Alex. in consil. ij. col. vij. & pe. in primo vol. & Abb. in c. nisi specialis. de off. lega. ergo idē est dicendū in eius delegato qui principē representat, vt prædicta.
 7 ¶ Sexto, quia delegatus prin-

cipis potest multare executorē per enim deputatū ad suam sententiam exequendam. l. ij. C. de sportu. Itē potest punire vnumquemq; impediētē suam iurisdictionē per censuras & alia iuris remedia, secundū Abb. in c. j. col. fi. de off. delega. & ibi etiam Fely. in vij. col. fi. & Ang. in consil. vij. per quævidetur dicendū, quod ordinarius resistēs suæ sententiæ executioni, impediret eius iurisdictionem, & potest puniri, vnde resistere non potest. ¶ Septimo, quia quando vnus iudex requiritur, vt exequatur sententiam alterius: & sumus in causa ciuili indistinctē teneatur eæ exequi, licet sciat eam esse iniustā, secundum Inn. in c. cum in iure. de offi. deleg. & Andre. de Yser. in cap. j. col. fi. de contro. int. v. fal. & alium de bene. & in consil. post mūdū maehnam. Teneatur enim vnus officialis alium adiuuare. vt non Andre. de Yser. in consil. iustitiariorum regionū. la. ij. Itē potest iudex ecclesiasticus implorare brachiū iudicis secularis, pro executione suæ sententiæ: & si non dat, potest cum excommunicare. secundū Abb. in c. j. col. 2. in fi. & iij. de offi. ordi. Ad hoc est text. in l. ij. C. de his qui latro. Itē dicit Bal. in auth. clericus. in fin. C. de epi. & cle. quādo iudex superior mittit sententiam suam exequendam inferiori, teneatur inferior exequi: & non debet aliud querere. Et quod vnus iudex teneatur concedere brach

brachiū alteri, tener Paris i trac-
syndi. in versi. brachium. vnde in
proposito dicitur quod est, quod or-
dinarius tenetur potius iurare
delegatū principis, tūquā maio-
rē, quā sibi resistere. ¶ Octa
uō, qā auctoritas iudicis facit li-
citur, quod aliās erit illicitum.
I. j. s. idem Pomponius. ff. quod
fil. tur. auctor. & And. de Yser. in
consti. appellacionum tempora.
co. iij. Et potest iudex moueri ad
sententiandum ex aliqua cōfē-
sione facta sibi vix voce, & non
redacta in scriptis, nec apparen-
te ex processu; & valet eius sen-
tentia. ita notanter tenet Bal. in
l. j. col. h. C. de manu. vind. & Fe-
ly. in cap. cū venerabilis. col. xv.
de excep. vbi etiā dicit, quod po-
test moueri iudex ex aliqua scri-
ptura sibi cognita, & in actis nō
producta. Idē dicit Alex. in l. ait
prator. §. j. col. iij. ff. de re iudic.
vnde quamuis sententia delega-
ti appareat iniusta, tamen fultur
auctoritate ipsius iudicantis: qui
potuit moueri ad ita pronun-
tandum ex aliqua iusta cau-
sa. ergo nō debet sibi resisti, sed
obedi. ¶ Nonō, quia delegatus
principis habet merum & mixtum
imperium, & potest exequi
sententiā suam, mittere in
possessionem, & excommunicare.
vt not. in glo. in l. si quis mis-
sus. ff. ne vis fiat ei. pro hoc est
text. in c. pastoralis. §. praterea.
& ibi Abb. in iij. nor. de offic. ordi-
di & Bar. & doc. in lā diuo Pio.
i prin. ff. de re iudic. & Alex. in l.

ij. col. iij. in prin. ff. de iur. om. iur.
di. Et potest implorare familiā
ad iudicē; vt etiam manu militari
& armata sententiā exequatur.
vt nor. Abb. in ca. significasti. col.
fi. & ibi etiam Fely. de offi. dele.
Si ergo ordinarius tenetur præ-
stare auxiliū & arma delegato
exequenti non debet ipsum im-
pugnare, & contra eum resiste-
re. non enim debet quispiā im-
pugnare eum, quem defendere
tenetur. l. vendicantē. ff. de eue.
& nor. And. de Yser. in cap. j. s.
item si fidelis. col. 2. quib. mod.
feu. amit. ¶ Decimō quia præce-
pto superioris est obediendum:
& qui non obedit, morte moni-
tur. cap. ij. de maio. & obed. & ad
hoc est inductus totus titulus. ff.
si quis ius di. non obtemp. & ibi
Bar. in §. j. circa si. hic videmus,
quod eximēs carceratū, qui erat
confessus vel condemnatus de
crimine, tenetur pœna l. iuliz
maiestatis. secundū Bart. in l. ex-
iurg. ff. ad l. iul. maie. & Bal. in l.
addictos. in fin. C. de epi. audi. ex
quo impedit executionem offic-
ialis. Item, quia non obedit su-
periori, potest etiam dici rebel-
lis. secundū Abb. in ca. sanē quia
in iij. notab. de offi. deleg. ¶ Vn-
decimō, quia mēis executor
non habet cognoscere de iusti-
tia vel iniustitia cause: quia hoc
non spectat ad eius officij nisi
solū exequi. text. est in c. decete-
rō. & ibi Abb. & doc. de re iudic.
& l. si prator. & ibi Bal. ff. de iudi-
cibus. & l. executorē. C. de exe. rei
iudi.

iudi. & in l. prator. & ibi Bal.
ff. de iudicibus. & l. executorē. C.
de exe. rei iudi. & l. si vt propo-
nis. eo. tit. & nota. Bar. in d. l. dī
uo Pio. ff. de re iudic. Vnde quia
delegatus principis mādatur ordi-
nario, vt exequatur, ille dicitur
merus executor: & nō habet cog-
noscere de iniustitia. sed debet
tantum exequi, per prædicta.
¶ Duodecimō, quia quando iudex
aliquid iniustū facit, est pro-
ditum remediū generale peruiā
appellatiōis: quæ appellatio fuit
principaliter inducta ad releuā-
da grauamina illata per officia-
les. c. suggestum. & c. cum specia-
l. §. porro. de appel. Si ergo est
proditum grauato remediū iur-
is, non est recurrendum ad resi-
stentiā facti: Cūm etiam ad dele-
gato principis sit permissum ap-
pellare. l. etiam. C. de appe. aliās
frustra esset inductus titulus de
app. licitum esset de facto resi-
stere officialibus. Præterea, vi-
demus quod appellans non po-
test verbo iniuriari officiali, i-
quo appellat. l. iudicij. ff. de iur.
& l. illud. l. j. ff. de app. ergo mul-
tō minus factō, scilicet, per resi-
stentiam, arguendo a fortiori l.
nec in ea. §. sed qui occidere. ff.
de adul. Vbi enim cōpetit reme-
diū ordinariū, prout est ap-
pellatio, cessat extraordinariū. l.
in cause. l. a. j. ff. de mino. & tan-
tō magis, quando extraordinariū
est contra ius. vt nor. Abb.
in cap. ex parte. el. ij. col. pen. de
rescript. prout est illud, resisterē

officiali de facto: quod est contra
iuris regulas prohibētes ali-
quem sibi ius dicere propria au-
thoritate. l. extat. ff. quod metus
causa. & l. meminerint. & l. si qs
in tām. C. vnde vi. ¶ Decimo-
tertiō & vltimō istud cōfirmo,
per tex. in c. si quando. de possē.
deleg. vbi videtur casus expres-
sus, quod ordinarius non potest
resistere violētē delegato Prin-
cipis volētē exequi sententiā, sed
debet precibus apud eum instare,
vt rescribatur principi, si sen-
tentia appareat iniusta. ¶ Pro pra-
te* vero contraria negatiua, scilicet,
quod non sit obediendum,
sed potius resistendum, adducit
primo: Quia quilibet iudex
dicitur minister Dei in terris. c.
nō solum. & c. qui malos. xxiiij.
q. v. vnde eius iudicium, cōsetur
prodire de vultu Dei. ca. vt nos-
trum. in prin. de appel. & c. j. in
prin. extrā vt ecclē. bene. & Pau-
de cast. in cōsi. xxxviii. in prin.
in j. vol. Sed de vultu Dei nō potest
egredi. nisi iustitia & veritas: cū
Deus ipse dicat. Ego sum via, ve-
ritas & vita. vt habetur Ioānnis
c. xiiij. Et Psalmo xxiiij. dicitur:
Vniuersiuej Domini, misericor-
dia & veritas; &c. Ergo quādiu
iudex sequitur veritatem & ius-
titiā, dicitur minister Dei: vnde
cūm facit iniustitiā, non est mi-
nister Dei. sed potius diaboli.
nec tunc dicitur iudex: ca. iustit.
xxiiij. q. ij. & nota. glo. in ca. cum
atēni. in ver. iudex. de re iudi.
lib. vj. Et dicit Casiodorus lib.

iiij. epistola xxviii Tandiu iudex dicitur, quando iustus putatur. idem dicitur Prouerbiom ca. xvi. quod iustitia est magis accepta apud Deum, quam immolatio hostias. * Et dicit Bald. in l. ij. col. fi. C. de senten. ex breui. l. cii. quod iudex debet habere duos sales. Vnum, quod dicitur sal scientia: alius dicitur ispidus: & alius qui dicitur sal conscientia: alius dicitur diabolicus. Imò iudex, qui non facit iustitiam, non solum non dicitur iudex, verum etiam nec homo poterit appellari: sed connumeratur inter animalia bruta, teste Aristotele primo Politicorum, ubi ait: Sicut optimum animalium est homo lege fruens: ita pessimum animalium est homo à lege & iustitia separatus. Nunc ergo in proposito, delegatus Principis tam diu est minister Dei, & Principis, quādiu facit iustitiam: sed cum facit iniustitiam, non dicitur iudex, sed remanet priuatus: & sicut cuiuslibet punitur resistere aduersus violentiam sibi factam per priuatum. l. v. v. m. ff. de iusti. & iure. & l. j. C. vnde vi. eodem modo aduersus talem delegatum iniustitiam facientem. ¶ * Secundo, quod ordinarius possit dicto mandato iniusto resistere, adducitur: quia hoc sibi præcipitur de iure diuino: vt habetur Jeremia ca. xxij. Hæc dicit dominus: facite iudicium & iustitiam: & liberate vi oppressum de manu calumniatoris. Item, præcipitur per le

gem ciuile: vt l. illicitas. in prin. & §. ne potentiores. & ibi Bal. ff. de off. præsi. vbi dicitur, quod ad officium iudicis spectat prouidere, ne alicui fiat violentia: & ne potentiores opprimant minus potentes. & dicit Bal. in d. §. ne potentiores. in fin. quod iudex facit magnā eleemosynam apud deum, quando pauperes tuetur, ne opprimantur. Item præcipitur ex lege canonica. Textus est & ibi gl. f. c. scire. xxij. q. viij. vbi dicitur, quod episcopi debent defendere subditos, propulsando iniurias: prout etiam ipse Papa defendit. probatur etiam in ca. nostri. & c. non inferenda. xxij. q. iij. vbi ponitur exemplum de Moysse, qui defendit Hebræos ab Aegypcio iniuriam accipientes: & ipsum Aegyptium interesse. ergo eodem modo si delegatus principis vult aliquid exequi contra iustitiam, debet & potest ordinarius locis non solum non obedire, sed etiam resistere pro defensione subditorum. ¶ Tertio, quia etiam* quādo papa rescribit alicui, quod aliquod iniustum exequatur: potest ille non exequi, & contrauenire literis apostolicis. si illud, quod iubetur, appareat iniustum: & debet rescribere Papæ: & expectare se cum ad iustionem. Et dicitur in c. si quādo. & ibi Abb. de referi. vbi plus dicit Abb. idem procedere, etiam si in mandato Papæ sit pœna excommunicationis. Et dicit notat̄ gl. in l. puniri. C. si contra

contra ius vel vti, puber. quod non debent timere miseri prelati veritatem scitari, & literis Principis non obedire. Item dicit gl. in vers. nuntians. in §. deinde in athen. de manda. prin. c. ergo ipsi Principi iniusta iubenti, non est obediendum, quāto minus eius delegato: ¶ Quarto, quia primò est obediendum Deo, & postea principi. c. qui resistit. q. iij. vbi dicitur non esse obediendum iudici, nec imperatori iniusta iubenti, sed potius Deo: quia quando principi iniusta petenti non obeditur, tunc Deo obeditur. hoc dicit expressè Bal. in athen. habita. col. iij. in ver. nota. C. ne fil. pro pa. vbi ait, quod si Princeps iubet aliquid, quod est contra conscientiam, non est ei obediendum: & dicit Andre. de Yser. in cōf. vt participatio. col. ij. in si. quod defenso est cuiuslibet permissa, etiā cōtra principem vt si forte princeps veller aliquem occidere contra ius, illicite potest ille se defendere cōtra eum. ¶ Quinto* adducitur text. in §. deinde competes. in athen. de manda. prin. vbi mandat Imperatori administratoribus & iudicibus, vt si veniat aliqui officiales de curia ipsius Principis, non permittant eos ledere subditos in aliquo, vel aliquid iniuste exequi: sed possunt ipsi iudices prohibere dictos officiales principis, ne iniustitiam faciāt: & etiā punire. vt ibi expressè dicitur. Et dicit ibi Barro. q. si Princeps

rescribit officiali, vt exequatur aliquid iniustum, non debet illud facere: sed debet rescribere & expectare secūdam iustionem: prout supra dixi. per d. c. si quādo. de referi. ¶ Sexto, quia quādo* aliquis officialis, vult aliquid de facto exequi contra ius, licitū est vnicuique, etiam priuato, non obedire, & de facto resistere. l. prohibitorum. & l. defensionis factus. C. de iure fisci. l. x. Ad idem est text. in l. omnes. la. j. C. de reur. lib. v. vbi si officialis vult torqueri executionem contra ius, potest sibi resisti: pro hoc etiam est text. in l. eisdem. C. qui mili. non pos. li. xij. & l. deo iudic. C. de met. li. xij. & l. quoniam iudices. & Bal. ibi. C. de appe. Et quod iudici faciēt de facto contra ius possit impune resisti, tenet Dy. in c. quod quis de regu. iur. li. vj. & Bal. in l. addictos. C. de episc. audi. & Bal. in repe. l. j. co. viij. in xij. q. C. vnde vi. & Car. in cle. pastoralis. vers. ceterū. de re iudi. & Alex. & communiter docto. in l. sed eximendi. §. item si quis. ff. ne quis eum, qui in ius vo. & Ale. in cōf. calv. in cip. post redditū. col. ij. in ij. vol. & Alex. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. col. vj. ff. de re iud. & Paris in trac. synd. in ver. appellatio. col. ij. in aliquo, vel aliquid iniuste exequi: ¶ Hinc dicit Bal. in d. l. quoniam iudices. q. assessoris & alij officiales potestatis debent contra dicere, & resistere potestati aliquod iniuste exequenti: alius si non possunt resistere, debent saltem potest

protestari, quòd nò cōfentiant: 25 uò, * adducitur tex. iuncta gl. in aliàs tenentur in syndicatu. Ita etiam dicit Ange. in tract. male. in ver. de consensu & deliberatione, &c. & Bar. in trac. repraesentationum. in vi. q. principali. & Paris in trac. syndi. in ver. resistentia. vbi plene de hoc. Et de hac materia sunt duo capitula regni vnum videlicet in nu. xli. quod incipit, Item cauent iustitiarum, &c. & aliud i. nu. cclxxv. incipiens, Item quòd prædicti iustitiarum, &c. vbi datur in mādatis, quòd assessorēs resistant potestātibus iniusta exequētibus, aliàs puniūtur.

24. ¶ Septimò, quia* quādo factū ali cuius iudicis est notoriè & euidenter iniustū, non tenetur ei subditus obedire: imò tunc non obstante, quòd causa sit deuoluta ad superiorē, potest iudex inferior se intrōmittere in dicta causa. reuocādo dictum factum iniustū propter eius notorietatē casus est in c. sollicitudinē. ver. si verò, & ibi Phil. de app. Hinc dicit notanter Car. in cle. ij. in fine illius prin. de pœni. & remis. quòd iudex inferior potest cognoscere de facto superioris, quando est iniustum & nullū declarādo illud nullum, & obnādo, vt nō fortiaur effectū. Quod dictum facit multum ad propositum: quia dato, quòd delegatus Principis sit maior ordinario: tamen potest ordinarius impedire eius factum euidenter iniustū seu nullū, vt non fortiaur effectū, p. prædicta. ¶ Octa-

clericalitatis brachium seculare, quando prius fecit quidquid petit, & non habet ultra quod faciat: aliàs secus, & ad hoc pōderat omnia iura loquentia de huiusmodi brachiis: quia semper dicunt, si necesse fuerit. Et sic ponunt hanc implorationē pro vltimo refugio. Ita dicit tex. in d. c. j. & c. quoniam in fine de offi. ord. & in d. c. statumus. & probatur optime in c. cum non ab homine. de iudic. Hinc videmus semper in literis apostolicis cōcedi potestātē implorādi brachium seculare cōditionaliter: sicut si opus fuerit. Et vide super hoc bonam distinctionem Ab. in d. c. quoniam in fine. Quod nota: quia vt plurimū isti delegati vel episcopi implorant, ita ex abrupto brachiū seculare, vt scias opponere, quòd non seruauerunt iuris ordinē, faciēdo prius iuriquid potuerunt. ¶ Hoc præsupposito arguo sic: quando iudex secularis, cuius brachiū imploratur, videt casum, super quo imploratur esse iniustum, nō tenetur suū brachiū impartiri: imò potest impunē nō parere. ita dicit Old. in d. cōl. lxxxix. idē tenet Ang. in cōf. cclxxv. vbi dicit quòd potest iudex tunc secularis cognoscere de nullitate sententiarum, & ipsam nō exequi: & si est appellatum, potest etiā impunē reuocare secundum Old. in d. cōf. lxxxix. & Inno. & Abb. in d. ca. si quādo, & ibi etiā Fely. de offic. deleg. & loā. And. in d. c. j. & ibi

etiā Ab. in pe. col. de offi. ordi. ¶ Decimò, quia * quilibet, etiā priuatus potest defendere tertium offensum ab alio iniuste, & non incurrit aliā pœnā. l. iij. in prin. & l. i. q. s. in seruitate in fin. de fur. vbi cui libet licet deprehendere furē cum furto manifesto etiā si nihil ad eū pertinet de re substracta. Et dicit Bart. i. d. l. si quis in seruitate in fi. quòd qui libet potest iuuare offensum, nō solū in rebus, fed etiā in persona. Idē tenet Bar. in d. l. prohibitum. C. de iure fisci. lib. x. vbi tenet, quod amici & coniuncti possunt sine alia conuocatione iuuare offensum. Tamen potest offensus de cōsuetudine clamare, succurrite, succurrite, ad hoc, vt citius veniāt audiētes. Idē tenet Bar. in l. pretor. §. si quis aduētus. ff. vi. bo. rap. & Paris in trac. synd. in ver. resistentia. col. ij. Idē dicit Bar. in d. deuotū. C. de meta. l. xij. q. si aliquis vult me expellere de possessione mea, possunt amici & cōsanguinei mei licitè expellere, & etiā percutere. expellētem pro defensione mea: quòd dictū dicit esse valde notādum. Et q. possum conuocare amicos pro defensione mea, & rerū mearū. tenet glo. in l. iij. §. eū igitur. ff. de vi & vi ar. Verū ista defensio debet fieri in continētī, secundum Bart. in d. §. eum igitur. & probat tex. iuncta glo. in l. fed. & partus. §. ij. ff. quod me tus cuncta. Et si istud incōtinētī potest intelligi, etiam post biduū,

infra quod potest quis se præparare, & cõnuocare amicos, secundum gl. & Bar. in d. §. eum igitur. vbi plus dicit Bar. in magna dominis spoliatis aliquo castro posse dici incõtinẽti etiã si infra sex menses fieret defensio: imò etiam post decem annos, quando magnus apparatus requireretur: ita vt breviori tempore nõ possit expediti. Ita singulariter dixit Bald. in l. si C. de his, qui à non domino. cuius dictum sequitur Ias. in l. l. e. t. col. xvij. ff. si cert. per. ¶ Hoc tamen singulariter limita procedere, quando defensio sit ratione rei ablata, vel contra offensionem factã in re: Secus si fieret offensio in personã: quia tunc licitũ est defendere incõtinẽti, id est, in ipso flagrãti crimine tantũ, & nõ postea. Ita dicit Bar. in d. §. eum igitur. in fin. quia postea cõsisteret fieri potius ad vindictã, quã ad defensionem. Ita tenet Bal. in repe. l. j. col. vj. in x. q. C. vnde vi. Et q. quilibet potest iniurare offensum etiam penitus extraneũ, tenet gl. in cap. non infereda. xxij. q. iij. & Abb. in c. ex literis. col. ij. in gl. pe de offi. deleg. & Bal. in d. rep. l. j. in vij. q. cum septẽ precedentibus. C. vnde vi. & Cepol. in cons. iij. col. penul. & fin. vbi generaliter cõcludit, quòd vbiq. que est licita defensio alicui, potest etiã cõnuocare amicos & cõiunctos impunẽ & not. Andr. de Yser. in cõstit. pacis cultum. vbi dicit

notabile verbum, quòd modè ratio quaritur in defendendo, quãdo quis offenditur in rebus: secus si in persona. & prædictis adde eundem And. in cõstiti. quicunq. mulierem Si ergo priuatus potest defendere iniuste oppressum, multò magis iudex, ad cuius officium spectat defendere subditos. Illicitas, ff. de off. p. præf. & Fely. in c. quanta. de senten. excom. vbi tenet, quòd superior tenetur defendere subditos. ¶ * Vndecimò, adducitur text. in l. contra. C. de excu. & exat. l. xi. q. vbi habetur, quòd si officialis facit executionẽ vltra debitum modum, potest ei da factò resisti. & ibi hoc dicit glossã in vers. provinciali. & in fert. ibi Bar. per illum tex. contra baiulos, qui vadunt ad expignorãdum aliquem: nam si accipiunt pignus vltra modũ, potest eis de factò resisti. & idem tenet Paris in tra. synd. in d. ver. resistentia. in fin. cap. facientibus executionem, & c. Idem dicit Barto. in l. actores. C. de exat. trib. lib. x. & dicit Lucas de penna in dicta l. deuotum. C. de met. l. ij. quòd toti populo licet resistere, cum alicui ex eis irrogatur iniuria: puta, si vadit aliquis ad hospitandum in domo alicuius: nam potest à quolibet expelli, etiã si per iudicẽ fuerit missus, & illud dictum refert Paris in d. ver. resistentia. in capitulo excedit plerique. & c. Ade prædictis Per. Phil. Corn. in consil. c. vj.

c. vij. columna tertia. in primo
 29 ¶ Quod dicitur, quia * quando officialis facit aliquam executionem iniustã, & à iure prohibitam, dicitur inferre violentiam. I. plerique. in ff. de in ius vo. Per quem tex. ita dicit Paris in d. ver. resistentia. capitulo, excedunt & c. Puta si vellet citare aliquem realiter in domo sua, quòd casu potest sibi impunẽ etiã cum armis resisti. Ita tenet Bal. & Ludo. Roma. in d. l. plerique. quos ibi sequitur Ias. in fin. col. in fin. vnde eodem modo est dicendum in casu nostro, vt talis delegatus iniuste exequens, dicitur vim inferre. Vnde merito potest sibi resisti violenter.
 30 * Quod confirmatur ex his, que traduntur in capit. conquerente. de restit. spoliat. Vbi si iudex priuat aliquem possessione sua iniuste, dicitur committere furtiolum, sicut priuatus: & ita tenetur. Ad quod facit tex. in l. si. C. si per vim vel alio modo. & Oldr. in consil. c. cxvij. incip. de toto, & c. columna prima. Hinc videmus, quòd licitum est vnicuique: nolle dimittere possessionem, sine legitima causã cognitione: & potest contradicere: non obstante, quòd in literis Papæ sit clausula, contradicentes, & c. secundum Ludo. Roma. in consil. c. cccxxij. in princip. & Gemin. in capi. primo. in prin. col. iij. de conceil. par. lib. vj. & Fely. in ca. causam, que. col. xiiiij. de rescri.

dum est argumentum de cõtra-
 ctibus ad iudicia. l. iij. §. idẽ scribit. ff. de pecul. & l. omne. ff. de iudic. & not. Franc. de Aret. in l. eum. qui. in princ. ff. de acquir. heredit. sed nos videmus, quòd ille qui promittit aliq. defendere, intelligitur iuste: videlicet quãdo iniuste offenditur: secus, si iuste. Ita tenet Pet. de Ancha. in consil. lxxxij. incip. obmissio, & c. & Fely. in cap. causam, que. col. xv. de rescri. facit gl. in c. pro illorũ, & ibi Abb. i. col. iij. in fi. de prob. vbi habetur, quòd delegatus licet possit cõpescere contra dictores, & impediens suã iurisdictionẽ, etiã extraneos, & p. clausulam, cõtradictores, & c. tamen hoc intelligitur, quãdo iniuste cõtradicitur: secus, si iuste. Facit, quòd dicitur in præcedenti argumento. ¶ Ad idem adduco, quia * vasallus est obligatus defendere dominũ ex iuramento fidelitatis, aliã feudo priuatur. c. j. §. item, qui dominũ. & §. præterea, que sit prima causa bene. amitt. & c. j. de noua for. fide. & tamen hoc intelligitur in bello iusto: scilicet quãdo iuste offenditur dominus aliã secus. Tex. est & ibi And. de Yser. & cõmuniter doct. in c. j. in prin. hic fini tur lex. & c. Sic ergo in proposito in iudiciis: quauert est, quòd ordinarius tenetur defendere iurisdictionẽ delegati p. cipis: scilicet quãdo iuste agit: secus, si iniuste: quòd hoc constat dedisse p. incept. in mandatis: scilicet

cer, vt iustitia faciat. l. rescripta. C. de pre. impe. offe. cum aterni. de re iud. lib. vj. vnde, quando vult exequi sententiam nullam, nō potest dici iudex in illo actu, & merito pōt sibi resisti, vt priuato. Ita dicit Abb. in c. pastoralis. §. quia verō. col. iij. ver. & in sine gl. & c. de offi. deleg. & Bar. in extrauag. qui sint rebelles. in gl. in ver. rebellando. in princ.
 33 ¶ Pro solutione huius notabilissimæ q. cumulando veram & communē conclusionem, prout eam reperio in variis locis dispersam. facio duo mēbra principalia: videlicet, aut iudex iste delegatus procedit ad aliquam executionem extraiudicialiter, non factō processu, & sine causæ cognitione: aut iudicialiter & in forma iud. Primo casu, aut de legatus habet hoc expressē in commissis à principe, vt ita extraiudicialiter & executiue procedat: & tunc debet sibi obtemperari: quia in Principe semper præsumitur iusta causa. vt not. Felyn. in cap. que in ecclesiariū. c. xxiiij. ver. quinta cōclusio. de consi. Et ita procedat, quod dictū est suprā in prima parte, in quinto argumento. Fallit, quādo subesset aliqua legitima causa, ex qua appareret mandatum Principis esse iniquum, & præsumeretur ignorātia Principis: quæ tunc supersederi debet, & rescribi principi: & expectari sententiā iussio principis. Ita loquitur tex. in c. si quādo. cū ibi not.

per Fely. de rescript. & in §. deinde competens. in authenti. de mada. prin. Et ita procedat ea, quæ dixi in secunda parte, in tertio, quarto, & quinto argumēto. Si tamen ipse delegatus vellet exequi, & non supersedere, nec rescribere Principi, an possit sibi violētē resisti? Dic quōd nō: ex quo exequitur negotiū sibi expressē commissum per Principē: vt dicit tex. in d. extrauag. in ver. rebelles. & ibi Bar. in glo. in ver. rebellādo. in prin. Fateor tamē, quōd posset appellari, ad hoc, vt expectetur sententiā iussio vigore dispositionis iuris p.d.c. si quādo, & d. §. deinde competens. & post appellationem si vellet exequi, tūc posset resisti, quia per appellationem negotiū est deuolutū ad superiorem: & ipse remanet priuatus. ita not. tanger tenet Inno. in d. c. si quādo. & ibi etiam Abb. & Felyn. & Old. in d. cōsi. lxxix. ¶ Aut de legatus nō habet in commissio nem à principe expressē, vt extraiudicialiter procedat, & extingatur: sed est delegatus ad iustitiam: & tunc si procedit extraiudicialiter, excedit ordinem sibi commissum: & potest sibi impune resisti, etiam violētē & indistinctē: & in hoc concordat omnes doct. & nullus discrepat: siue grauamen sit reparabile, siue irreparabile. ex quo tūc procedit, vt priuatus. Ita tenet Abb. in cap. conquerente. colum. ij. ver. nota bene hanc glōf. & c. de resisti.

resist. spol. & ita intelligitur tex. in l. prohibitum. C. de iure fisci. lib. x. & quod no. Innoc. & Abb. in d. cap. si quādo. & Flor. in l. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad l. Aquil. & Bar. in d. versic. rebellando. & Abb. in cap. dilectus. el primo. in quarto nota. de rescr. in quibus locis non distinguitur, an executio sit reparabilis vel non, & merito: quia procedendo extraiudicialiter, procedit vt priuatus, & potest sibi resisti sicut cuiuslibet priuato: vt no. glōf. in l. non videtur. §. qui iussu. ff. de regu. iur. Hoc etiam colligitur ex dictis Pari. in trac. synd. in ver. resistentia. in princ. & ita procedat id, quod dixi suprā, in secunda parte, in secūdo argumēto, & in omnibus aliis sequentibus. ¶ Quod autē dixi in iudice procedente extraiudicialiter. idem dicas, si procedit iudicialiter in negotio sibi non commissio: quia respectu illius negotij non habet iurisdictionem: & potest sibi impune resisti. ita dicit Abb. in d. c. si quādo. in secundo no. referēdo ibi Innocen. & ita procedit tex. in d. l. contra. C. de execut. & exact. lib. xij. & nota Bar. in d. glōf. in ver. rebellando. in princ. ¶ Secundo casu principali, scilicet quando procedit iudicialiter, & in forma iudicij, & vult exequi iniuste, & tunc aut executio est irreparabilis: vt quia vult aliquē torquere, vel mutilare, vel occidere iniuste, & tunc potest sibi in-

distinctē resisti, & ita cōmuniter tenent omnes, & in hoc nullus discrepat. maximē Felyn. in d. c. si quādo. col. pe. in tertia fallen. & ibi etiā Abb. vbi fecit, quōd tunc non est opus appellatione, licet Bal. tenet cōtrarium in l. vt vim. in septima q. ff. de iust. & iure. vbi dicit, quōd debet prius appellari, & postea resisti opini. Bal. est potius ad cautelam: quia cōmuniter omnes doct. non recedunt appellationē de necessitate in isto casu, & ita intelligitur l. omnes. C. de decur. lib. x. & quod not. Ia. in d. l. vt vim. col. vj. in princ. ¶ Aut executio est reparabilis: quia potest per appellationem reuocari, vt quia sumus in causa ciuili, vel alia executione pecuniaria, & reuocabili: tunc aut sententiā est lata cōtra legem: & est euidenter iniusta, vel est aliter ipso iure nulla. nam quādo sententiā est notorie iniusta, & contra legē, dicitur continere nullitatem: vt habetur per Abb. & Felyn. in c. inter cæteras. de re iudi. & in isto casu potest similiter indistinctē resisti officiali volenti exequi: quia censetur de facto procederē, nō de iure: ex quo sententiā nulla, non meretur de iure executionem. Ita tenet Dyn. in d. c. quod quis. de reg. iur. lib. vj. quē sequitur Bar. in d. l. vt vim. col. iij. vbi dicit, quōd nihil addit, sed ea, quæ dicit Dy. ibi. & ita intelligitur gl. in c. ex literis. de offic. deleg. secundum Abb. in d. c. si quādo.

eod. titu. vbi tenet hanc partem. & Abb. in c. pastoralis. § quia ve rō. col. ij. de offi. deleg. & Alex. & docto. in d. l. sed eximendi. §. item si quis. ff. ne quis eū. & ita procedat omnia argumenta producta pro secunda parte. ¶ Aut sententia est iniusta. cōtra jus litigatoris. ex qua iniustitia non potest oriri nullitas: quia valet. sed est iniusta: & tunc si transit in rem iudicatam. vel non fuit ab ea appellatū. debet mandari executioni: & non potest aliquo modo resisti: & impu tatur ei. qui nō appellauit: & ita loquitur tex. in c. pastoralis. §. quia ve rō. secundū Abb. in prin. 37* & ita procedunt omnia iura. quæ dicunt esse obediendum præcepto superioris. siue iusto. siue iniusto: scilicet dummodo non sit ipso iure nullum. vel nō contineat notorium iniustitiā. Ita etiā pcedant ea. quæ suprà allegauit pro prima parte. In ij. iij. vij. viij. ix. x. xi. & xij. argumēto. idē tenet Abb. i. d. c. si quā do. de offi. deleg. Fateor tamē. quōd si sententiā nondū trāsiisset in rē iudicatā. & delegatus committere ordinariā sententiā exequendam. posset ordinarius scitēs eam esse iniustā. infare de legato precibus. vt eam nō exequatur. sed Principi rescribat. & ita procedat tex. in d. c. si quā do. ex quo ibi is. qui interesse prætendebat. aliter non resistebat: tūc ordinarius nō pōt aliud facere. nisi infare precibus. non

autē violēt. Et hoc colligitur ex dictis Inn. in d. c. si quā do. secundū Abb. ibi. in ij. col. in fi. Et ita procedat quod dixi suprà. in prima parte. in xij. argumēto. idē est. quā do est dubiū. vtrū sententiā sit iusta. vel iniusta qā est obediendā: & nō potest resisti propter authoritatē iudicis. qui habet presumptionem p se. ita dicit By. in d. c. ap. quod quis. & ita debet intelligi. quod dixi suprà in prima parte. i. vij. argumēto. ¶ Si ve rō atali sententiā fuit appellatū. & tunc pendente appellatione non potest iudex à quo. exequi: & si exequeretur. posset impunē sibi resisti. l. quoniam iudices. C. de app. & no. Inn. Abb. & Fely. in d. c. si quando. de offi. deleg. & Ratio est. quia post appellationē iudex à quo. efficitur incompetens. ex quo negotium deuoluitur ad superiorē: & sibi tanquam incompetētē impunē non paretur. l. fin. de iur. omni. iud. & c. ij. de cōsti. lib. vj. ita tenet Bal. in l. ad dictos. C. de epi. aud. & Oldr. in d. c. consil. lxxxix. ¶ Item. in* omnibus casibus. in quibus tenui posse resisti iudici. potest procedere tam in delegato. quā in ordinario iniuste ere quente: & in omnibus illis casibus. in quibus potest quis de facto resistere. potest etiā cōuocare amicos. & cōiunctos. & etiā conducere stipendarios pro defensione sui & rerum suarū: vt not. Bal. in l. si aquam. eo. xij. in prin. in ver. no. quōd triplex est bellum.

bellum. & c. C. de ferui. & aqua. per ea que not. in d. l. 3. §. eū igitur. de vi & vi. ar. quia hæc cen seret quedam defensio. quæ in omnibus est permissa. etiam cōtra officiales. vt tenet Per. Phil. Cor. in cōf. c. vij. col. iij. in primo vol. Et ita procedunt ea. quæ dixi suprà. in x. argumēto. secundæ partis. Si ergo possunt cōuocari priuati ad defensionē. quia de iure ciuili non tenentur aliū extraneum defendere. licet possint. si volunt: vt not. Fel. in c. quantæ de sent. ex com. quantō magis potest cōuocari officiales. & sic ordinarius loci. qui tenetur defendere subditos per d. l. illicitas. in prin. & §. ne potētiores. ff. de offi. præf. & Fely. in d. c. ap. quantæ. & dixi in secunda parte. in ij. argumento. ¶ Super est* modo respondere ad argumenta contraria adducta pro prima parte. Et primò. non obstat. quōd delegatus principis sit maior ordinario: quia intelli 42* gitur maior solū respectu negotij sibi cōmissi. Ita dicit omnes docto. qui ad hoc allegantur in primo argumento. Sed per principem censetur commissum. vt iustitiā faciat. ca. cum aterni. de re iudi. li. vj. vnde omnes illi casus. in quibus conclusi posse sibi resisti. sunt extra suam commisionem. & sic nō dicitur maior in illis: quia remanet vt qui 41* libet priuatus. ¶ Non* obstat. l. aduersus. C. si aduer. rem iudi. quam allegauit in primo argu.

mento: quia ibi loquitur de restitutione in integrū: quæ præsupponit sententiam valere. ex quo datur ad rescindendum sententiam: quia si esset nulla. non esset opus restitutione in integrum: vt in toto titu. C. in quicau. in inte. resti. non est neces. Vnde quando valet sententia. verum est. quōd ordinarius non potest se impedire contra eam. vt suprà conclusi. & est necesse. quōd adeatur princeps. Sed in casibus in quibus conclusi posse resisti delegato Principis. si resistit aliqui idē est. quia sententia non valet. vel continet manifestam iniustitiā. vel vult exequi in casu sibi non commissi: sicut supra. Facit. quōd not. Car. in c. iij. s. notarij. de hare. vbi pra. latus potest amouere inquit sitorem datum à papa. vnde nō censetur inferior ponere legem superiori. sed exequitur legis autoritatem. ¶ Non obstat 42* quod dicitur in ij. argumento. quia fateor. quōd per delegatio nem censetur ablata iurisdicōio ordinario. vt non possit procedere in illa causa alteri commissi. nō tamen censetur abdicata potestas ordinario. vt non possit defendere subditum à violentia sibi inferenda à priuato: per d. l. illicitas ff. de offic. præf. & per Fely. in d. c. ap. quantæ. de sent. ext. com. Nam in casibus in quibus conclusi posse resisti delegato. remanet delegatus. vt priuatus. non vt iudex: merito

sibi, vt priuato resistitur per modum cuiusdā defensionis: quia cōtra ius exequitur delegatus, quod nō cōsequitur esse sibi mandatum per Principem, sed potius contrarium: per d. cap. cum æterni. sicut in simili videmus.

43 nam* quando aliquis laicus iniuste opprimitur ab aliqua persona ecclesiastica, potest implorare auxilium iudicis secularis: vt per modum cuiusdam defensionis sibi assisat citando per edictum dictam personā ecclesiasticam, si sua putauerit interesse, & sic poterit restituere laicum contra personam ecclesiasticā in possessionem, quā fuerat spoliatus: nō obstante, quod illa persona ecclesiastica non sit sibi subiecta. & de hoc est profuim in regno, per capitulum regni, quod incipit, Omnis prædatio. & aliud, quod incipit: Ad regale fastigium. & aliud, quod incipit, Finis præcepti charitas. & habetur plene per Matth. in deci. ij. & deci. xxiij. conf. Neap.

44 ¶ Non* obstat, quod dicitur in vij. argumēto, quod auctoritas iudicis facit licitum. & c. quia illud procedit, quando interponitur, secundum ius, & iuris ordine seruato: alias nihil operatur auctoritas iudicis, secundum Ab. in cap. cōsultationibus. col. ij. de iure patro. ¶ Non obstat quod est prodim generale remedium appellationis: vt dicitur in xij. argumēto: quia illud remedium est inductum ad re-

parādum grauamē illatum per iudicem, vt iudicem: secus si iudex procedit, vt priuatus extra officium sibi commissum: vel exequendo sententiam nullam, vel notorie iniustā: vel post appellationem: quia tunc per modum defensionis quæ sit restituit, sicut cuiuslibet priuato. Ad alia argumēta adducta pro prima parte satis potest colligi responso ex his quæ dixi supra in solutio ne. Et ex his fit impositus finis huic notabilissimæ & quotidianæ questionis, quam credo non fuisse hæctenus per quæpiam ita plenè examinatam. Laus deo. Datum Venusij. Die xxij. Iulij. m. d. xix. In die beate Marie Magdalene. Disputata tamē fuit per me Robertū Marantā postea in ciuitate Salerni in publico studio Salernitano. Die xix. Octobris. Ann. m. d. xix. Rob. Maran. Venusinus. V. I. D.

DISPUTATIO II.

Vtrum in regno Sicilia præsumatur quælibet ciuitas viuere iure Longobardo vel iure Romano. & an ius Longobardum præferatur iuri Romano in regno.

Ius Longobardū an præferatur iuri Romano in regno, vel cōtra. et. nu. 19.
Ius Francorum dicitur ius speciale & onerosum; & qui allegat ipsum, debet probare: quia est contra ius commune. & nu. 45.

- 3 Ius Longobardum non est lex neque ratio: & ideo recipit ab auita.
4 Ius Longobardum non seruatur nisi in loco vbi esset eius consuetudo. & 6.
5 Ius Longobardum est ius asinum. & 34.
6 Ius Longobardum est lex inualida.
7 Ius Longobardū dicitur lex vulgaris.
10 Lex regni transfertur cū ipsa translatione regni. & 15.
11 Lex quamuis dura & iniusta, seruanda est.
12 Consuetudo contra constitutiones regni est reprobata.
13 Scire, & scire debere, sunt paria.
14 Andreas de Isernia dicitur legum Euangelista: & est maioris auctoritatis quam Lucas de Penna.
15 Notarius vnius comitatus potest facere instrumentū in alio volente domino illius.
16 Intellectus verus ad constitutionem, puritatem, reprobata opinione Notariorum. & nu. 19. 20. 21.
17 Dicitio, videlicet, quid importet.
18 Iura communis appellatio in regno, venit etiam ius municipale.
20 Ordo scripturæ designat ordinem obseruantiæ: item dat regulam & ordinem intellectus. Et si reperiantur duo instrumenta in eadē charta, præsumitur prius illud quod præcedit.
21 Ordo scripturæ non inspicitur, quando mens dispositionis est certa.
22 Clausula inserta in medio vnius capituli, ad illud tantum refertur.
23 Consuetudo habet vim legis, & dicitur lex municipij.
24 Clausula refertur ad vnum tantum capitulum, quando potest assignari ratio, quare non referatur ad alia.
25 Ordo positus gratia exempli non est seruandus.
26 Ordo scripturæ non inspicitur, vbi habemus ordinem intellectus.
27 Ordo scripturæ non attenditur, quando perturbat ordinem necessitatis.
28 Iuris appellatio simpliciter venit ius Romanū p Antonomasia. & 30.
29 Correlle legum est euitanda.
31 Dignior censetur ille, qui prænomina ius est in disputationibus.
32 Dignius præferitur minus digno.
33 Ius Romanū est dignius iure Longobardo.
Dignitas maior est illa quæ acquiritur a principe, quæ ab inferiore.
33 Leges Imperatorum dicuntur procedere a Deo: quia imperator dicitur diuina providentia constitutus: & est sicut Deus in celo.
34 Leges iurisperitorum fuerunt factæ cum tanta iustitia, vt in eis iniustitia inueniri non possit.
Iuris Longobards obseruantia non est necessitativa præcisæ. & 35.
35 Dicitio, prout, est relatiua & limitatiua.
36 Nihil ualidius datur mulieribus tantū viuentibus iure Longobardo. & 37.
Argumentum a contrario sensu habet locum in statuto.
37 Testamentum mulieris an valeat sine mundualdo. & 38.
38 Consuetudo, cuius iniurij nō extat memoria, habet vim priuilegij & legis. Consuetudo generalis est in regno, quod iure Romano priuatur.
38 Ius Longobardum excludit cognationes a succedendo. Admittit filios naturales.

39 Probatio quod vivatur iure Francorum sumitur ex eo, quod alii in vixerunt illi de domo.

Consuetudo notoria est illa que probatur ex inspectione plurium instrumentorum: & sufficit eam allegari.

40 Consuetudo nulla est fortior, quam illa, que est conformis cum iure communi.

Consuetudo dubia recipit interpretationem à iure communi generali, non à locali.

41 Ius Longobardum probari debet per eum qui ipsum allegat.

42 Inter viventes iure Romano, causa deciditur secundum ius Romanum: inter viventes iure Longobardo, secundum ius Longobardum.

43 Ius Longobardum non fuit confirmatum per Imperatores in regno, sed potius reprobatum.

44 Auctoritates Doctorum sunt probabiles, sed non necessariae.

45 Ius Longobardum potius presumitur quam ius Francorum.

AMbigua & diutissime inter regnicolas vetulata est questio, an ius Longobardum praeferatur iuri Romano in hoc regno Siciliae: & secundum quod ius debet prius iudicare. Et quoniam ista q. fuit mihi visa non solum utilis, verum etiam necessaria, in hoc regno maxime, & ipsam hactenus bene discussam non reperio, ita vt claram conclusionem haberemus: propterea cogitavi eam pro viribus examinare, & ad veram

conclusionem, prout mihi iuris est se videbitur, redigere: vt in futurum faciliore via alijs consideranda aperiam. ¶ Et primo pro parte affirmativa, quod ius Longobardum praeferatur iuri Romano in regno Siciliae, adducitur consti. regni, quae incipit, purita tem. qua cauetur, quod iudices iurent de sententiando prius secundum constitutiones regni: deinde secundum consuetudines approbatas: & deinde secundum iura communia, Longobardum videlicet & Romana. Et sic in ordine praemittit ius Longobardum, & postea Romanum. vnde ille ordo verborum datus per illum consti. designat ordinem executionis: per ea que habetur plenè per Abb. & Fely. in c. cum dilecta. de rescrip. & ex consequenti iudex debet in iudicando praeferre ius Longobardum iuri Romano, in tantum quod dicit And. de lher. in d. const. puritate. quod illi, qui non vultur eo iure propter consuetudinem, non excusantur: quia esset consuetudo contra consti. regni: quae consuetudo reprobatur: vt in proce. constitutionis. §. si. ¶ Secundo, adduco auctoritatem Andr. de Yser. in prælud. seu. in tertia questione princip. vbi expressè tenet, quod in regno Siciliae servatur ius Longobardum: quia constitutio regni hoc praecipit. Et ibidem circa si. illius q. dicit, quod illi, qui non servant dictum, non excusantur consuet

consuetudine, per rationem praedictam. ¶ Tertio adducitur auctoritas glossae in consti. vt universis in gl. in vers. aut in defectu & c. que in iudicando similiter praepoint ius Longobardum iuri Romano. & magna est auctoritas glossae. ¶ Quarto adduco auctoritatem Andr. de Yser. in consti. praesenti lege. la. iij. & in constituti. si quando contigerit. vbi similiter dicit, quod ius Longobardum praeferatur iuri Romano, cuius And. r. magna est auctoritas in hoc regno: quae appellatur legum euangelia.

¶ Quinto, adduco eundem And. in capit. Imperiale. §. praeter ea ductus. colum. ij. in fin. de prohib. seu alie. per Fede. vbi expressè dicit, quod in regno vivitur iure Longobardo: & ille q. allegat ius Francorum, debet illud probare, cum sit ius speciale in regno. ¶ Sexto, adduco eundem And. in c. j. in ver. bona vacantia. quod sint rega. vbi pluries dicit, quod in regno servatur ius Longobardum. ¶ Septimo, adducitur auctoritas Math. de afflicti. doctoris Neapolitani, in deci. celi. iij. consi. Neap. in ij. co. vbi dicit quod in regno praesumitur, quod vivatur iure Longobardo: vnde qui dicit cotrarium, pbare debet. ¶ Octavo, adducitur auctoritas Alex. in l. pro herede. §. si. ff. de acqui. hare. vbi Alex. refert And. de Yser. in prælud. seu dori: & concludit de mete And.

q. sicut Longobarde leges quae fuerunt conditae ab imperatoribus, servari debent, cum sint generales. ¶ Nonò extat auctoritas eiusdem And. in consti. vt universis, circa si. vbi dat ordinem quomodo procedatur in regno. scilicet vt primo iudicetur secundum constitutiones: deinde secundum consuetudines: & demum secundum ius Longobardum, & postea secundum ius Romanum. ¶ Decimo idem And. in consti. specie. dicit, quod prius servatur ius Longobardum & postea ius Romanum. ¶ Pro parte vero cotraria negatiua, scilicet quod ius Longobardum non sit in usu, adduco primo auctoritatem Odof. & Bal. in authen. dos. data. C. de don. ante nup. vbi dicit, quod lex Longobardum, non est lex neque ratio: & ideo recessit ab aula. ¶ Secundo, adducitur idem Bal. in l. si inuita in si. C. de nup. vbi dicit, quod de isto iure Longobardo non est curandum, nisi in loco vbi esset eius observantia, secundum consuetudinem loci: sed in hoc regno est potius cotraria consuetudo, quae non servatur, vt infra dicam: ergo de eo non est curandum. ¶ Tertio, adducitur decisiò And. de Yser. in c. j. §. si. in fide. no. seu. vbi dicit, quod ius Longobardum est ius animinum, & caret ratione: & ideo non servatur vbi libet. ¶ Quarto, dicit idem And. in c. j. co. j. de seu. cog. quod iudex cessantibus consuetudinibus debet vt lege Romana vel Longobarda, vbi illo iure vivitur

viuitur. Vnde proponit ius Romanū iuri Longobardū. & dicit quod ibi seruari debet ius Longobardū, vbi illo iure viuitur. vnde innuit, q̄ est ius speciale sicut dicimus de iure Frācorū, Ergo probari debet, quod eo iure viuitur per ea, quæ not. And. de Yser. in d. cap. imperialem. §. præterea ducatus. dum loquitur de iure Francorū. ¶ Quinto, adducitur auctoritas Archi. in capitulo, quicunque. xj. q. i. vbi dicit, quod lex Longobarda, est lex inualida: & non potest confirmari aliam legē inualidā. ¶ Sexto, adducitur auctoritas Aluar. in prælud. feud. in versicul. collar. in iij. quæst. vbi confirmat dictū Bal. in authē. dos data. & in d. l. si inuita. ¶ Septimo, dicit * Archi. diacon. in capitulo, sc̄ de uotis. simam. xij. quæst. ij. quod ista lex Lōgobarda appellatur lex vulgaris: prout etiam tex. ibi appellat, ex eo q̄a ab hominibus vulgaribus & rudibus suis composita: vnde tantō minus debet seruari. ¶ Octauo, adducitur * auctoritas Lucæ de pēna in l. j. C. de procurator. & conducto. lib. xj. vbi dicit quod ius Longobardum nō debet præferri iuri Romano: nisi vbi seruat de consuetudine. ¶ Nonō, adducitur * dictum Bal. in cap. translato. de consil. vbi dicit, quod translato regno siue imperio, transfertur etiam lex regni. vnde licet illud ius Longobardum potuisset seruari tēpore, quo erant

illi reges Apulietamen quia regnum fuit postea ab eis translato, debet ceteri translata etiam lex eorum: & sic dicta lex Longobarda nō debet seruari: sicut dicimus de lege Mosaica, quæ fuit translata in legem Euangelicā, vni cum translatione faceret dicitur in Christū. ¶ Decimo & vltimo, adducitur auctoritas Martini de afflicto. docto. Neapolitani, in dicta constitutione, Puritatē. in iij. colū. vbi firmat opinio. Lucæ de pēna, scilicet quod ius Longobardum non præferatur iuri Romano. ibi dicit, quod ista opinio semper sibi placuit, & dat vnam expositionē ad dictam constitutionem. Puritatem. quæ in reueritate, salua ratione recti sermonis, non potest procedere, vt infra dicam. ¶ Habemus ergo huc vsque decem auctoritates pro vna parte, & decem pro alia. vnde quæstio redditur valde dubia. Si quis tamen vellet tenere primam partem, quæ videtur fulcra auctoritate authenticæ, scilicet, per tex. in dicta constitutione, Puritatem. posset respondere ad omnes decem auctoritates contrarias. Et primō ad dictum Bal. & Odof. in d. authē. dos data. posset dici, quod Bal. & Odofred. non fuerunt regnicolæ: vnde verisimiliter nō potuerūt habere notitiam constitutionū regni: quæ non seruat in regionibus eorum. Dicta ergo eorum procedunt de iure cōmuni, quod postquam

quam superuenit ius commune Romanorum, illud ius Longobardū recessit ab aula. sed quia ius municipale huius regni, pro ut est dicta consil. puritatem. iure illud seruari, tenemus non regnicolæ obedire illi constitutioni. Et eodem modo potest respondere ad dictum Bald. in d. l. si inuita. C. de nup. Vel potest dici, quod illud dictum Bald. facit pro prima parte, quia dicit, quod de eo non est curandum, nisi in loco, vbi tali lege Longobarda vtuntur: sed in hoc regno necessitatur ad vtendum tali lege, per dictam constitutionem. ergo est de tali iure curandum. ¶ Ad dictum * And. de Yser. in d. cap. de notis feud. potest respondere, quod And. est sibi contrarius: quia in pluribus locis tenet, quod seruat tale ius in regno, vt supra retuli, i prima parte vnde dici potest, quod melius fuit tūc loquutus: ex quo habet pro eo tex. dictæ constitut. Nec aliq̄a sit dura vel iniusta, tamē seruanda est: quia ita vult legis ratio: vt dicit tex. in l. prospexit. ff. qui & à quibus. ¶ Similiter ad dictum * And. in cap. j. de feud. cognit. potest responderi, quod non debet inspicere ordo scripturæ ipsius Andre. cum habeamus ordinem legis, & si And. dicit, quod debet seruari, vbi eo iure viuitur, debet cōcordari cum

aliis suis dictis. Et facias. consuetū cum minore. In hoc regno viuitur eo iure: ergo in regno seruari debet: & si negares minorem, quod non viuitur eo iure in regno, hoc esset ex contraria consuetudine: quæ est reprobata contra constitutionem: per tex. in proce. constitut. §. fin. vnde si ita non viuitur, sufficit quod ita viuere debent homines. & ita necessitatur: per d. constitut. ¶ Ad quod facit illo loco, quod dicimus scire, & scire debere, sunt paria. l. quod te. in fin. ff. si certum petat. & cap. vassalus. si feudum. & ibi Aluar. in primo nor. si de feu. feu. contro. & glo. in l. penul. C. de peri. tut. ¶ Ad dictum Archid. in d. capitulo, quicunque. & in d. capitulo, cum deuotissimam, & ad dictū Aluar. in prælud. feud. responde-ri potest eodem modo, quod loquitur de iure cōmuni, sicut dixi de dicto Bald. ¶ Ad dictum Lucæ de * penna, potest responderi eodē modo, prout dixi ad dictū And. supra. Dicit enim q̄ vbi seruat de consuetudine, præferatur iuri Romano: sed in hoc regno seruat vel seruari debet: per d. constitut. puritatem. ergo præferatur. Præterea in regno est maioris auctoritatis And. de Yser. qui appellatur legum euāgelista, quam Lucas de penna. vnde debet præferri dictum And. qui cōtrarium tenet, maxime in prælud. feud. in iij. q. ¶ Ad dictū * Bal. in ca. translato, respon

responderi potest, fatendo dictam suam, quod cum translatione regni transferatur & lex nisi novus regnator legem veterem confirmet, quia tunc servatur lex vetus ex nova confirmatione, quia ita vult novus dominus. Ita, proprie dicit And. in prelad. seu in ii. q. & ibi subdit exemplum de comitatu vniuersi comitatus, qui potest facere contractum in alio comitatu volente domino illius comitatus. Sed novus dominus in regno transiit, qui fecit dictam consuetudinem confirmare ius Longobardum, ergo seruari debet.

16 Ad dictum Mart. in d. constitutione, puritatem potest respondere, prout responsum fuit ad auctoritatem Lucae de pena: ex quo ipse imitatur & confirmat opinionem Lucae. Et dum ipse Math. de nouam expositionem ad dictam constitutionem, faciendo vnam extraneam constitutionem, dico quod talis sua constructio vitia penitus licet illius constitutionis, & non posset saluari salua ratione recti sermonis. Nam verba cōstit. sunt hac formalia, videlicet, Ac demum secundum iura cōmunia, Longobarda videlicet & Romana, &c. Et sic primo positū dicitur in genere, scilicet secunda iura communia; deinde illud genus exemplificat per dictionem, videlicet. Et in illa exemplificatione ponit equaliter ius Longobardū & Romanū; designans, quod ambo sunt iura cōmunia & proponit in ordi-

ne ius Longobardum. Illa ergo determinatio, scilicet, iura communia, &c. relata ad ista duo determinabilia, scilicet, ad ius Longobardū & Romanū, debet ea pariformiter determinare, scilicet, quod ambo dicantur iura cōmunia. In hoc iure, & l. Lucius, ff. de vulg. & pupil. Et hoc procedit ex illa dictione, videlicet, quae est dictione declarativa & restrictiua procedenti, secundum Bar. in l. j. ff. ad l. Aquil. & Fran. de are. in l. si fundum. ff. mada. & not. in cap. statutū. & ibi Gem. et ij. de here. li. vj. & est tex. in capitulo, transmissa. de eo, qui cognouit consanguinea vxor. lux. & in l. cum quidā. §. j. ff. de vlt. & l. ac. in l. idē in duobus. §. personale. in primo no. ff. de pac. & in l. i. iurandū, quod ex cōuentione. §. procurator. col. liij. ff. de iur. reitran. Vnde conclusio per illam dictionem videlicet, illa iura cōmunia declarantur, & restricti guntur aequaliter ad iura Longobarda & Romana cum ordine suo, quod colligitur ex ipsa scriptura: per quam declarationem, quae est verissima, per verba & mōs legislatoris sonat, apparet non procedere illam expositionem, quā facit prefatus moder. Neapolitanus, dum dicit debere illa verba cōstit. ita cōstrui, videlicet, Ac deum secundum iura cōmunia, Romana & Longobarda, & sic vult peruertere ordinem cōstitutionis. Assignat ipse rationem: quia ius Longobardum non est cōmune: sed

se est speciale in hoc regno, & id. o. illud adiectiuū, cōmunia, non potest referri ad ius Longobardū, quod non est ius cōmune: vnde de necessitate refertur ad ius Romanū, & sic reperitur prius in ordine literarum Romanum, secundum et. Mihi videtur quod talis constructio non procedit: quia non potest salua ratione recti sermonis procedere, vt supra dixi. Nam peruerit ordinem illius cōstit. cōtra mentem Imperatoris. Ad rationem domini Martini respondeo, quod imò illud adiectiuū, cōmunia, potest referri ad ius Longobardū: nam dato quod sit ius speciale in hoc regno: quia tamē seruat, facit ius cōmune in regno: & cū dicta constructio intendat ponere legem in hoc regno tantū, quia extra regnum non extendit vires suas, voluit loqui de iuribus seruis in lam dictionem videlicet, illa iura cōmunia declarantur, & restricti guntur aequaliter ad iura Longobarda & Romana cum ordine suo, quod colligitur ex ipsa scriptura: per quam declarationem, quae est verissima, per verba & mōs legislatoris sonat, apparet non procedere illam expositionem, quā facit prefatus moder. Neapolitanus, dum dicit debere illa verba cōstit. ita cōstrui, videlicet, Ac deum secundum iura cōmunia, Romana & Longobarda, & sic vult peruertere ordinem cōstitutionis. Assignat ipse rationem: quia ius Longobardum non est cōmune: sed

licet ius Longobardū sit speciale in hoc regno: tamen facit in eo ius cōmune. Vnde per praedicta merito illa verba cōstit. debent intelligi, prout iacent: quia possunt referri tam ad ius Longobardum, quam ad ius Romanū. Hec autē salua excusatione dixit, non vnde attendat contra interpretationem domini ac praepetoris mei, recollenda memoria: qui nepe iuris huius regni illustrator merito potuit appellari: sed quia credo veritate dicere, quae cunctis rebus est praeferenenda. Et licet haec prima pars videatur bene defensa ab impugnationibus contrariis: tamē pro solutione & conclusionem huius utilissimae q. ego tenco indubitanter secundam partem contrariam scilicet, quod imò in regno ius Longobardū non praefertur iuri Romano. imò ipsum ius Romanū est in viridi obseruatiua: & eo iure quilibet praesumitur vivere in regno, nisi ex aduerso contrarium probetur. Et firmo hanc conclusionem: quod in regno alleganti, quod viuatur iure Longobardo, incumbat onus probandi. Quam conclusionem probabo non solum per leges iuris cōmunis, sed etiā per ipsas met cōstitutiones regni, & etiā rationibus vrgētissimis. Et quia omnes auctoritates contrariae, quae fouent primam partem, nititur ex sola dictione illius cōstitutionis. Puritate, quae videtur esse principalem fundamentum opinionis cōtra-

riæ prius nitar tale fundamentū delere: & sic o'is autoritates corruent, quæ per eam fundantur. c. cū Paulus. j. q. i. ¶ Assumo igitur verba dictæ cōstit. Puritate. & venio ad ipsius interpretationē: per quam apertissimē demonstrabo, quod illa cōstitutio nō mere tur allegari pro illa prima parte, sed potius pro hac secunda, 20 quam teneo. Et * præsuppono, quod dubium faciebat illi ordo scripturæ, in quo ius Longobardū prius nominatur, quam ius Romanū: vnde debet prius seruari: arg. l. quoties. ff. de usufr. & l. generaliter. §. siquid. ff. de fideicom. li. Hinc dicit Bal. in l. aduersus. C. de fur. q. prior in ordine scripturæ, plūmitur prior in tēpore. & dicit Bald. in l. j. C. de impub. & al. subst. quod ordine scripturæ datur regula. Et dicit Bar. & Bal. in prima cōstit. C. col. fi. quod si reperitur duo instrumenta scripta in eadē charta, præsumitur pri' illud, quod præcedit ex ordine scripturæ. & Bal. in l. si duas. in princ. ff. de execut. dicit quod ex ordine scripturæ præsumitur ordo intellectus. Idem notat plene Fel. in capitulo cum dilecta. col. iiii. de refer. 21 ¶ Ad hoc * præsuppositum respondēdo, vt incipit tollere dubium, & dico sic: Quando mens disponētis est certa, non curatur nec inspicitur ordo scripturæ in legibus. ita teneo Bar. per illū textum in l. cum pater. §. fidei tua. ff. de leg. ij. & idē Bar. in l. ij.

§. prius. in si. ff. de vulg. & pupil. & ita intelligitur text. in l. nec enim. ff. de sol. Idem tenet Bal. in d. l. si duas. vbi dicit, quod quādo dispositio loquētis est certa, non curamus ordinem verborū. sed in terminis dictæ cōstituti. Puritate. mens disponētis est purissima, qualiter & quādo velit seruari ius Longobardum. vt modō declarabo: ergo non debemus curare illū ordinem, quod sit certa mens disponētis. Probo: Nam verba formalia cōstit. sunt hæc: videlicet, Ac demum secundum iura cōmūnia, Lōgobarda videlicet & Romana, prout qualitas litigantiū exegerit, iudicabit, &c. Nota igitur, quod illud verbum iudicabit: determinat & perficit totam orationem præcedentem: & tamen antē quam oratio sit pfecta, est inserta illa clausula, prout qualitas litigantiū exegerit, &c. Quæ clausula de necessitate debet referri ad hoc vltimum capitulū, scilicet, dum loquitur de iure cōmūni Lōgobard & Romano, pluribus de cau. 22 sis. * Primō, quia est inserta in medio ipsius capituli, scilicet, antē, quam oratio esset cōpleta: quo casu ad ipsum tantū capitulū referretur: & nō ad alia præcedētia separata, secūdū Bart. in l. talis scriptura. col. ij. circa finē. ff. de legat. j. & Bar. in l. fin. ff. de reb. dub. per tex. & ibi glo. in l. filii. ff. quando di. leg. ce. & per Philip. Decium in cōsilio xliij. col.

col. ij. in si. ver. & cum talis. &c. Secūdō, quia suprā præcesserūt in d. cōst. duo alia capitula. Primum videlicet, quod iudices iudicent, secundum cōstit. Secundum, quod in defectu eorum iudicent, secūdum cōsuetudines approbatas: ac demum secundū iura cōmūnia. &c. & ad illa duo capitula præcedētia referri non potest illa clausula, prout qualitas litigantiū, &c. quia resoluta ret legum contrarietas: quia legislator vult, quod omnino seruentur cōstitutiones regni, & nō attendatur qualitas litigantiū, nec cōsuetudo cōtraria: vt in 23 procc. cōstit. §. i. Item * vbi est cōsuetudo approbata in ciuitate, illa habet vim legis: & illā tenentur omnes de illa ciuitate seruare: quia dicitur lex muniti pij. l. j. C. de man. li. & l. de quibus. c. ubi noc. ff. de leg. i. & insi. de iure natu. §. ex non scripto. 25 & c. cū cōsuetudinis. & c. si de cōsuet. vnde non attenditur qualitas litigantiū contra antiquam cōsuetudinem. * Ergo sequitur, quod stante contrarietate, quæ semper euitanda est, illa clausula non potest ad alia capitula referri, nisi ad hoc vltimū, cū possit assignari ratio, quare nō referatur ad alia: vt dicitur Bar. Bal. & ibi cōmuniter doc. in l. j. C. de libe. præteri. & Bar. in d. l. talis scriptura. ff. de leg. j. & in l. i. de cum eodē. §. fin. ff. de iur. omniud. & Alex. in cōs. xlvij. col. ij. ver. sed ita. primo volu.

Cū ergo dicta clausula de necessitate referatur ad hoc vltimū capitulū, satis clarē patet de mente disponētis, quod nō vult iura Longobarda præferri iuri Romano: sed illa seruari secundum qualitatē litigantiū: prout ibi ponit Andr. de Ysern. scilicet, quod ille, qui viuit iure Longobardo, iudicetur per ius Longobardū ille vero, qui viuit iure Romano, iudicetur per ius Romanū: ergo sequitur, quod si legislator vult, quod omnino compellitur iudex iudicare, secundum ius Longobardū: & sic nō præferet ius Longobardum iuri Romano. vnde quia apparet de mēte disponētis, nō est curādus nec inspicēdus dictus ordo verborum: sed sola mens, & ex prædictis colligitur prima ratio in fauorē huius secundæ partis, quam sequor. ¶ Secundō principaliter, q' dicitur ordo non sit curandus, adduco aliam regulā, videlicet, quando ordo ponitur in aliqua dispositione gratia exēpli pro doctrina, nunquam censetur positus pro forma, nec seruari debet. Tex. est in ca. decernimus. & ibi Carci. de iud. vbi episcopus & Abb. præferuntur in ordine archiepiscopo: & tamē nulli dubium est, quod archiepiscopus est dignior, & debet primō nominari: & nō est alia ratio, nisi quia illa nominatio fit gratia exēmpli: vnde non inspicitur ordo ita tenet etiam Fely. in d. ca. cū dilecta. col. vj.

ver. secundò declara. & c. de rescript. sed in d. consi. Puritatem illa nominatio inrium Longobardi & Romani fuit facta gratia exempli. Quod patet per illam di. Pionem, videlicet que est dictio declaratiua & exemplificatiua. vt supra dixi. Nā primò dicit secundum iura communiò: & postea exemplificat declarando. que sunt ista iura communiò. ergo sequitur. q. ille ordo non est inspiciendus. ¶ Terziò. quia

26* vbi constat de ordine intellectus. non curatur nec inspicitur ordo scripturæ. Ita dicit Bart. in lita tamé. §. qui inspecti. & in l. Scruola. circa fi. ff. ad Trebell. sed ibi constat de ordine intellectus. qui est vt in viuētibus iure Longobardo tantum seruetur ius Longobardo. & non in aliis per illam clausulam. Prox qualitas. & ergo non curatur ordo scripturæ. ¶ Quarto. quia

27* quādo ordo scripturæ perturbat ordinem necessitatis. nō at tenditur: imò reducit ad ordinem necessitatis. ita tenet Bart. in l. Gallus. §. qui sam recte. col. ij. ff. de liber. & posthu. & ibi per alios doct. & Bar. in l. in fi. C. de exec. rei iudi. sed in d. consi. est ordo necessitatis: q. in viuētibus iure Romano. cesset ius Longobardum: sed tunc præferatur. quādo litigantes eo iure viuēt. ergo iste ordo est attendendus. nō ordo scripturæ. ¶ Quinto. quòd dicitur* ordo nō sit substantialis nec inspiciendus. pon

dero vnam aliā consi. vi delictæ consi. vt vniuersi vbi sunt similia verba: & nulla sit mētio de iure Lōgobardo: dicit enim quod iudices iudicent secundū cōstitutiones. & deinde secundū consuetudines: ac demū secundum iura: nō specificando que iura: quo casu in dubio appellatione iuris simpliciter. venit ius Romanū. per antonomasia vt §. delictæ quoties. inst. de iure natu. vnde illa consi. fessit totum contrariū. & sic facit pro parte nostræ: quia cessante consuetudine debet iudicari secundū ius Romanū: ergo præponitur iuri Lōgobardo. Et hanc ponērationem sentit etiam Mat. in d. cōsi. Puritatem. ¶ Sed postea aliquis dicit. q. illa consi. vt vniuersi. est correctæ per cōsi. Puritatem: quæ est posterior Respondeo. q. imò non est correctæ: quia dicta consi. Puritatem dicit illud idem: nū quia addit illā limitationē. in viuētibus iure Lōgobardo. vnde est potius limitatiua. quā correctiua: semper enim in dubio vitanda est legi correctio. l. præcipimus. C. de app. l. facimus. C. de testa. Dicamus ergo sic. inngendo vtranque consi. q. iudex cessante cōsuetudine. debet iudicare secundū iura: scilicet Romana. & ita loquatur d. cōsi. vt vniuersi. Falit. quando qualitas litigantium aliud exigat: quæ tunc procedit cōsi. Puritatem. vnde dicta cōsi. vt vniuersi ponit regulā. sed cōsi. Puritatem

ponit

ponit limitationem cui regulæ standū est. donec probetur fallentia. cad decimas. de rest. spo. lib. vi. & no. Bar. & doct. in l. ij. ff. si quis in ius vo. non ie. ¶ Sextò. quòd dicitur* ordo non sit inspiciendus. neque formā inducat. pondero nouiter vnā aliā cōsi. ab aliis non pōderatā: quæ incipit. Cūm circa. quæ mandat iudicibus & officialibus. vt decident causas iuxta tenorē constitutionū. & iura. & cōsuetudines approbatas. & sic primò dicit secundū iura: & postea secundum cōsuetudines. certè si vellemus inspicere ordinē verborū. deberet præferri ius cōmune cōsuetudinibus: quod est fallum. vt supra dictū est: ergo patet. q. non inspicitur ordo scripturæ: put etiā dicit ibi gl. Vnde minimè debet inspiciri in d. consi. Puritatem. cum de eodē loquatur. Præterea. illa cōsi. cum circa. est posterior: & dicit secundū iura simpliciter. Vnde intelligitur de iure Romano. vt supra dixi in precedenti argumēto. & sic facilius tollit illud motiū suprā factū. cum sit posterior. ¶ Septimò. pōdero* aliam consi. quæ incipit. Speciale. quæ vult. quòd vnus sit ordo iudicij in omnibus personis. & nominat ibi sigillatim. siue q. fuerit Francus. siue Romanus. aut Longobardus. Vnde in ordine nominatvltimo loco Lōgobardum: ergo est minus dignus. tanquam vltimo loco nominatus. Nam primò nomina

tus. censetur maior & dignior: secundum Bald. in l. cum quidā. col. j. C. de ver. scribing. per l. ij. ff. de albo scriben. & Bal. in auth. hoc amplius. co. pen. C. de fideicom. Facit l. quotiens. ff. de usufruct. Vnde merito Lōgobardus tanquam minus dignus. est postponendus. ¶ Et per hæc septem argumenta. est sublatū omne fundamentū. quod fiebat ex d. cōsi. Puritatem. super qua se fundat prima pars: & per cōsequēs remanē sublatæ omnes rationes adductæ: pro prima parte. & magis corroborata hæc secūda. quam teneo. Quam vltà corroboro per alias rationes virgētissimas. ¶ Octauò igitur* confirmo hæc secūdam partē. & assumo vnam regulā. quæ se habet. Omne id. quod est magis dignū & nobile. debet præferri minus digno & minus nobiliti: vt in §. si instig. de iure na. & in c. quod i dubiis. de consec. eccl. vel alta. Facit text. i. c. episcopus. xv. dist. Sed negari nō potest. quòd ius Romanū. est dignius iure Lōgobardo. pluribus de causis. Primò. ratione cause efficacitatis: quia ius Longobardum fuit pro maiori parte cōditū à quibusdā regibus Apuliz: vt dixi suprā in prin. Sed ius Romanū fuit cōditū & compilatū ab Imperatore Iustiniano: qui fuit dominus totius mundi. l. de precepto. ff. ad l. Rhod. de iac. l. tantò nobilior ac dignior dicitur opus. quāntò à nobiliori & digniori pcedit. vnde dicimus

X 2 magis

magis dignum eum, qui acquirat dignitate immediate a principe, quam eum, qui acquirat ab inferiore: vt inquit Spe. in tit. de citatione. §. iam de citatione. col. iiii. ver. potro. id sunt pluries. &c. Pro hoc est tex. in d. l. i. ff. de alio. scrib. & tex. cum gl. in c. per tuas. de maio. & obe. & c. cum in distribuendis. de tempor. ordi.

33 * Vnde leges Imperatorum censentur procedere ab ipso Deo: quia Imperator dicitur diuina gratia constitutus: secundum And. de Yser. in rub. de phi. feu. alie. per Lotha. Et est Imperator in terris, sicut Deus in celo: & dicitur habere diuinum nomen: fecundum And. de Yser. in c. j. in versu. ad felicem. que sint rega. Secundo, ratione iustitiae & memoris *rationis. Nam ius Romanum, & praesertim leges iuriconsultorum, fuerit facta cum tanta iustitia & ratione, vt in eis iniustitia non possit inueniri: vt restatur And. de Yser. in consil. si damnata. co. fi. in prin. Hoc etiam probatur in ist. de lege Fusa Catin. tollen. per totu tit. vbi Imperator sustulit illam legem tanquam sine ratione. & in quampulribus aliis similiter sublati in corpore iuris. Ius vero Longobardum, est ius iniustum: sine ratione factum: vnde appellatur ius asinum: secundum And. in c. j. §. fi. de no. feudo. & Odo. & Bald. in auth. dos data. C. de dona. ante non merito ergo est iuri Romano non postponendo. ¶ Nono, hanc

partem confirmo per d. consti. puritate retorquendo ipsam contra primam partem, quam podero in duobus locis. Primo, dum dicit: prout qualitas litigantium exegerit. exponedo, prout exponit ibi And. de Yser. & supra dixi. nam per illa verba permittit, q. in regno viuatur iure Romano & iure Longobardo permisiue, & non imperatiue. Vnde non imponit necessitatem, quod quilibet viuatur iure Longobardo. Item permittit, q. iudices praeratius Romanum iuri Longobardo in viuendis iure Romano. ergo male allegatur illa consti. per eos, qui dicunt q. de necessitate in hoc regno viuatur iure Longobardo, & quod illud praeratur iuri Romano: quia si esset illa necessitas, illa consti. loqueretur precise, q. iudices in distincte seruet ius Longobardum: siue aliquis viuat eo iure, siue non: sicut dixi praefata obseruantia constitutionum & consuetudinum. * Vnde quia noluit loqui precise, sed permisiue, referedo se ad qualitatem hominum. per dictionem, prout: quae est distinctio relatiua & limitatiua. secundum Bart. in l. edita. col. i. pen. C. de eden. & est tex. in l. pur. ff. de sol. & in cle. j. §. volumus. de for. cop. & Bar. in extrauag. ad reprimendam. in versu. prout. & Phil. Decium in consil. xiii. col. iiii. sequitur, q. rora obseruatia iuris Longobardi depedet a qualitate viuentium: ergo non est praefata neque necessaria Vnde illa

illa consti. Puritate. facit potius p. ista parte, q. teneo. Alia p. de ratione dicitur costi. dici infra in 36 xiii. ratione. ¶ Decimo, hac * par 38 te confirmo: quia ritus magna curia vicaria dat mundualdum in regno mulieribus tantum viuentibus iure Longobardo. vt dicitur ritus magna curia in num. lviij. incipiens. Item q. curia ipse. & c. ergo a contrario sensu mulieribus viuentibus iure Romano non dat mundualdum: cum etiam in statu capiatur argumentum a contrario sensu, quod disponit super casu non prouiso a iure communi: put est ille ritus. Ita tenet Alex. in l. j. col. xij. ver. secunda conclusio. & ff. de offic. eius. cui manest iurisd. & Bal. in lapud antiquos. C. de fur. & in l. j. C. de condit. infer. mundualdus est indudus, a iure Longobardo: & tamen ille ritus, q. facit ius nouissimum in hoc regno, coarctat hanc obseruatiam in mulieribus tantum viuentibus iure Longobardo. Ergo a contrario sensu permittit mulieres huius regni viuere iure Romano, si voluit: & quod non vtatur mundualdo. ¶ Vnde decimo, hanc * partem confirmo per id, 37 quod fuit decimum in sacro consilio. Nepol. vt refert Matth. in deci. sacri consilij. scilicet quod mulier viuens iure Longobardo, non possit facere testamentum sine mundualdo. ergo si viuat iure Romano, potest facere sine mundualdo. Vnde permittitur viuere iure Romano: quia aliam fuit

set in distincte decimum, q. nulli testamentum mulieris in regno valeat, sine mundualdo. ¶ Duodecimo confirmo per generalem consuetudinem huius regni & obseruatiam notoriam temporis, cuius non extat memoria in contrariis: quae habet vim legis & privilegij principis: secundum Abb. in c. super quibusdam. §. praeter ea. de ver. sig. & And. de Yser. in c. imperiali. §. praeter ea ducatus. col. penul. in prin. de probi. feu. alie. per Fede. & in c. j. versu. flumina navigabilia. co. ij. quae sint rega. & in consil. si dubitatio. co. iij. & in consil. quadrangalem. col. j. & habetur in l. hoc iure. §. ductus aquae. ff. de aqua quot. & astu. Quae obseruantia est, vt solo iure Romano viuatur: & quod penitus sit iuri Longobardo derogatum. Et hoc patet euidenter: quia quam plures dispositiones iuris Longobardi non solum non seruantur in regno, verum etiam feruntur toti contrarium: vt videmus in testamentis mulierum: quae in omnibus fere ciuitatibus regni sunt siue mundualdo: & hoc est notorium per omnes schedas tabellionum. Similiter in successioneibus cognati excluduntur de iure Longobardo: vt nec etiam mater succedat filio tanquam cognata. Item filij naturalis non excluduntur totaliter p. filias legitimas & naturales: vt not. gloil. & doct. in cap. j. §. hoc autem. de his. qui feud. da. possi. Et tamen in regno seruatur con-

trarium: per authen. cessante. C. de legit. hære. & sic sola dispositio iuris Romani attenditur. Et patet ex quâ pluribus aliis exemplis & dispositionibus: in quibus differt ius Romanum à Longobardo, & tamè solo iure Romano in eis vitur. ergo censetur abrogatum ius Longobardum, saltem ex generali & antiquata consuetudine huius regni. vnde merito dicit Bald. in d. authen. dos data. quod tale ius recessit ab aula: quia abiit in defectu nem. vnde quando esset disceptatio quod iure viatur in regno, sufficeret allegare hanc notoriam obseruatiã: quia si ius Romanum seruatur in istis exëplis propositis, præsumptio est, quod seruatur etiam in omnibus aliis, nisi in contrarium probetur, * per ea, quæ tradit Andr. de Yser. in d. cap. imperialem. §. præterea ducatus. col. ij. in fin. ver. sed quomodo probabitur, & c. vbi dicit, quod ad probandum ius Fræcorum, sufficit probare, quod aliis illi de domo feruarunt, quod primogenitus succedat: quia ex hoc solo transfunditur onus probandi cõtrarium in aduersariũ. ergo patet quod ex sola probatione vnius capituli iuris Fræcorum præsumitur & pbatur, quod viuatur iure Fræcorum. quanto fortius id dicendum est in iure Romano, cuius obseruantia probatur notorie ex mille & infinitis capitulis, & antiquissimo rēpore. vnde

de succedit dispositio L. in iud. ff. de legi. Et q̄ ista generalis obseruantia, & consuetudo tantum notoria non indigeat probatione, sed sufficit allegari, est decisio in terminis Bal. in l. jo. ij. in fi. ver. sed hic quero. & c. C. ad Velleia. vbi expressè dicit, quod consuetudo notoria dicitur, quæ liquet ex inspectione omnium publicorum instrumentorum, & non oportet eam probari. ¶ Decimotertio, * pondero nunc iterum dictã consuetudinem, quam retorque pro illa parte, & illa est noua ponderatio, & ab aliis hætenus non cogitata. Nam vult illa cõsti. quod primò iudicetur secundum constitutiones, postea secundum consuetudines approbatas: & postea secundum iura, & per hoc dico, quod stante consuetudine generali in hoc regno, quod cause decidantur secundum ius Romanum, prout in precedenti argumento probauit: illa cõsti. decidit casum nostrum pro illa parte: quia præponit consuetudinem iuri Longobardo: sed nulla potest esse consuetudo fortior & melior, quam illa, quæ est cõformis iuri communi: vt est tex. notabilis t. c. fopite. & ibi notatur, extrã de censibus, & in c. cum dilectus. de cõsue. & q̄ possit esse consuetudo cõformis iuri cõmuni, tener Abb. in c. si. col. pen. in prin. de consue. ergo ista generalis obseruatia iuris Romani cõtra ius Longobardum, induxit quoniam

quandam notoriam & approbatam consuetudinẽ conformem iuri communi Romano: vnde secundum hanc consuetudinem debet prius iudex iudicare, & cessante tunc demũ recurrat ad ius Longobardum, & ita subtiliter bis ponderata illa cõsti. Puritatem. Facit pro illa parte: imò si quid dubij haberet dicta consuetudo, reciperet interpretatiõnem à iure communi Romano: quod est ius generale. l. si feruisti. C. de noxa. ac. & habetur in d. c. di. dilectus. nõ autem reciperet interpretatiõnem à iure Longobardo: quod est ius locale. Ita tenet Bal. in c. j. §. & quæ vidimus. col. vj. in fin. de his qui feu. da. pos. ¶ Decimoquarto, * vltimò, pro illa parte adduco oēs illas decẽ authoritates, quas supra collegi arguẽdo pro illa secunda parte: quæ omnes re maneant in suo robore. Et dato, q̄ eis supra disputãdo viderim respondere, nunc tamẽ attingendo veritatẽ, dico dictas responsiones non esse sufficentes, vnde In quantum ad primã, secundã, quintã, sextã & septimã, & octauam, dicebam eas procedere de iure cõmuni. Secus est in regno. per d. cõsti. Puritatem. dico q̄ est mala responsio, ex quo in regno nihil reperitur in nouatum cõtra dictas decisiones, vt supra probauit & dicta cõsti. Puritatẽ, facit porius pro illa parte: imò est conformis cum decisione Balan. d. l. si inuit. C. de nup. qui

dicit, quod de tali iure nõ est curandum, nisi in loco, vbi seruatur de cõsuetudine. Vnde fateor istud, q̄ quando in aliqua parte regni pbaretur, q̄ illud ius seruatur, vel q̄ eo iure viuatur, ibi esset seruandum, & in omni alibi, & hoc proprie vult dicta cõsti. Puritatem. vt supra d. i. Tamẽ onus probandi semper incũbit, & allegat. t. illud ius. cum sit ius locale: vt sup. à declarauit. vnde remaneat dicta quinque authoritates in eã robore & obseruantia, cum iure communi vtamur. ¶ Item, ad * tertiam authoritatem And. de Yser. in c. j. de notis feudorũ. dico non esse bene responsum: quia imò meli' fuit locutus ibi quàm alibi: ex quo tale ius sine ratione non debet seruari. Nec procedit argumentum de l. prospexit. ff. qui & à quibus, quia nõ reperitur dictũ ius præcisè approbatum per cõsti. regni, nisi in loco, vbi viget, & ita dicit And. in d. c. j. de feu. cog. & ibi etiã Bal. magis clare dicit q̄ inter eos, qui viuunt iure Romano, causa deciditur secundum ius Romanum sed inter eos, qui viuunt iure Longobardo, causa deciditur secundum ius Longobardũ. vnde habuit Bal. ibi sensum dictæ cõsti. ¶ Nec valet responsio data ad quartam authoritatẽ, scilicet Andr. in d. c. j. de feu. cogni. quia nõ est verum, q̄ continuò non cessasset homines vt viuant iure Longobardo: imò ponit hoc in eorum arbitrium:

vt supra probauit. ¶ Similiter ad octauam auctoritatem Lucæ de penna, reprobatu rēponfo eodem modo, quo p̄cedēs. Nec obstat, q̄ And. est maioris auctoritatis, quia cū fit sibi ipſi cōtrarius in pluribus locis, tenēda est iuris auctoritas, vbi melius dixit. ¶ Ad nonā * auctoritatē Bal. in d. c. translatō. de cons. minime valet rēponfo: quia nego quod successores in regno confirmauerint p̄cise & necessitate ius Longobardum: sed vt supra dixi: imō si placuisset illud ius Imperatoribus, inseruissent illud in voluminibus iuris ciuilibus. Vnde quia non inseruerunt, apparet q̄ tale ius reprobauerūt. Prout in simili arguit Aluar. in p̄clud. feu. in iij. q. lē rēponfo data ad decimam auctoritatem Matth. in d. cōti. puritatem, qui sequitur Lucam de pēna, minime procedit, per easdē rationes. Et sic remanet ista pars totaliter confirmata. ¶ Supereset modo rēpondere ad illas decem auctoritates adductas pro prima parte. Ad quas satis pater rēponsum ex p̄dictis: quia quatenus expresse dicit, quōd ius Longobardū p̄feratur, male loquuntur, & ueriores sunt auctoritates contra rē. * Cū auctoritates doctorū sint probabiles, sed non necessitate, secundum Bar. & doct. in l. j. ff. l. cer. pet. Et maxime, cū vt plurimum, sint auctoritates And. de Yser. qui tenet alibi contra

riū. * Solum rēpondeo ad quintam auctoritatem And. in d. s. p̄terea d. uca. nā loquitur ibi de iure Longobardō & Francorum: non autem de iure Romano. & verum est, quōd ius Francorum est ius speciale & onerosum, & contra ius cōmune: vt dicit An. in d. s. p̄terea d. ucatas, col. iij. in add. vnde debet probari: alias non p̄sumitur. Et ideo, quādo esset differentia inter ius Francorum & Longobardum: fateor quōd potius p̄sumatur Longobardū, maxime in succedendo: quia est conforme cū iure cōmuni, in eo q̄ admittit omnes filios equaliter ad successione: secus est, quādo differentia esset inter ius Longobardū & Romanū: prout est quæst. nostra: quia tūc Romanū potius p̄sumitur, p̄ p̄dicta. ¶ Vltimo non obstat, quōd dicit And. in d. cōti. Puritatem, & in p̄clud. in iij. q. in fin. vbi dicit, q̄ ista cōsuetudo per quam aliqui nō seruant ius Longobardum, non valet: quia est contra constitutiones. Nam dico sine dubio, q̄ And. male loquitur, & dicit contra casum d. rē cōti. Puritatis, ibi, prout qualitas liti gantium, & c. quia imō dicta cōsti. approbat hanc cōsuetudinem, vt supra declarauit. vnde melius loquutus fuit And. & ibi etia Bal. in c. j. de feu. cogni. Ex quibus omnibus remanet firma conclusio & vera q̄ ius Romanū p̄feratur in regno iuri Long

Longobardo: & qui dicit quod viuicit iure Longobardo, debet hoc probare. Et per hæc sic impositus finis huic vtili & quotidianæ quæst. quæ inter regnicolas quotidie ventilatur, & hæctenus ita plene discussa non reperitur. Laus Deo. Robertus Mar. 13 tanta, Venuſinus, V. I. D.

DISPVATIO III.

An iudex in poenis arbitrius possit imponere poenam mortis naturalis.

- 1 Pena mortis an possit irrogari in arbitrijs. & 15.
- 2 Pena acerrima accipitur pro morte naturali.
- 3 Pena mortis non potest irrogari, quando statutum dicit, ad punam mille aurcorum, vel aliam arbitrii iudicis.
- 4 Pena publicationis honorum non potest irrogari vigore arbitrii.
- 5 Fures nocturni puniuntur extra ordinem.
- 6 Pena extraordinaria irrogatur, quādo proceditur per inquisitionem de iure canonico.
- 7 Pena minor debet eligi per iudicem in arbitrijs. & 8.
- 8 Pena mortis nunquam imponitur in delictis non consummat. & 16.
- 9 Pena mortis potest irrogari quando lex dat amplum arbitrium r̄q̄ ad mortem. & 10.
- 10 Inquisitio non fit in causa civilis, nisi

centra usurarium. & hoc qualiter procedat.

11 Index in poenis irrogandi non potest se extendere ultra potestatem sibi datam a lege. & 15.

12 Pena mortis non potest imponi, quando lex loquitur per verbū moderati.

13 Pena mortis irrogatur et qui dat aliam officiali.

14 Dicitio, aias, si r̄petitina similium.

15 Sacilegij poena quæ sit.

16 Consciendo per totum mundum est, quōd nō puniatur attentatum, sicut delictum consummatum.

17 Pena iniuria potest se extendere, s̄q̄ ad mortem, quādo hoc desiderat criminis magnitudo.

18 Index non potest imponere penam mortis, si expresse lex limitet iurisdictionem.

19 Pena mortis potest irrogari in illis delictis, in quibus lex inducit poenā corporalem vel pecuniariam ad arbitrium iudicis: scens vbi dat arbitrium simpliciter.

20 Pena consueta apponi debet irrogari, alias potest appellari.

Pena tota pecuniaria non debet exequi, quando ita dicitur consumendo.

¶ Votidiana est quæst. in iudicijs, vtrū iudex p̄cedēs in aliqua causa criminali, quia ex iuris dispositione, irrogatur poena arbitraria, possit suum arbitriū extendere vsq̄ ad mortē naturalem inclusiue. Et quoniam quæst. est p̄rindicialis, cum tractetur de vita hominis, ideo intēdo eā plene discutere. recitabo primō opinionēs diuersas & contrarias, quas reperio inter

doe. & postea pœnam veras conclusiones. ¶ Primo igitur pro parte affirmatiua, q̄ iudex possit huiusmodi pœnâ mortis imponere, adducitur gl̄ que cõter solet ad hoc allegari in §. i. summa. ver. extraordinaria. in ff. de iur. que dicit, q̄ iudex potest imponere pœnâ capitis in suo arbitrio. videtur & cõmuniter exponitur pro pœna mortis, & ita illâ gl̄ intelligit & sequitur Bal. in c. j. s. iniuria. primis verbis. de pace iur. & Bal. in l. j. in fi. c. de his. q. larro & Bar. in l. i. in ff. vbi pupil. edu. debe. & Abb. in c. ex liceris. col. fi. de cõstiti & Fely. in c. cum te. col. ij. in prin. de re iud. & ibi etiam Ab. Idem tenet Fely. in c. inquisitionis. in fine illius prin. de accu. & in d. c. ex literis. col. antepe. ¶ Secundo, pro ista parte adducitur tex. in l. sacularij. §. sunt quedã. ff. de extraor. cri. vbi dicit tex. q̄ illa pœna arbitraria, extenditur vsq; ad pœnâ capitis, & sic vsq; ad mortem. ¶ Tertio, adducitur

2 *tex in l. ij. ibi non ignoro iudice, & c. in ver. acerrima cõl. natione pro arbitrio. & c. de his, qui larro. vbi pœna arbitraria ex rēditur ad acerrimam pœnam, que accipitur pro pœna mortis: vt not. in l. j. C. de feditio. & l. j. C. nemini licere signũ salua. ¶ Quarto, adducitur tex. in l. lex Iulia. §. hodie. ff. ad l. iul. repe. vbi loquitur de pœna extraordin. & dicit q̄ capite puniri debet, & sic patet, quod pœna ex-

traordinaria extenditur vsq; ad mortem. ¶ Pro parte vero contraria, scilicet q̄ iudex nõ possit arbitrari pœnâ mortis, adducitur primò dictũ Bal. in l. & si post tres. in prima lec. col. vij. ver. itē facit ad aliã quæst. & c. ff. si quis can. vbi dicit, q̄ si iudex vigore statuti potest punire ad pœnam mille, vel ad aliã, prout suo arbitrio videbitur, non potest imponere pœnam de morte. Idē tenet Car. in c. de canis. de ord. dele. & Lud. Ro. in rub. de arbitrio. & c. in statu. & c. pro hoc facit, quod not. Bal. in l. j. C. ne sine iur. prin. & Bal. in c. j. c. v. in prin. de pace tenen. ibi dicit, q̄ iudex vigore arbitrij non potest imponere pœnâ publicationis bonorum: ergo minime pœnam mortis, que est maior & hanc partē negatiuã tenet Ale. in cõs. vij. col. fi. in primo vol. & Card. in c. ex liceris. de cõstiti. ¶ Secundo pro ista parte adducitur tex. in l. ij. in ver. temporarij. ff. de fur. balnear. vbi dicitur q̄ fures nocturni, puniuntur extra ordinem, verum eorum pœna non debet excedere opus publicum temporarium: ergo si damnarentur ad mortem, excederet pœnam operis publici. ¶ Tertio adducitur tex. in l. j. §. expilatores. ff. de effi. ac. vbi primo ponitur pœna in liberum arbitrium iudicis, & postea in fine dicitur, quod plebeus pœna irroganda nõ debet excedere opus publicum. Nobilibus vero

not

non debet excedere relegationem. ¶ Quarto, adducitur* text. cum ibi not. per gl̄. & doct. in c. inquisitionis. in prin. de accu. vbi est decisum, quod de iure canonico, quando proceditur per inquisitionem, iudex non imponit pœnam ordinariam delicti, sed extraordinariam: & sic arbitriam: & tamen per hanc pœnam arbitriam non potest imponere pœnam ordinariam, sed mitiore, & ita declarat Abb. in fina. col. ergo. conclusiue sequitur de necessitate, quod non potest imponere pœnam mortis, quia non est minor, sed maior & acerbior cæteris pœnis. ¶ Quarto, confirmatur* ex dicto Bal. in l. quicumque. col. iij. C. de ser. fugi. vbi dicit, quod iudex in arbitriis debet eligere minorem pœnam. ¶ Et sic per tot iura & autoritates contrarias redditur ista decisio valde dubia Et vt ipsam reddam magis dubitabilem, si quis vellet tenere hanc secundam partem tanquam benigniorem, iuxta l. penult. ff. de pœnis: possit respondere ad iura contraria adducta pro prima parte. ¶ Et primo, non* obstat gloss. in d. §. in summa. in fi. de iniur. quia illa loquitur de pœna capitis: non autem de pœna mortis, & in iure est clarum, quod pœna capitalis intelligitur altero de tribus modis, scilicet de morte naturali, de morte ciuili, & de exilio seu deportatione. l. ij. in prin. ff.

de pœnis. & l. ij. ff. de pub. iudi. & not. gloss. in l. hos accusare. ff. de accu. & text. cum gloss. in l. sed & si quis. §. j. ff. si quis can. in du bio autem, quando lex irrogat pœnam capitalē, & intelligitur de minori ex illis tribus, scilicet de exilio seu deportatione. Text. est in chã glo. in l. j. C. ne Iuda. maci. Christa. & tenet Bal. in l. si in fi. C. quæ res ven. nõ pos. & lo. de imo. i. d. l. ij. ff. de pub. iud. & Bal. in d. l. quicumque. col. iij. ver. scias etiam, & c. C. de ser. fugi. ¶ Secundo, non* obstat d. l. sacularij. §. sunt quedam. ff. de extraor. cri. quia ibi non dicitur de pœna mortis: sed de pœna capitis, vnde potest intelligi de pœna mitiori: vt dicto modo in præcedenti. Imò dico, q̄ de necessitate debet ita intelligi ille text. quia loquitur de delicto nõ con summato: loquitur em̄ de illis, qui tenebant quosdam lapides ad offendendum: non tamen hec quarta fuit offensio. Quod patet dum dicit ibi, q̄ ipsa res mortē cõminatur. Sed vbi sumus i. de delictis nõ cõsummatis, nõ quã imponitur pœna mortis in arbitriis. Ita pulchre tenet Bal. in cõs. cccclxliij. col. ij. in iij. vol. quod cõ filiũ scipit, Cecchus & c. & Fely. in d. c. ex literis. col. pen. ver. secunda declaratio, & c. de cõstiti. ¶ Tertio, non obstat d. l. i. c. de his. q. larro. quia ibi expressè ex legis dispositione datur ista potestas illis iudicibus imponendi dictam

distam penam in illo crimine. Vnde tunc cessat dubium, an illa pena arbitraria se extendat ad mortem: quia quando lex dat amplum arbitrium iudici, usque ad mortem, non est dubium, quod potest imponere dictam penam: quia ceterum licet facere auctoritate legis. Ita dicit lo. de Imo. d. l. j. ff. de pub. iud. que refert & sequitur Loquimur de are. in d. s. in summa. sed nos ange. in casu dubio. scilicet quod impliciter fit metio de pena arbitraria
 10 seu extraordinaria. ¶ Quarto, non obstat d. l. lex Iulia. §. hodie. quia potest pluribus modis responderi. Primo, quia loquitur de pena capitis, quae potest verificari in mitiori: vt supra dixi. secundum, quia positum est intelligeretur de pena mortis, ibi lex hoc expressè cõcedit: attetã immanitate criminis. loquitur enim de iudice, qui iniuste interfecit innocẽtem. vnde est homicida. propterea nõ est mirum, si morte puniri debet. & sic potest dari eadem responsio, quã dedi ad l. ij. de his, qui latro. Et sic pena extraordinaria potest comprehendere mortem, quando lex hoc dicit expressè, vt ibi. ¶ Si quis autem vellet tenere primam partem, posset respondere ad iura adducta pro secunda parte. Et primo, non obstat l. j. ff. de furi. balne. quia ibi lex expressè loquitur limitatiue, per dictionem. dummodo, &c. Dicit enim illos fures esse puniendos pena

extraordinaria, dummodo non excedat opus temporariu: quo casu quia lex dat potestatem limitatã iudici, sumus in casu certo: quia iudex non potest praterire formã legis: vt no. Fely. in d. ea. ex literis. col. pen. versic. quinta declaratio. & c. de consti. licet ipse nõ cõsiderauerit hanc responsionẽ. Plus dico, quod ille rex. potest retorqueri in contrarium. nam rex. quod lex. in iur. potestatem iudicis ad opus temporarium. est signum quod iudex habuisset largiorem habenas procedendi vsq; ad mortem, quando lex specialiter eum non prohibuisset. quia aliã frustratoria fuisset illa restrictio legis: quando sine ea iudex fuisset restrictus: quod nõ est dicendum. I. quod Labeo. ff. de Carbo. dic. ¶ Secundo non obstat d. l. j. §. expilatores. in fin. ff. de effictio. q. similitur ibi lex loquitur limitatiue, per dictio. dummodo, & c. vnde dic. vt modo dixi. ¶ Tertio nõ obstat d. c. inquisitionis. de accu. quia ibi lex loquitur per verbu. moderari. & quando lex cõcedit arbitrium iudici per hoc verbum, quod habeat moderari penas, nunquam potest imponere penam mortis: quia illud verbum. moderari. importat diminutionẽ penæ. Ita tenet Maria. Soci. in d. cap. inquisitionis. & Fely. in d. c. ex literis. col. pen. versic. tertia declaratio. & c. ¶ Quarto, non obstat dictum Bald. in d. l. quicunq; in quantum dicit, quod iudex

iudex debet eligere penam mitiorem quã illud intelligit, nisi quatinas & atrocitas delicti aliud suaderet. vt si quis daret alapã officiali, debet puniri pena mortis: secundũ Bal. in c. j. iniuria. in prin. de pace iur. fir. Nõ enim esset æquum, quod tunc scitãe crimine atroci & enormi iudex imponeret penã mitiorem: quia non esset pena conueniens & equalis delicto: iuxta l. sancim. C. de penis. & hoc sentit Alex. i. cõsi. cxj. col. iij. in j. vol. & Ang. de are. in d. s. in summa. & Abb. in d. cap. ex literis. column. fin.
 14 ¶ Quinto, non obstat dictum Bal. i. d. l. & si post tres. quod fuit allegatum in primo argumento secundæ partis: quia ibi statutũ loquitur de pena mille, vel de alia ad arbitriũ, & c. illa dictio, alia, est repetitiua similis penæ, scilicet, pecuniaria. & ideo non potest imponere penã mortis, que est legẽ distimilis: vt no. gl. & Bal. l. si fugitiui. C. de fer. iur. & Fely. i. c. sedes. col. fi. de refer. & la. in l. si viuis in prin. co. fi. ff. de pac. Et ad dictũ Bal. d. c. j. de pace tenen. & alia allegata i dicto primo argumento, posset responderi, nisi atrocitas criminis aliud suaderet: supra dixi. Et quia pena amissionis bonorum nunquam imponitur, nisi vbi lex hoc mandat expressè. ¶ Ex quibus pro vtraque parte adductis redditur ista q. multũ dubia, adeo q. merito Casarea decisioẽ opus esset. Vt igitur in

tanta varietate ponã verã conclusionem, dico q. prima opinio affirmatiua est magis cõmunis, cum infrã scriptis tamẽ limitationibus. ¶ Pono igitur conclusionem per modum regulæ: quæ talis est, quod iudex in arbitrariis potest imponere penã mortis naturalis. Hęc conclusio probatur per l. sacrilegij. la prima. ff. ad l. iul. pecul. vbi narratiue dicitur, quod dato quod pena sacrilegij sit arbitraria, quia pro qualitate personæ irrogatur: tamen quãdoq; aliqui sacrilegi combusti fuerint: & sic probat, quod iudex in penis arbitrariis potest imponere penã combustionis: & sic mortis naturalis. & ita ad hoc illud tex. p. derat Abb. in d. c. ex literis. co. fi. & ibi etiam Fely. in fi. verbis. de consti. ¶ Istam conclusionem
 16 declarã & limita primò procedere. in delictis consummatis & perfectis: secus in attentatis tantum & non consummatis. quia eis iudex nõquam ex arbitrio imponit penã mortis. Ita procedit dictũ Bal. d. cõl. cccxlj. incipit. Cecchus & c. col. ij. in iij. vol. & Fely. i. d. c. ex literis. col. pen. ver. secunda declaratio, & c. Et ratio est in promptu: quia hodie ex generali cõsi. etudine nõ punitur delictum attentatum, si cut consummatũ, sed mitius. & sic non punitur affectus, nisi sequatur effectus: etiã i atrocioribus. Ita tenet Pan. de ca. & Alex. i. l. j. §. i. in j. ff. quod quisq; inr. & Car.

& Car. Alex. in cap. j. §. si verò vluerit. in fi. de ca. qui cur. ven. & Ange. in consi. xiiij. co. j. vbi dicit. quòd ista consuetudo est approbata per totum mundum. & Bal. in l. si fugitiui. C. de fer. fugi. & Sal. in l. is. qui cū tel. off. ad l. Cor. de sicar. & Bar. in l. j. §. si diuus. eo. r. Vnde si iudex imponeret poenam mortis in attentatis. puniret affectum sicut effectum. quia maior poena dari nō potest. quàm sit poena mortis.

17 ¶ Secundo limita. dūmodo delictū sit ita graue attentis ipsius circumstantiis. quòd mereatur poenā mortis. exemplū potest poni in eo. qui dat alapa officiali: nā est iniuria. Verum attēta circumstantia qualitatē personæ cōsuetat atrocissima. & sic in hoc casu iudex pōt procedere ad mortem. secundū Bal. in d. c. j. §. iniuria. in prin. de pace iur. fir. & sequitur Io. de ana. in c. inquisitionis. in fi. illius prin. de accusa. ita tenet Fely. in d. c. ex literis. col. pe. i prin. ver. prima declaratio & c. de cōst. ita debet intelligi dictū Bal. in d. l. j. in fi. C. de his. qui latro. vbi dicit. quòd potest procedere ad mortem. non potest: quia non esset poena conueniens delicto. sed maior p̄ predicta: imò tunc posset iudici exequenti de facto resisti. per ea. quæ dixi supra in prima dispu. & hoc te-

net Ange. de arc. in d. §. in summa. & abb. in d. c. ex literis. co. fi. aliās posset appellari: vt no. glo. & Bar. in l. si qua poena. ff. de ver. sig. Et hāc limitatio tenet in effectu Alex. in cōsil. cxj. col. iij. in primo volu. & And. de Yfer. in consi. comite. ¶ Tertio. limita. nisi expresse lex vel statutum limitaret arbitriū iudicis. vt non possit extendere talē poenam: quia tunc nō imponit poenam mortis. Ita procedat tex in l. j. ff. de furi. balne. & in l. j. §. ex pilatores. ff. de effracto. prout supra declarauit. ¶ Quarto. limita. nisi lex diceret. quòd iudex poenā moderetur: quia tunc non potest imponere poenam mortis. Ita procedit d. ca. inquisitionis. cum ibi no. vt supra declarauit. ¶ Quinto limita. quādo arbitrium datur iudici in poenis à iure expressis: prout est in actio ne iniuriarum: in qua est statuta poena corporalis & pecuniaria. ad arbitrium iudicis. l. fi. & Lin. iuriarum astimatio. ff. de iniur. & l. Pedius. §. j. ff. de incend. rui. & nau. tunc enim iudex propter enormitatem iniuriæ potest arbitrari mortem: sicut est vbi iudici datur simpliciter arbitrium puniēdi in poenis non à iure expressis: quia tunc non potest facere crimen capitale. quod non est capitale: nec potest imponere poenā mortis. vbi crimen non est capitale. Ita declarat Fely. in d. c. ex literis. col. pen. ver. quarta declaratio. & c. ¶ Sexto. limita. non

nō procedere. quādo i similibus delictis esset cōsuetudo. q̄ non imponatur poena mor is. sed minor poena: quia tūc iudex nō potest imponere poenā mortis: sed tenetur sequi cōsuetudinariam poenā. & cessat arbitraria. Casus est singularis in l. si quis reum. ff. de cust. reo. Facit tex. cū ibi no. in l. hodie. ff. de penis. Ita tenet Bal. in l. quōd. col. iij. ver. scias. tamen. & c. C. de fer. fugi. & Fel. in c. de causi. col. j. de offi. dele. & Abb. in c. inquisitionis. col. fi. de accu. & Al. x. in cōsil. v. col. fi. & consi. iij. col. iij. in j. vol. & Paris in tra. synd. in ver. cōpolitice. col. xij. in prin. in cap. an. si delin. quens. §. c. & in tex. de offi. synd. col. iij. & v. in c. an. si poressas. & c. vbi plus dicit. quòd si iudex excedit poenā solitā. dicitur grauari partem: & potest appellari. & tenetur in syndicatu. Et per hoc infer. quòd in regno si quis cōdenatur ad vnam vnciā. non solet exigi tota vnciā. sed tantū vnus tareus vel duo: maximè attēta paupertate cōdemnati. Et per hoc fit expedita ista q̄. Laus Deo. Rob. Maran. V. l. D.

DISPUTATIO IIII.
Vtrum si in causa summa
via sit processum per partes
ordinariē, censeatur recessum à via summaria: ita quòd in epirtudo libelli. vel alius dejectus vitiet proces-

sum. nō obstāte. quòd aliās in regno procedatur sola s̄a Et veritate inspecta.

- 1 Causa quæ de iure erat summaria. si sicut incepta per partes via ordinaria. an videatur renuntiatum via summaria. Summaria causa an fiat ordinaria ex voluntate partium: & 11. & 13.
- 2 Libellus si inuenit in causa in qua non requirebatur. an d. beat ordinariē discussa illa causa. & 5.
- 3 Causa quamuis sit commissā summarie. potest nihilominus iudex procedere ordinariē.
- 4 Testamentum in scriptis si non valeat. an valeat vt nūcupatiuū. & 13.
- 5 Contractus sine scriptura non valet. quòd partes elegerunt viam contrahendi in scriptis: & quando censentur hanc viam elegerisse.
- 6 Arbitr qui erat etiam arbitrator. si incipit procedere vt arbitr. potest prosegui vt arbitrator inordinariē. & valet processus.
- 7 Testamentum multis factum iure communi si nō valeat. an valebit in re militari.
- 8 Libellus ineptus non vitiat in causis. in qua non requirebatur.
- 9 Testes inhbiles probant informationem in casibus. in quibus non requirebantur.
- 10 Actus qui poterat geri sine aliqua persona. non vitatur. si illa inuenit inuoluit.
- 11 Viam per quam actus impugnatur. nemo p̄sumitur elegerisse.
- 12 Processus sine ordinariē. siue summa

ri fiat, semper potest in regno super eo ferri sententia, dummodo liqu. at de v. ritate.

13. In cesso non r. quiriur. sententia.

14. Causa ordinaria an possit fieri summaria de voluntate partium.

F Vi sepe interrogatus stante iure municipali in hoc regno, quod in causis civilibus procedatur sine figura iudicii, & sola facti veritate inspecta, per capi. deestantes. & per regiam pragmatimam quae incipit, dispensanda. Si partes processerint in causa civilis ordinaria, dādo libellū, itē cōsultando, & alia acta solēnter & ordine faciēdo, cū potuissent ista iudiciorū solēntia omittere, & procedere via summaria, ob dicta statuta. An per hoc videatur via summariā renūtiasse, & amplecti viā ordinariā, quando non apparet de expreso cōsensu seu cōventionē partium: ita ut si aliquis defectus emargit in iudicio, puta ineptitudinis, vel alius similis, quide iure cōmuni vitariet. p̄cessum, & sententiā, habeat etia talis defectus vitarietale p̄cessum ordinariā via iniuriatum: & sic an in tali processu debeat seruari ius commune, & nō municipale. per ea, quae not. gl. & doct. in l. vinum. in fin. ff. si cer. pet. ¶ Et pro prima parte affirmitiua, videlicet, quod cōsuetudo recessum à via summariā, & per cōsequens debeat seruari ius commune: adducitur primò dictū Bal. in l. diffamari. c. l. in fi. ver. secūdo opp. & c. de inge. & ma

nu. vbi dicit, quod quādo partes possunt procedere summariē, & eligunt viam ordinariā: causa efficitur ordinariā. & sic videtur hoc depēdere ex voluntate partium. ¶ Secūdo, adducitur * gl. in l. proinde. §. notandū. ff. ad legem Aquil. quae dicit, quod quādo in causa non requiritur libellus, si interueniat libellus, & sic fuit cōtra via ordinariā, debet solēnter per sententiā diffiniri. & sic innuitur, quia causa efficitur ordinariā, & debet ordinariā determinari & ita per illā gl. tenet Frā. de cur. in addi. post Alex. in d. l. vinum. col. ii. ff. si cer. pe. in addi. quae incipit, tamen fallit, & c. vbi dicit, quod tūc nō valeret sententiā super libello inepto. ¶ Tertio, pōdero * dictū Bal. in l. quod fauore. col. i. c. de legi. & Bal. in l. nulla. ff. de legi. qui dicit, quod si princeps cōmittit causam iudici, quod summariē procedat, & ille procedit ordinariē, valet processus, factus ordinariū, & ordinariē factus. Idē tenet Lanfr. in cle. spe. col. iij. in prin. in xv. conclusionē de verb. sign. ¶ Quarto * adducitur quia testator, qui poterat testari nuncupatiuē, elegit viam testandi in scriptis solēnter: & nō valuit testamētū in scriptis, ob aliquem defectū: minime valebit testamētū nuncupatiuū: et quod illam viam solēntem elegit. Ita tenet Bar. in l. fi. ff. de iure co. dicil. Facit etiā, quod dicimus de cōtractu in scriptis: nam quādo

erat

erat in posse contrahentiū contrahere in scriptis & sine scriptis, & elegerit viā cōtrahendi in scriptis, nō valet cōtractus sine scriptura. l. cōtractus. & ibi Bal. in prima col. in fi. C. de fide instrum. vbi plus dicit, quod eo ipso, quod partes dicunt, habemus notariū, ut cōficiat scripturā de cōtractu, cōsentur velle cōtrahere in scriptis: in tantū quod antē, quā scribatur, potest eas pōnerere, vel alteram partē pōnerere, & nolle cōtrahere: ut habetur in deci. xxvi. consi. Neap. per Matt. ver. tertio, & c. Ita etiā videtur dicendū in casu nostro: quia erat in potestate partium procedere summariē, secūdam iura municipalia, & elegerunt viam ordinariā, debet eis imputari: ut si deficiat aliqua solēntia iuris communis, vitietur processus iuxta illam regulam, via, quae eligiti, tibi pareat, & c. ¶ Pro parte verò contraria adducitur dictū Bal. in l. iij. ff. de test. mili. vbi dicit, quod si is, qui potest procedere summariē & de plano, incipit procedere ordinariē per libellum, potest obmittere viam ordinariā, & reliquū processum expedire summariē: quia eligendo ius commune, non censetur privilegio renuntiare. Vnde insert. ibi Bald. quod si est cōpromissum in aliquem, tāquam arbitrum & arbitratorē, & ille incipit procedere, ut arbiter: & processus in ordinariē, valet nihilominus eiuslau

dum, tanquam arbitratoris. Et hoc dictū videtur decidere casum nostrū, ut si processus fuit initiatus ordinariē, & fuit nō rite compositus, debet valere, tanquam summariū, propter dicta statuta, seu iura municipalia. ¶ Et de hoc videtur text. in d. l. iij. ff. de test. mili. vbi miles quod poterat testari iure militari, si voluit testari iure cōmuni, & obmisit solēntias, adeo quod testamētum nō potest valere iure cōmuni, valebit saltē iure militari: & sic nō videtur renūtiare privilegio, adeundū viā iuris communis. ¶ Secūdo, pro ista parte adducitur illud, quod voluit Alex. in d. l. vinū, col. fi. & ibi est gl. singularis. vbi dicitur, quod in causis, in quibus non requiritur libellus, si interueniat, & ineptus, non vitiat processum. Idem, si penitus obmittatur: ex quo non requiritur de necessitate. Si enim esset vera prima opinio, nunquā posset verificari illud dictum gl. & Alex. in d. l. vinum. quod est cōmuniter approbatum: quia semper quādo quis praesentat libellum, videretur eligere viam ordinariā: & sic esset in dispositione iuris communis, secūdū quā libellus ineptus vitiat processum, & esset contra illud dictum. ¶ Tertio, adducitur * quod not. Bal. in l. qui testamēt. §. per

Y
cont

contrarium. ff. de testa. vbi dicitur quod valet informatio capta per testes inhabiles in casibus, in quibus testes non requirebantur. Facit etiam textus iuxta glossam in versu in transitu in §. feruit. in fin. de liberti. qui probat, quod quando actus poterat geri sine interuento alicuius personae, si illa persona interueniat, & inutilis, non vitiat actum. Pro hoc est textus in l. i. in prin. C. de rei ux. actio. Sic etiam dico, in quibus nostris: quia causa poterat expediri summarie, & sine solennitate iuris: si interuenierunt dicte solennitates, & inutiliter, non debet per hoc vitari processus. Quarto, quia nemo censetur elegisse viam, per quam actus & voluntas sua impugnetur: vt d. l. ij. ff. de testam. mili. & Alex. in l. hoc constituti ma. §. per nuncupationem. C. de testa. & Soci. in consil. cxlij. col. ij. primo vol. ¶ Pro solutione huius quod adhaereo huic secunda parti: quam puto esse veriore: maxime in hoc regno, cum sine rationes efficiantur pro ea. intel ligendo tamen, quando partes non expresse declarauerunt se velle procedere ordinarie: sed tantum inceperrunt ita de facto ordinarie procedere: quod processus potest resultare tacitus consensus, non autem expresse: quia ille tacitus consensus non debet ita interpretari, vt partes voluerint facere actum inutilem, & iudicium frustratoriu, arg. l. quotiens. la. ij. ff. de reb. dub. & l.

quotiens. ff. de verbo. oblig. ¶ Et ultra dictas, quatuor rationes, confirmo hanc partem in regno, per d. c. de restantes. vbi mandatur, quod quando in processu liquerit de sola substantia veritatis, non possit opponi aliqua exceptio de nullitate ex defectu obmissae solennitatis iudicii. Et ibi mandatur dirigatur iudicium, vt patet ibi ex supra scriptione. Vnde non est curandum quomodo de quibus partes procedant in causa, nisi ordinarie, siue summarie: quia dummodo liqueat de veritate, semper iudex poterit proficere sententia valida: metum si aliqua substantialia obmittantur, quia de his non est curandum. Et per d. c. de restantes. apparet responsio ad omnia quatuor argumenta adducta pro prima parte. ¶ Preterea, etiam de iure communi puto iustitiam posse itam secundam partem, per iura & argumenta superiora adducta. Et in specie responderi potest ad omnia allegata pro prima parte. Et primo, non obstat dictum Bald. in d. l. diffamari: quia nihil facit ad propositum. Dicit enim quod partes possunt procedere ordinarie, vbi poterit summarie: & valet processus ordinarius. Illud est clarum & expeditum per cle. sepe. §. si. de verb. sign. qui tunc res reuertitur ad naturam suam, & sic ad ius commune: vnde de facili fit: vt not. in d. §. si. Non tamen dicitur, quod si in aliquo obmitteretur aliquid substantia

la.

le, vitietur processus: & ita etiam respondeo ad id, quod dicit Bald. in d. l. quod fauore. & in d. l. nul. la. ¶ Secundo, non obstat glossa in d. l. proinde §. notandum. quia loquitur in casu, in quo non requirebatur sententia, vt quia sumus in confesso: in quo solum fit preceptum, vt soluat. l. i. C. de glossis. Verum est, quod si actor vigore confessionis rei voluerit formare libellum sollemniter, & petere id, quod confessus est, tunc requiritur sententia: ex quo causa est initiata in forma iudicij: & sententia debet esse conformis libello: & hoc dicit illa glossa. Non tamen ibi fit aliquod verbum, quod si interueniret libellus ineptus, vitietur processus: vel si aliter processus fuit non rite factus. Sed solum sentit, quod si fuit fabricatus processus, est sollemniter per sententiam determinandum, quod

13 ¶ Non obstat, quod dicitur de testamento in scriptis: quia illud procedit, quando testator expresse declarauit, quod volebat testari in scriptis: quo casu si non valet vt testamentum in scriptis, minime valet vt nuncupatum. Secus, quando hoc expresse non apparet: quia tunc si potest valere vt nuncupatum, vt quia interuenierunt omnia requiuita in nuncupatio, valet vt nuncupatum. Ita sentit Bart. in d. l. si. ff. de iure codicill. & Cy. Alex.

& lasin d. l. hac constituti ma. §. per nuncupationem. C. de testa. & Angel. & Imo. in l. i. §. in autem. ff. de haered. inquit. & Alex. in consil. clxxij. col. ij. in v. volum. & consilio cxlij. in ij. vo. & Pan. de Cast. in consil. ccccxv. in ij. volu. & Soci. in consil. cxlij. in primo vol. & habetur aliquid in decis. l. ix. consil. Neapo. Et eodem modo respondeo ad l. c. traesus. C. de fili. instrum. & quod ibi not. Bal. scilicet quod loquitur, quando expresse apparet, quod partes voluerunt contrahere in scriptis. Et per hoc dico, quod quando expresse partes conueniunt, quod procedatur ordinarie coram iudice: & repuniatur illi cap. de testates. tunc propter expressum consensum dicerem, quod non valeret iudicium, si aliqua solennitas obmitteretur, per praedicta. ¶ Quod autem contra, an possint partes facere, quod in causa ordinaria procedatur summarie: Spec. in titu. de libel. concept. §. nunc dicendum. ver. nono. tenet quod sic. sed contrarium tenet Car. in d. cle. fa. pe. in prin. in xij. q. & Alex. in addi. ad Bart. in d. l. si societatem §. arbitrorum. in ij. col. in addi. quae incipit. Adde ad hoc, & c. ff. pro socio. & est ratio, quia quod ordinarie procedatur, est iuris publici: & partes non possunt iuri publico renouare. Ius publicum. ff. de ipa. idem tenet Lucas de penna. in l. de submersis. col. pe. in si. & sequen. C. de naufragijs.

Y 2 lib.